മിലിദടീകാ

നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

നിരന്തരം ലോകഹിതസ്സ കാരകം
നിരന്തരം ലോകഹിതസ്സ ദേസകം,
നിരന്തരം ലോകഹിതസ്സ ചിന്തകം
നമാമി വീരം നരദമ്മസാരഥിം;

പഞ്ഹധമ്മവിദും നാഥം ഗുയ്ഹധമ്മപ്പകാസകം,
നമസ്സിവാന സമ്ബുദ്ധം ധമ്മം സാധുഗുണമ്പി ച;

നാഗസേനമഹാഥേരം പിടകത്തയകോവിദം,
വദിവാ തമ്പി സിരസാ പഞ്ഹധമ്മപ്പകാസകം;

മിലിദപഞ്ഹവിവരണം മധുരഥപ്പകാസിനിം,
രചയിസ്സം സമാസേന തം സുണാഥ സമാഹിതാ;

൧. തഥ പകിണ്ണകഥവിവരണം ജാതകുദ്ധരണന്തി ദ്വേ യേവമാതികാ.

തഥ-

സമ്ബധോ ച പദഞ്ചേവ പദഥോ പദവിഗ്ഗഹോ
ചോദനാ പരിഹാരോ'തി ഛബ്ബിധാ അഥവണ്ണനാ'തി;
വുത്തത്താ സമ്ബധോ താവ വേദിതബ്ബോ. സോ ച
യഥാവുത്താജ്ഝാഹാരവസേന ദുവിധോ.

പകിണ്ണകഥവിവരണം

തേസു -’മിലിന്ദോ നാമ സോ രാജാ ...പേ॰... സാഗരന്തി ഏ്ഥ അജ്ഝാഹാരസമ്ബന്ധോ വേദിതബ്ബോ യോ’പി മിലിന്ദോ രാജാ ഭഗവതോ പരിനിബ്ബാനതോ പഞ്ചവസ്സസതേ അതിക്കന്തേ രാജകുലേ ഉപ്പന്നോ സോ രാജാ മിലിന്ദോ നാമ.

സാഗലായം പുരുത്തമേ സാഗലനാമകേ ഉത്തമനഗരേ രജ്ജം കാരേന്തോ നാഗസേനഥേരം ഉപഗഞ്ഛി കിം വിയാ?തി.

ഗങ്ഗാവ യഥ സാഗരന്തി ആഹ. യഥാ ഗങ്ഗാ വാ യമുനാദീസു അഞ്ഞതരാ വാ സാഗരം ഉപഗഞ്ഛി തഥാ ഉപഗഞ്ഛി’തി അഥോ. വ-സദ്ദോ വേഥ സമുച്ചയഥോ. ഗങ്ഗാ വാ’തി വത്തബ്ബേ ആകാരസ്സ രസ്സത്തം കവാ ഗങ്ഗാവ ഇതി വുത്തം. ഉപ്പലംവ യഥോദകേ’തി ഏ്ഥ വുത്തസമുച്ചയഥോ വാസദ്ദോ വിയ.

ആസജ്ജ രാജാ ...പേ॰... വിദാളനേ’തി ഏ്ഥ യഥാവുത്തസമ്ബന്ധോ വേദിതബ്ബോ. സോ ച സുവിഞ്ഞേയ്യോ’വ. പദന്തി ഉപസഗ്ഗ നിപാതനാമആഖ്യാതപദവസേന ചതുബ്ബിധം. തേസു നാമപദം സാമഞ്ഞഗുണ-കിത്തിമ-ഓപപാതിക-നാമ വസേന ചതുബ്ബിധം. തഥ പഠമകപ്പികമഹാജനേന സമ്മന്തിവാ ഠപിതത്താ മഹാസമ്മതോ’തി രഞ്ഞോ നാമം സാമഞ്ഞനാമം നാമ. ധമ്മകഥികോ പംസുകൂലികോ വിനയധരോ തേപിടകോ സദ്ധോ പസന്നോ’തി ഏ്വരൂപം ഗുണതോ ആഗതം നാമം ഗുണനാമം നാമ. യമ്പന ജാതസ്സ കുമാരസ്സ നാമഗഹണദിവസേ ദക്ഖിണേയ്യാനം സക്കാരം കവാ സമീപേ ഠിതാ ഞാതകാ കപ്പേവാ’അയം അമുകോ നാമാ’തി നാമം കരോന്തി ഇദം കിത്തിമ നാമം നാമ. യാ പന പുരിമപഞ്ഞത്തി പച്ഛിമപഞ്ഞത്തിയം പതതി, പുരിമവോഹാരോ പച്ഛിമവോഹാരേ സേയ്യഥിദം പുരിമകപ്പേ’പി ചന്ദോ ചന്ദോയേവ നാമ ഏ്തരഹി’പി ചന്ദോ ചന്ദോയേവ നാമ, അതീതേ സൂരിയോ സമുദ്ദോ പഥവീ പബ്ബതോയേവ നാമ. ഏ്തരഹി’പി പബ്ബതോ പബ്ബതോയേവ നാമാതി ഇദം ഓപപാതികനാമം നാമ, ഇദം നാമചതുക്കം അഭിധമ്മപരിയായേന വുത്തം. സദ്ദസഥേ പന നാമനാമ-സബ്ബനാമ-സമാസനാമ-തദ്ധിതനാമ-കിതനാമവസേന പഞ്ചവിധം വുത്തം. തം സബ്ബം ഇധ യഥാരഹം വേദിതബ്ബം. പദഥോ പന ആസജ്ജാ’തി പവാ. ഠാനാഠാനഗതേ’തി കാരണാകാരണഗതേ.

പുഥൂ’തി നാനപ്പകാരേ.

സുത്തജാലസമഥിതാ’തി സുത്തന്തപിടകസങ്ഖാതസുത്തസമൂഹേന സമഥിതാ പഥിതാ, സുത്തം ആഹരിവാ സുത്തഥവിസോധനവസേന സുത്തജാലസോധകാ

നയേഹി ചാതി അഭിധമ്മവിനയാദീഹി നയേഹി യുത്തീഹി വാ.

പണിധായാ ചാതി അഭിധമ്മവിനയാദീഹി നയേഹി യുത്തീഹി വാ.

പണിധായാതി അത്തനോ ഞാണം ഠപേന്തോ.

ഭാസയിവാന മാനസന്തി അത്തനോ ചിത്തം അതിസയേന പുനപ്പുനം പവത്താപനവസേന ഹാസേവാ

കങ്ഖാഠാനവിദാളനേ'തി കങ്ഖായ വിചികിച്ഛായ വസ്സാ കാരണഭൂതാനം അവിജ്ജാദികിലേസാനം ധമ്മാനം വിദാളനകാരണേ.

അയം പദഥോ നാമ.

വിഗ്ഗഹോ പന ഏവം വേദിതബ്ബോ?

യോനകസങ്ഖാതാനം മിലാനം ഇദോ

മിലിദോ.

സോതം പതിതാനം ജനാനം സംസീദനം രാതി ആദദാതീ'തി

സാഗരോ, തം സാഗരം.

അഭിധമ്മവിനയേസു അനുപവിസനഥേന ഓഗാള്ഹാ

അഭിധമ്മവിനയോഗാള്ഹാ.

സുത്തജാലസ്സ സമഥിതാ

സുത്തജാലസമഥിതാ.

കങ്ഖാ ച കങ്ഖാഠാനഞ്ച കങ്ഖാഠാനാനി കങ്ഖാഠാനാനം വിദാളനം

കങ്ഖാഠാനവിദാളനം.

അയം വിഗ്ഗഹോ.

ഇമാ പഞ്ച ഗാഥാ കേന കതാ?തി ചോദനാ ഭദന്തബുദ്ധഘോസാചരിയേന കതാ'തി പരിഹാരോ. ന കേവലം പഞ്ച ഗാഥാ'വ, ഥേരരാജവചനേ'പി അഞ്ഞം പുബ്ബാപരവചനമ്പി തേന വുത്തം.

തേസു സമ്ബധനയേ-

'ഏകഖ്യാതോ പദച്ചയോ സിയാ വാക്യം സകാരകോ'തി ച

'യേന യസ്സ ഹി സമ്ബധോ ദൂരട്ഠമ്പി ച തസ്സ തം,
അഥതോ അസമാനാനം ആസന്നത്തം അകാരണംന്തി ച;

'നാനത്താ സതി യാ നാനാ-ക്രിയാ ഹോതി യഥാരഹം,
ഏകക്രിയായ ഛന്നന്തു നഥി കാരകതാ സദാ';

'വോഹാരവിസയോ സദ്ദോ'നേകഥപരമഥതോ,
ബുദ്ധിവികപ്പതോ ചഥോ തസ്സഥോ'തി പവുച്ചതി;

തീണീ'പി ലക്ഖണാനി സല്ലക്ഖേവാ യഥാ അഥോ ച സഭാവോ ച ലബ്ഭതി, തഥാ സദ്ദപ്പയോഗോ കാതബ്ബോ. സദ്ദപ്പയോഗേന ഹി അത്ഥസഭാവാ അനുവത്തിതബ്ബാ, ന അത്ഥസഭാവേഹി സദ്ദപ്പയോഗോ അപി ച ആചരിയാ നാനാരട്ഠേസു ഠിതാ അത്തനോ അത്തനോ രട്ഠവോഹാരാനുരൂപേന സദ്ദപ്പയോഗസ്സ അഥം വദന്തി. ഇധ അമ്ഹാകം ബിങ്ഗരട്ഠേ സിലിട്ഠവോഹാരാനുരൂപേന സദ്ദപ്പയോഗസ്സ അഥോ വത്തബ്ബോ. യഥാ വചനം സിലിട്ഠം ഹോതി കുലപുത്താനഞ്ച ഹദയം പവിസതി തഥാ വത്തബ്ബോ കഥം? യദി പഠമാ കത്താ ഹോതി, ദുതിയാ കമ്മം സവിസേസനം പഠമന്തകത്തം വവാ ക്രിയാപദം വത്തബ്ബം. ക്രിയാപദം വവാ സവിസേസനം ദുതിയന്തകമ്മം വത്തബ്ബം. യദി സവിസേസനം പഠമന്തപദം കമ്മം ഹോതി തം തസ്സ വിസേസനഞ്ച വവാ തതിയന്തകത്താ വത്തബ്ബോ. തം വവാ ക്രിയാപദം വത്തബ്ബന്തി.

പദഥോ പന -

'അഥപ്പകാരണാ ലിങ്ഗാ ഓജഞ്ഞാ (?) ദേസകാലതോ;
സദ്ദഥാ വിഭജീയന്തി; ന സദ്ദായേവ കേവലാ'തി ച;

'പരഭാവപഥാപേക്ഖം സ-അമാദി തു കാരകം,
പച്ചയസ്സ സധാതുസ്സ അഥഭുതന്തു സാധനന്തി ച;

'ധാതു സദ്ദോ ക്രിയാവാചീ പച്ചയോ സാധനവാചകോ,
അഥസ്സ വാചകം ലിങ്ഗം വിഭത്തി അഥജോതകാ;'

തി ച ലക്ഖണാനി സല്ലക്ഖേവാ ഏകേകപദസ്സ അഥവിഗ്ഗഹോ വത്തബ്ബോ.

പദ വിഗ്ഗഹോ പന-

'ധാവഥോ ഹി സിയാ ഹേതു - പച്ചയഥോ സിയാ ഫലം,
ദ്വിന്നം ജാനനഥഞ്ച ഇതി സദ്ദോ പയുജ്ജതേ;

സബ്ബവാക്യേ ക്രിയാസദ്ദോ ഇതിസദ്ദോ ച ഹോതി ഹി;
ക്രിയാബ്യുപ്പത്തി നിമിത്തം ഇതിസദ്ദേന ദീപിതന്തി,
ആദീനി ലക്ഖണാനി സല്ലക്ഖേവാ വത്തബ്ബോ;

അയം അമ്ഹേഹി വുത്തോ സദ്ദപ്പയോഗഅഥപ്പയോഗോ യോജനാനം നയോ സബ്ബഥ ഉപകാരോ കുലപുത്തേഹി ഉഗ്ഗഹേതബ്ബോ സല്ലക്ഖേതബ്ബോയേവ.

ഇതോ പരം യം അഥതോ ച രൂപതോ ച അപാകടം, തംയേവ വണ്ണയിസ്സാമ.

സുവിഭത്ത-വീഥി-ചച്ചര-ചതുക്ക-സിങ്ഘാടകന്തി സുവിഭത്താ രഥികാസങ്ഖാതാ വീഥി ചച്ചരസങ്ഖാതാ ചതുക്കാ മഗ്ഗസധിസങ്ഖാതാ സിങ്ഘാടകാ ഏഥാതി സുവിവിഭത്തവീഥിചച്ചരചതുക്കസിങ്ഘാടം. വുത്തഞ്ഹേതം അഭിധാനപ്പദീപികായം;

"രച്ഛാ ച വിസിഖാ വുത്താ രടികാ വീഥി ചാപ്യഥ

വ്യൂഹോ രച്ഛാ അനിബ്ബിദ്ധാ നിബ്ബിദ്ധാ തു പഥദ്ധി ച,
ചതുക്കം ചച്ചരേ മഗ്ഗ-സധി-സിങ്ഘാടകമ്ഭവേ”തി;

കാസിക-കോടുമ്ബരകാദി - നാനാവിധവഥാപണസമ്പന്നന്തി എഥ മഹഗ്ഘവഥം കാസികം കാസികരട്ഠേ വാ ഉപ്പന്നം കാസികം. കോടുമ്ബരദേസേ ജാതം വഥം കോടുമ്ബരം. ആദിസദ്ദേന ഖോമം കപ്പാസികം കോസേയ്യം കമ്ബലം സാണം ഭങ്ഗന്തി. ധവലവഥാനി ച ഖോമസ്സ അനുലോമഭുതം ദുകുലം കോസേയ്യസ്സ അനുലോമഭുതാനി പത്തുന്നപട്ട-സോമാര-ചീനജ വഥാനി ച സങ്ഗണ്ഹാതി. വുത്തഞ്ഹേതം ഖുദ്ദകസിക്ഖാഗഥേ?

ദുകൂലഞ്ചേവ പത്തുന്ന - പത്തം സോമാരചീനജം ഇദ്ധിജം ദേവദിന്നഞ്ച തസ്സ തസ്സാനുലോമകന്തി.

തസ്സ ടീകായഞ്ച’വാകമയത്താ ദുകുലാ സാണസ്സ അനുലോമകേഹി കതസുത്തമയത്താ പത്തുണ്ണപട്ട-സോമാരചീനവഥാനി കോസേയ്യസ്സ അനുലോമാനി ഇദ്ധിജദേവദിന്നവഥാനി ഛന്നം വഥാനം അനുലോമാനി തേസം അഞ്ഞതരമയത്താ’തി വുത്തം.

തഥ മിലിദപഞ്ഹോ ലക്ഖണപഞ്ഹോ വിമതിച്ഛേദനപഞ്ഹോ’തി ദുവിധോ’തി എഥ ധമ്മാനം ലക്ഖണപുച്ഛനവസേന പവത്തോ പഞ്ഹോ ലക്ഖണപഞ്ഹോ.ധമ്മാനം ലക്ഖണപഞ്ഹോ’തി കഥചി ലിഖിതം. ഠാനുപ്പത്തികപടിഹാനോ’തി തസ്മിം തസ്മിം ഗമ്ഭീരഥവിചാരണകാലേ കത്തബ്ബകിച്ചസങ്ഖാതേ ഠാനേ ഉപ്പത്തി ഉപ്പജ്ജനം ഠാനുപ്പത്തി സാ അസ്സ അഥിതി ഠാനുപ്പത്തികം. ആരമ്മണേ പടിഭാതീതി പടിഭാനം, ഞാണം. ഠാനുപ്പത്തികം പടിഭാനം യസ്സ സോ ഠാനുപ്പത്തികപടിഭാനോ.

പടിബലോ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നാനന്തി എഥ അഥാനം ജാനിതുന്തി പാഠസേസോ കാതബ്ബോ സോയേവ വാ പാഠോ. തഥ അഹം അതീതഭവേ ദിന്നദാനോ രക്ഖിതസീലോ ഭാവിതഭാവനോ കതകല്യാണോ ഇദാനി ഞാണസമ്പന്നോ ധനവാ യസവാ’തി അതീതഥം ജാനിതും പടിബലോ ഇദാനി മയാ ദാനാദി പുഞ്ഞം കത്തബ്ബം സമ്പത്തി ഭവതോ. സമ്പത്തി ഭവേ ഉപ്പജ്ജിവാ സുഖീ ഹുവാ പരിനിബ്ബായിസ്സാമീ’തി. ഏവം പച്ചുപ്പന്നഅനാഗതഥേ ജാനിതും പടിബലോ നാമ.

സമന്തയോഗവിധാനകിരിയാനം കരണകാലേ’തി യുഞ്ജിതബ്ബോ യോഗോ. സമന്തതോ സബ്ബതോ സബ്ബകാലേ യോഗോ സബ്ബകാലേസു സബ്ബകത്തബ്ബകമ്മാനം വിദഹനം വിധാനം നാമ. ഇദഞ്ചിദഞ്ച കരിസ്സാമി, ഇമസ്മിം കതേ ഇദം ഭവിസ്സതീ’തി പുബ്ബഭാഗേ ഉപായേന കത്തബ്ബവിധാനം കിരിയാ നാമ കരണകാലേയേവ ലബ്ഭതി. പുബ്ബഭാഗേ ച കരണകാലേ ച നിസമ്മകാരീതി അധിപ്പായോ.

സേയ്യഥീദന്തി യാനി സഥാനി തേന ഉഗ്ഗഹിതാനി താനി സേയ്യഥിദം വിഭജിസ്സാമീതി അഥോ അനേകഥതോ മഹനിദാനസുത്തവണ്ണനായഞ്ച ഏവമേവഥോ വുത്തോ’ സേയ്യഥിദം കതമാനീ’തി കേചി വദന്തി. തം’കതമേ പഞ്ചുപാദാനക്ഖധാ? സേയ്യഥിദം? രൂപൂപാദാനക്ഖധോ’തിആദിനാ നയേന സമേതി. തേസു ച ഏകൂനവീസതിസഥേസു.

സുതീതി ഏഥ സുയ്യതേ ധമ്മോ ഏതായാതി സുതി, വേദോ.

സമ്മുതീതി സദ്ദഗന്ഥോ. സേസാ സങ്ഖ്യാദയോപി ച കത്തുയോനകത്താ ബാഹിര സഥേസു യദി ദിസ്സന്തി തേ സുഗഹേതബ്ബാ യേവാതി.

ഭത്തവിസ്സഗ്ഗകരണഥായാതി ഭത്തകിച്ചകരണഥായ.

സകിം ഏവം ചക്ഖും ഉദപാദീതി അതീതഭവേ തീസു വേദേസു പരിചയസതിഞാണബലേന സകിമേവ ഏകുഗ്ഗഹണവാരമേവ ചക്ഖു വേദുഗ്ഗഹഞാണചക്ഖു ഉദപാദി. ബഹുതരം അവചാപേവാ ഏകവാരമേവ വദാപേവാ ധാരേതും അസക്കോന്തസ്സ ഞാണചക്ഖു ഉദപാദീതി അധിപ്പായോ.

ആചരിയസ്സ അനുയോഗം ദവാ'തി'ആചരിയ, തുമ്ഹേഹി യം യം ഇച്ഛഥ, തം തം മം പുച്ഛഥ, അഹം വിസ്സജ്ജേസ്സാമി. ബ്യാകാതും അസക്കോന്തസ്സ മേ ആചിക്ഖഥാ'തി ആചരിയസ്സ അത്തനോ അനുയോഗം അനുയുഞ്ജനം ചോദനം ദവാ. ഏകച്ചോ ഹി അനുയോഗം ദാതും സക്കോതി ബ്യാകാതും പന ന സക്കോതി. നാഗസേനദാരകോ പന തദുഭയമ്പി കാതും സക്കോതിയേവ.

ധമ്മചക്ഖും ഉദപാദീതി'യം കിഞ്ചി സമുദയധമ്മം സബ്ബം തം നിരോധധമ്മന്തിധമ്മചക്ഖു സോതാപത്തിമഗ്ഗഞാണം നിബ്ബാനാരമ്മണം ഹുവാ ഏവം ഉപ്പജ്ജനാകാരേന ഉദപാദിയം കിഞ്ചി സങ്ഖതം ധമ്മജാതം സമുദയധമ്മം ഉപ്പജ്ജനസഭാവം സബ്ബം തം നിരോധധമ്മം, സബ്ബം തം ധമ്മജാതം നിരുജ്ഝനസഭാവം അനിച്ചം ഖയവയധമ്മന്തി ഉദപാദി. കസ്മാ നിബ്ബാനാരമ്മണംയേവ മഗ്ഗഞാണമേവ ഉദപാദീ?തി. തപ്പടിച്ഛാദകമോഹധകാരം വിദ്ധംസേവാ ഉപ്പന്നത്താ.

(ദോസിനാ) ദോസിതാതി വത്തബ്ബേ തകാരസ്സ തകാരം കവാ ദോസിനാ'തി വുത്തം.

രഥം ആരുയ്ഹാ'തി ഏഥ സാമികം രമയതീതി രഥോ'തി വിഗ്ഗഹോ കാതബ്ബോ.

രാജരഥോ നാമ സബ്ബരതനവിചിത്തോ ഇച്ഛിതബ്ബോ.

(വയഹം) വഹന്തി ഏതേനാതി വയഹം ഉപരിമണ്ഡപസദിസപദരച്ഛന്നസബ്ബമാലാഗുണ്ഠിമം വാ ഛാദേവാതി അട്ഠകഥായം വുത്തനയേന കതസകടം വയ്ഹം നാമ.

സദമാനികാ'തി ഉഭോസു പസ്സേസു സുവണ്ണരജതാദിമയാ ഗോപാനസിയോ ദവാ ഗരുളപക്ഖകനയേന സദമാനികാ'തി അട്ഠകഥായം വുത്തനയേന കതോ യാനവിസേസോ വയ്ഹാദിദ്വയം ചേകഥായ ഇധാനീതം

തിഥകരോ'തി'ഉഗ്ഗഹോ സവണം പുച്ഛാ കഥനം ധാരണം ഇതി പഞ്ചധമ്മവസേനേവ തിഥവാസോ പവുച്ചതീ'തി ഏവം വുത്തേ തിഥവാസേ പതിട്ഠായ പരേ ച പതിട്ഠാപേവാ പിടകത്തയതിഥഛേകകരണേന ധമ്മതിഥങ്കരോ.

നിപുണോ’തി ബധാദീസു ഉപജാനനസമത്ഥോ.

വിസാരദോ’തി പരിസാസു ഭയരഹിതോ.

സാമയികോ’തി ദേസജഭാസാസങ്ഖാതസമയകുസലോ സകസമയസമയന്തരച്ഛേകഞാണവന്തോ.

പടിഭാണോ’തി കല്യാണവാക്യ സങ്ഖ്യാതപടിഭാണവന്തോ.

മേധാവീതി ധമ്മോജപഞ്ഞായ മേധാവീ. ധമ്മോജപഞ്ഞാ നായ ഞാനഗതോ പണ്ഡിതോ’കിം സുതം കിം വാ സുണാമി, കിം കുസലം ഗവേസിന്തി’ യായ വിചാരേതി സാ ധമ്മോജപഞ്ഞാ നാമ.

ആയസ്മാപി ഖോ നാഗസേനോ പടിസമ്മോദി...പേ... ആരാധേസിതി യേനേവ സമ്മോദനിയവചനേന ഥേരോ രഞ്ഞോ മിലിന്ദസ്സ ചിത്തം ആരാധേസി തോസേസി തേനേവ സമ്മോദനീയവചനേന രഞ്ഞാ സദ്ധിം പടിസമ്മോദീതി യോജനാ.

ഞായാമീതി ഞാതോ പാകടോ ഹോമി.

അപി ച ഖോ മഹാരാജ ...പേ... നാഗസേനോ’തി യം ഇദംനാഗസേനോ’തി നാമം ഏസാ സങ്ഖാ സമഞ്ഞാ പഞ്ഞത്തി വോഹാരോ നാമമത്തം ഹോതീതി യോജനാ.

(സങ്ഖാ) ഏഥ ച സങ്ഖായതീതി സങ്ഖാ. സങ്കഥിയതീതി അഥോ കിന്തി സങ്കഥിയതി? പരസ്സാതി അത്താ’തി ഭവോ’തി പോസോ’തി പുഗ്ഗലോ’തി നരോ’തി മാണവോ’തി തിസ്സോ’തി ദത്തോ’തി മഞ്ചപീഠം ഭിസിബിമ്ബോ ഹനന്തി വിഹാരോ പരിവേണം ദ്വാരം വാതപാനന്തി. ഏവം അനേകേഹി ആകാരേഹി സങ്കഥീയതിതി സങ്ഖാ.

സമഞ്ഞാ സമ്മാ ഞായതീതി കിന്തി ഞായതി?തി. അഹന്തി മമന്തി...പേ... ദ്വാരം വാതപാനന്തി സമ്മാ ഞായതീതി സമഞ്ഞാ.

(പഞ്ഞത്തി) പഞ്ഞാപീയതീതി പഞ്ഞത്തി.

(വോഹാരോ). കിന്തി പഞ്ഞാപീയതീതി...പേ... വോഹരീയതീതി വോഹാരോ. കിന്നി വോഹരീയതിതി. അഹന്തി മമന്തി...പേ... ദ്വാരം വാതപാതന്തി വോഹരീയതീതി വോഹാരോ. ഇമേഹി ചതുഹി സങ്ഖാആദീഹി പദേഹി നാമപഞ്ഞത്തിയേവ അധിപ്പേതാ നാമമത്തന്തി ദസ്സനതോ.

സചേ വം മഹാരാജ പണ്ഡിതവാദാ സല്ലപിസ്സസീതി വം സചേ മയാ സദ്ധിം പണ്ഡിതാനം സല്ലാപേന.

ആവേഠനമ്പി കയിരതി നിബ്ബേഠനമ്പി കയിരതീ’തി പഞ്ഹപുച്ഛനവസേന വേഠനം പണ്ഡിതേഹി കയിരതി പഞ്ഹവിസ്സജ്ജനവസേന വേഠനം പണ്ഡിതേഹി കയിരതി പഞ്ഹവിസ്സജ്ജനവസേന നിബ്ബേഠനമ്പി കയിരതി.

നിഗ്ഗഹോ'പി കയിരതീ'തി നാഗസേനഥേരോ മുസാഭണതീതിആദിനാ നിഗ്ഗഹനയേന അഞ്ഞപണ്ഡിതാനം നിഗ്ഗഹണവചനം അഞ്ഞപണ്ഡിതേഹി കയിരതി. അപി ച കഥാവത്ഥുപ്പകരണേ ആഗതോ സബ്ബനിഗ്ഗഹോ നിഗ്ഗഹോയേവ.

പടിക്കമമ്പീ'തി വം മഹാരാജ'രാജാ മിലിന്ദോ ജമ്ബുദീപേ അഗ്ഗരാജാ കസ്മാ മുസാ ഭണസീ'തിആദിനാ പടിക്കമമ്പി കയിരതി.

വിസേസോ 'പീതി'സമ്പന്നം മുനിനോ ചിത്തം, 'കമ്മനാ ബ്യത്തത്തേന ച വിജ്ജാചരണസമ്പന്നം ധമ്മഗതാനം പസംസതീ'തിആദിനാ ഗുണപസംസനസങ്ഖാത വിസേസോ. ഇധ പന കല്ലോ'സി ഭന്തേ'തിആദി പടിഗ്ഗഹണവിസേസോ'തി'സമ്പന്നം മുനിനോ ചിത്തം...പേ॰... ധമ്മഗതാനം അനുമോദസീ'തിആദിനാ ഗുണപസംസനസങ്ഖാതോ പടിഗ്ഗഹണവിസേസോ. ഇധ പന സാധു ഖോ വം മഹാരാജ രഥം ജാനാസീ'തിആദി. ഏകം വഥും പടിജാനന്തീതി കല്യാണമണിആദികം അഞ്ഞതരം ഏകം വഥും കല്യാണം വാ അഥി നഥിതി പടിജാനന്തി പഠമദിവസേ തയോ പഞ്ഹാ രഞ്ഞാ പുച്ഛിതാ നാമപഞ്ഞത്തിപഞ്ഹോ സത്തവസ്സികപഞ്ഹോ വീമംസനപഞ്ഹോ.

ഭന്തേ നാഗസേന പുച്ഛിസ്സാമീതി ...പേ॰... കിമ്പന മഹാരാജ തയാ പുച്ഛിതന്തി തതിയോ വീമംസനപഞ്ഹോ ഠാനുപ്പത്തികപടിഹാനജാനനഥായ വീമംസനവസേന പുച്ഛിതത്താ വിമംസനപഞ്ഹോ നാമ. തഥ'പുച്ഛിതോ മേ ഭന്തേ'തി ഇദം രഞ്ഞാ അത്തനാ ഹേട്ഠാ പുച്ഛിതേ ദ്വേ പഞ്ഹേ സധായ വുത്തം.

വിസ്സജ്ജിതം മേ'തി ഇദമ്പി ഥേരേന അത്തനാ ഹേട്ഠാ വിസ്സജ്ജിതേ ദ്വേ പഞ്ഹേ സധായ വുത്തം.

നാഗസേനോ നാഗസേനോ'തി സജ്ഝായം കരോന്തോ പക്കാമീതി രഞ്ഞാ നാഗസേനഥേരേ ബഹുമാനഗാരവോ കതോ'തി ദീപേതും ബുദ്ധഘോസാചരിയേന വുത്തം അഗാരവോ ഹി പുഗ്ഗലോ ഗരുട്ഠാനിയം പുഗ്ഗലം ദിസ്വാപി സുവാപി ജാനിവാപി അപസ്സന്തോ അസുണന്തോ അജാനന്തോ വിയ ഹോതീതി. തത്രായം വചനഥോ? ആഗും പാപം ന കരോതീതി നാഗോ. സേന്തി സയന്തി ഏതേന വാദപച്ചഥികാ ജനാതി സേനോ നാഗോ ച സോ സേനോ ചാതി നാഗസേനോ സാമഞ്ഞാദീസു ചതുസു നാമേസു ഇദം കിത്തിമനാമം.

സുട്ഠു ഥേരോ അബ്ഭനുമോദീതി'സാധു സുട്ഠു'തി വചനേന. അന്തരാമഗ്ഗേ പുച്ഛിതോ അനഥകാലപഞ്ഹോ.

കതമേഥ നാഗസേനോ'തി കതമോ ധമ്മോ ഏതസ്മിം വചനേ നാഗസേനോ നാമ ഹോതീതി പുച്ഛി.

ജീവോ'തി ജീവഭൂതോ വായോ.

അസ്സാസപസ്സാസാ നാമേതേ കായസങ്ഖാരോ'തി ഥേരോ അഭിധമ്മകഥം അകാസീതി ഇമിനാ അനന്തകായസ്സ ഏതേ അന്തോ-പവിസന-ബഹി-നിക്ഖമതവാതാ അസ്സാസപസ്സസാ നാമ കരജകായേന അഭിസങ്ഖരീയന്തി,

തസ്മാ കായസങ്ഖാരാ ച ഹോന്തി, തേനേവ ജീവേന നാഗസേനോ നാഗസേനോ'തി ഇമിനാ നാമമത്തം ഗണ്ഹാതി ന പുഗ്ഗലോ ജീവോ ഗഹേതബ്ബോ'തി ഥേരോ അഭിധമ്മകഥം അകാസി.

ഉപാസകത്തം പവേദേസീ'തി അത്തസന്നിയ്യാതനേന സിസ്സഭാവൂപഗമനേന പണിപാതേന സമാദാനേനാതി ചതുസു സരണഗമനൂപായേസു സമാദാനേനേ രതനത്തയസ്സ ച ഥേരസ്സ ച ഉപാസകഭാവം, ബുദ്ധം സരണം ഗച്ഛാമി, ധമ്മം സരണം ഗച്ഛാമി, സങ്ഘം സരണം ഗച്ഛാമി, തഞ്ച സരണം ഗച്ഛാമി, ഉപാസകം മം ധാരേഹി അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതന്തി.

അനന്തകായപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

കിമ്ഹി ഹോതി കഥാസല്ലാപോ'തി കിമ്ഹി കാരണേ നിമിത്തഭുതേ കഥാസല്ലാപോ ഹോതി. കിമ്പയോജനോ കഥാസല്ലാപോ'തി അധിപ്പായോ ഇദം രഞ്ഞാ കിമഥായ വുത്തം? അനുയോഗദാനഥായ ചേവ പുച്ഛനസ്സ ഓകാസദാപനഥായ ചാതി ഞാതബ്ബം.

അഥേന മയം മഹാരാജ അഥികാ അഥേന ഹോതു കഥാസല്ലപോ'തി ഇമിനാ ഥേരോ രഞ്ഞോ അനുയോഗഞ്ചേവ ഓകാസഞ്ച ദേതി തഥ അഥേനാ'തി.

'അഥോ പയോജനോ സദ്ദാ'ഭിധേയ്യ വുദ്ധിയം ധനേ,
വഥമ്ഹി കാരണേ നാസേ ഹിതേ പച്ഛിമപബ്ബതേ'തി;

ഏവം വുത്തേസു അഥേസു ഇധ പയോജനഞ്ച ഹിതഞ്ച ലബ്ഭതി. തേസു ലോകിയലോകുത്തരഫലം പയോജനം നാമ, സാസനവുദ്ധി വാ. യഥിച്ഛിതഫലനിപ്ഫാദാനോ ഹിനോതി പവത്തതീതി ഹിതം. ദാനസീലാദിലോകിയലോകുത്തരകാരണം.

കിന്തീ'തി കിമ്ഹി അസങ്ഖതധാതുസങ്ഖാതേ നിബ്ബാനേ ഫലസങ്ഖാതേ നിബ്ബാനേ ഇദം പച്ചുപ്പന്നദുക്ഖം നിരുജ്ഝേയ്യ.

അനുപാദാപരിനിബ്ബാനന്തി അരഹത്തഫലസങ്ഖാതം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം. നിബ്ബാനഞ്ഹി ദുവിധം അപച്ചയപരിനിബ്ബാനം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനന്തി. തേസു അവിജ്ജാദിപച്ചയരഹിതത്താ അസങ്ഖതധാതു അപച്ചയ-പരിനിബ്ബാനം നാമ. കിലേസസങ്ഖത-പരിനിബ്ബാനസങ്ഖാതം ഉപാദാന രഹിതത്താ അരഹത്തഫലം അനുപാദാപരിനിബ്ബാനം നാമ.

രാജാഭിനീതാ'തി രാജൂഹി പീളിതാ രാജഭീതാ വാ.

ഇണട്ടാ'തി ഇണേന പീളിതാ.

കല്ലോ'സീതി ബ്യാകരണ ഞാണേന ഛേകോ'സി, അങ്ഗുത്തരടീകായം' ബ്യാകരണേ സമഥോ'. പടിബലോ'തിപി വത്തും വട്ടതി യേവാതി.

പബ്ബജ്ജാപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

സോപാദാനോ’തി സകിലേസോ.

പടിസദഹനപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

യോനിസോ മനസികാരേനാതി അനിച്ചം ദുക്ഖന്തി ഉപായേന പഥേന സാരണലക്ഖണേന ആരമ്മണപടിപാദകമനസികാരേന.

മനസികാരപഞ്ഹോ സത്തമോ.

ഉസ്സഹനലക്ഖണേ’തി സമ്പയുത്താനം ആരമ്മണേ സംയോജനവസേന ഉസ്സഹനലക്ഖണേ ഗണ്ഹനലക്ഖണേ വാ.

മനസികാരലക്ഖണപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

യോ സീലക്ഖധോ വരപാതിമോക്ഖിയോ’തി യോ പാതിമോക്ഖസീലസംവരസങ്ഖാതോ ബുദ്ധുപ്പാദേയേവ ഉപ്പന്നോ സീലഗുണോ സയം പതിട്ഠാതി ഇദുയാദീനം ഏകദസന്നം കുസലധമ്മാനം നിസ്സയാകാരേന നിസ്സയപച്ചയോ ചേവ ബലവകാരണട്ഠേന ഉപനിസ്സയോ ച പഥവീ ഇവ സത്താനം പതിട്ഠാ.

സീലപതിട്ഠാനലക്ഖണപഞ്ഹോ നവമോ.

അഞ്ഞേസം ചിത്തം വിമുത്തം പസ്സിവാ’തി അഞ്ഞേസം അരിയാനം സോതാപത്തിഫലാദികേ ഫലേ വിസേസേന അധിമുത്തം പക്ഖന്തം ഞാണചക്ഖുനാ പസ്സിവാ.

സദ്ധാലക്ഖണപഞ്ഹോ ദസമോ.

സബ്ബേ കുസലാ ധമ്മാ’തി സബ്ബേ ലോകിയകുസലധമ്മാ ഉപ്പന്നാ ന പരിഹായന്തി.

വീരിയലക്ഖണപഞ്ഹോ ഏകാദസമോ.

അപിലാപനലക്ഖണോ’തി ആരമ്മണേ അനുപവിസനട്ഠേന ഓഗാഹനലക്ഖണോ സപ്പടിഭാഗധമ്മോ’തി പടിഭാഗേന പച്ചഥികേന സഹ വത്തന്തീതി സപ്പടിഭാഗാ സുക്കോ ച കണ്ഹപടിഭാഗേന സപ്പടിഭാഗോ.

കണ്ഹസുക്കസപ്പടിഭാഗേ’തി ഈദിസപാഠോ യദി അഥി സുദരോയേവ.

അപിലാപേതീതി അനുപവിസനട്ഠേന ഓഗാഹതി.

ഹിതാഹിതാനം ധമ്മാനം ഗതിയോ’തി കുസലാകുസലാനം ധമ്മാനം ഇട്ഠാനിട്ഠ-വിപാകദാനഭാവ-സംഖാത-നിപ്ഫത്തിയോ.

സബ്ബഥകന്തി സബ്ബകിച്ചേ നിയുത്തം സബ്ബലീനുധച്ചേസു ഇച്ഛിതബ്ബം വാ.

സതിലക്ഖണപഞ്ഹോ ദ്വാദസമോ.

തപ്പമുഖാ’വാതി രാജപ്പധാനാ ഇവ.

സമാധിപഞ്ഹോ തേരസമോ.

യോ ഉപ്പജ്ജതി സോ ഏവ സോ’തി യോ പഥവിഫസ്സാദിപരമഥധമ്മോ ഉപ്പജ്ജതി, സോ ഉപ്പന്നപുബ്ബധമ്മോ ഏവ.

പഞ്ഞാലക്ഖണപഞ്ഹോ ചുദ്ദസമോ.

നാനാ-ഏകകിച്ചകരണപഞ്ഹോ പണ്ണരസമോ.

പണ്ണരസപഞ്ഹവന്തോ പഠമവഗ്ഗോ സമത്തോ.

വം പന ഭന്തേ ഏവം വുത്തേ കിം വദേയ്യാസീ’തി യദാ വം ദഹരോ തരുണോ മദോ ഉത്താനസേയ്യകോ അഹോസി സോയേവ വം ഏതരഹി മഹന്തോ’തി ഇമസ്മിം വചനേ മയാ ച കേനവിധ പുച്ഛനവസേന വുത്തേ വം കിം വദേയ്യാസീതി യോജനാ.

ദുതിയവഗ്ഗേ പന ധമ്മസന്തതിപഞ്ഹോ പഠമോ.

ന പടിസദഹനജാനനപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

സകിച്ചയന്തി അത്തനോ വിസയോഭാസനകിച്ചം.

ആലിമ്പനം വിജ്ഝാപേതുന്തി അഗ്ഗിം നിബ്ബാപേതും

പഞ്ഞാനിരുജ്ഝനപഞ്ഹോ തതിയോ.

നിബ്ബിസം ഭതകോ യഥാ’തി യഥാ ഭതകോ ഭതകകമ്മം കവാ ലക്ഖം നിബ്ബിസം നിബ്ബിസന്തോ ലഭന്തോ ദുക്ഖം ജീവിതും നാഭിനദതി മരണഞ്ച നാഭിനദതി മരണകാലം ആഗമേതി, ഏവമേവാഹം കാലം മരണകാലം പടികങ്ഖാമി ആഗമേമീതി അധിപ്പായോ.

പരീനിബ്ബാനപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

യദി കുസലാ ന ദുക്ഖാ’തി സുഖാ വേദനാ കുസലാ യദി സിയാ സാ കുസലാ വേദനാ ന ദുക്ഖഭൂതാ.യദി സിയാ സാ കുസലാ ന ഹോതി. കുസലം ദുക്ഖന്തി ന ഉപപജ്ജതീ’തി കുസലം ദുക്ഖഭുതന്തി വചനം ന ഉപപജ്ജതീതി വത്തും ന യുജ്ജതി. കുസലം ദുക്ഖം ന. അഞ്ഞമഞ്ഞപച്ചനീകത്താ’തി രഞ്ഞോ അധിപ്പായോ. സഭാവോ പന ഏവം ന ഹോതി. കുസലാ ഹി സുഖാ വേദനാ സങ്ഖാരദുക്ഖേന വിപരിണാമദുക്ഖേന’പി ദുക്ഖാ. നേക്ഖമ്മനിസ്സിതദോമനസ്സസങ്ഖാതദുക്ഖാ’പി അനവജ്ജട്ഠേന കുസലാ സിയാതി ഥേരോ പന മയി രാജാനം അയോഗുളഹിമപിണ്ഡപഞ്ഹം പുച്ഛന്തേ തം രാജാ മിച്ഛാ ബ്യാകരിസ്സതി. തസ്മിം ദോസം ആരോപേസ്സാമി. രാജാ തം മിച്ഛാ ബ്യാകരിസ്സതി. തസ്മിം ദോസം ആരോപേസ്സാമി. രാജാ തം ഹരിതും അസക്കോന്തോ മം അഥജപ്പനം യാചിസ്സതി. അഥ രാജാതം സഭാവഥം സഞ്ഞാപേസ്സാമീതി മന്വാ തം കിമ്മഞ്ഞസി മഹാരാജാ’തിആദിമാഹ. കിന്നു

ഖോ മഹാരാജ ഉഭോ’പി തേ ദഹേയ്യുന്തി ഇമസ്മിം പുച്ഛാവചനേ ഥേരേന വുത്തേ രാജാ സീതുണ്ഹസമഞ്ഞാതാ തേജോധാതു’തി സുതത്താ സീതഹിമപിണ്ഡസ്സ ഖരഖാദനഭാവഞ്ച സധായ ധാതുനം ഉസ്സദഭാവജാനനഞ്ഞാണതോ വിരുജ്ഝിവാ’ആമ ഭന്തേ ഉഭോ’പി തേ ദഹേയ്യുന്തി വിരുദ്ധപടിവചനം അദാസി.

ന ഹി ഭന്തേ’തി രഞ്ഞോ അവജാനനപടിക്ഖപനം.

അജാനാഹി നിഗ്ഗഹന്തി ഥേരവചനം. യസ്മാ തേ പുരിമായ’ആമാ’തി പടിഞ്ഞായ പച്ഛിമാ’ന ഹി ഭന്തേ’തി പടിഞ്ഞാ പച്ഛിമായ ച പുരിമാ ന സധിയതീ. തസ്മാ വം നിഗ്ഗഹം പത്തോ. വം നിഗ്ഗഹം ദോസം അപരാധം സമ്പിടിച്ഛാഹീ’തി അഥോ. ഇദാനി ഉഭിന്നം തത്താഭാവദസ്സനവസേന ഉഭിന്നം സീതലാഭാവദസ്സനവസേന ച തം നിഗ്ഗഹം പാകടം കരോന്തോ യദി തത്തം ദഹതീ’തിആദിമാഹ.

തഥ- ‘യദി തത്തം ദഹതീ’തി സചേ ഉഭിന്നം തത്തതാ ദഹതി. യദി തത്തം ദഹതീ’തി ച ഠപനവചനം.

ന ച തേ ഉഭോ’തി ദോസാരോപനവചനം.

തേന ന ഉപ്പജ്ജതീ’തി തേന തസ്മിം ഉഭിന്നം ഉണ്ഹഭാവകാരണാ ഉഭോ’പേതേ ദഹന്തി’തി വചനം തത്തഭാവസ്സ ദഹനേ ന ഉപപജ്ജതി, ന യുജ്ജതി.

യദി സീതലം ദഹതീതി സചേ ഉഭിന്നം സീതലഭാവോ ദഹതി തേന ന ഉപപജ്ജതീ’തി തസ്മാ കാരണാ ഉഭിന്നം സീതലാഭാവകാരണാ ഉഭോ’പി തേ ദഹന്തി’തി വചനം സീതലഭാവസ്സ ദഹനേന ന ഉപപജ്ജതീ’തി വത്തും ന യുജ്ജതി പുന തം ദോസം പാകടതരം കരോന്തോ ഥേരോ കിസ്സ പന തേ മഹാരാജ ഉഭോ’പി ദഹന്തിതിആദിമാഹ.

(കിസ്സ)തഥ-കിസ്സാതി കേന കാരണേന ഉഭോപി തേ ദഹന്തീതി.

തേന ന ഉപപജ്ജതീതി കേന തസ്മാ കാരണാ ഏകസ്സ ഉണ്ഹസ്സ ഏകസ്സ സീതലസ്സ ഭാവകാരണാ ഉഭോപി തേ ദഹന്തീ’തി തയാ വുത്തവചനം ന ഉപപജ്ജതി ന വട്ടതി. ഉഭോപി തേ ദഹന്തീതി വുത്തം, അയുത്തമ്പി തയാ വുത്തമേവ. കുസലം ദുക്ഖന്തി വത്തും വുത്തമേവ കുസലം ദുക്ഖന്തി ന ഉപപജ്ജതീതി ഇദം വം കസ്മാ വദസി? വത്തും യുത്തവചനം ന യുജ്ജതീതി വദസി വത്തും അയുത്തവചനം യുജ്ജതീതി വദസീതി ഥേരസ്സ വചനേന അത്തനോ വാദേ ദോസം പസ്സന്തോ തം പരിഹരിതും അസക്കോന്തോ നീവമനോ ഥേരം അഥജപ്പനം യാചന്തോ’നാഹം പടിബലോ’തിആദിമാഹ.

തയാ വാദിനാതി യുത്തമഥഗമ്ഭീരവിചിത്തപടിഭാനവാദിനാ

സാധൂ അഥം ജപ്പേഹീ തീ സാധു യാചാമി. സുഖാ വേദനാ കുസലാതി വാ അകുസലാ അബ്യാകതാതി വാ ഇമസ്സ മയാ പുച്ഛിതവചനസ്സ അഥം ജപ്പേഹി ദേസേഹി അഥേനാഹം അഥികോ, കിം വിവാദേനാതി അധിപ്പായോ.

ഗേഹനിസ്സിതാനീതി ഗേഹസദിസകാമഗുണനിസ്സിതാനി തമാരബ്ഭ പവത്താനീതി അത്ഥോ.

നേക്ഖമ്മനിസ്സീതാനീ’തി.

ഏത്ഥ

‘പബ്ബജ്ജാ പഠമം ഝാനം നിബ്ബാനഞ്ച വിപസ്സനാ
സബ്ബേപി കുസലാ ധമ്മാ നേക്ഖമ്മന്തി പവുച്ചതീ’തി,
വുത്തനേക്ഖമ്മേസു നിബ്ബാനവിപസ്സനാകുസലധമ്മസങ്ഖാതേ;

നേക്ഖമ്മേ നിസ്സിതാനി.

സുഖവേദനാപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

സോ ച അഞ്ഞപഞ്ഹേഹി ഗമ്ഭീരതരോ, കുലപുത്തേഹി മയാ വുത്തഅത്ഥമത്തേന സന്തോസം കവാ അത്തനോ പഞ്ഞാനുഭാവേന ച പുനപ്പുനം ചിന്തേവാ പുബ്ബാപരം സല്ലക്ഖേവാ യോ മയാ വുത്തഅത്ഥതോ യുത്തരോ സോ അത്ഥോ ഗഹേതബ്ബോ യേവാതി.

നാമരൂപന്തി നാമകരണട്ഠേന നമനട്ഠേന ചത്താരോ അരൂപിനോ ഖന്ധാ നാമം. ഇധ വിപാകനാമം അധിപ്പേതം സീതാദീഹി രുപ്പനട്ഠേന രൂപം നിപ്പരിയായതോ ഛന്നവുതിരൂപകോട്ഠാസസങ്ഖാതം നിപ്ഫന്നരൂപം പരിയായതോ ദസവിധാ അനിപ്ഫന്നരൂപഞ്ച ചക്ഖുസോതഘ്ലാനജിവ്ഹാകായഭാവവത്ഥുദസകസങ്ഖാതാ സത്ത ദസകാ, ചിത്ത ഉതു-ആഹാരജഅട്ഠകാ തയോ, ചിത്തജ ഉതുജസദ്ദവസേന ദ്വേ സദ്ദാ’തി ഛന്നവുതിരൂപകോട്ഠാസാ. ഇധ പന കമ്മജരൂപം അധിപ്പേതം.

തേന കമ്മേന അഞ്ഞം നാമരൂപം പടിസന്ദഹതീതി തേന കുസലാകുസലകമ്മേന അഞ്ഞം നാമരൂപം അഞ്ഞം അനാഗതനാമരൂപം സുഗതിദുഗ്ഗതിപരിയാപന്നം ഇമിനാ പച്ചുപ്പന്നനാമരൂപേന സദ്ധിം പടിസന്ദഹതി.

പുരിമം ഭന്തേ അമ്ബബീജം ഭൂതം മൂലകാരണഭൂതം അപച്ചക്ഖായ അവിജഹിവാ നിബ്ബത്തേന പച്ഛിമേന അമ്ബേന പുരിസോ ദണ്ഡപ്പത്തോ ഭവേയ്യാതി യോജനാ.

നാമരൂപപടിസന്ദഹനപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

സത്തോപമാപതിമണ്ഡിതോ.

അധികാരന്തി മഹന്തം പൂജാസക്കാരം. അയം സത്തമോപഞ്ഹോ പുന പുച്ഛതേ. ഉപമം സോതുകാമതാവസേന പുന പുച്ഛിതോ’തി ഞാതബ്ബം.

പുനപടിസന്ദഹനപഞ്ഹോ സത്തമോ.

നാമരൂപപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

അദ്ധാപഞ്ഹോ നവമോ.

നവപഞ്ഹവന്തോ ദുതിയോ വഗ്ഗോ.

തതിയവഗ്ഗേ അദ്ധാമുലപുച്ഛനപഞ്ഹോ പഠമോ.

പഥവിയാ ചക്കംഅലിഖിവാ'തി ഭമചക്കം പുനപ്പുനം പരിവത്തനവസേന ആ ഭുസോ ലിഖിവാ.

പുബ്ബാകോടി നപഞ്ഞായന പഞ്ഹോ ദുതിയോ.

ഖധാ ച ദുക്ഖസ്സ ബീജാതീതി പടിസധിഭുതാ ബധാ കേവലസ്സ സകലസ്സ പവത്തിദുക്ഖരാസിസ്സ മുലകാരണഭാവേന ബീജാനി ഏവം ഖണകോടിസങ്ഖാതപടിസധിബധതോ പവത്തി ദുക്ഖവഡ്ഢനം സക്കാ കാതുന്തി അധിപ്പായോ.

കോടിവഡ്ഢനപഞ്ഹോ തതിയോ.

ചക്ഖുസ്മിഞ്ച ഖോ മഹാരാജ സതി രൂപേസു ച ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം ഹോതീതി ഏഥ അഭിധമ്മാവതാരടീകാപരിയായേന ഏകതോ സഹജാതേസു ബഹൂസു ചക്ഖുപ്പസാദേസു യം ചക്ഖു വിസദിതം തം ചക്ഖുവിഞ്ഞാണസ്സ നിസ്സയപച്ചയോ. ചക്ഖുസ്മിഞ്ചാതി ഏകവചനദസ്സനതോ. രൂപേസു ചാ'തി ബഹുവചനസ്സ ദസ്സനതോ പന ബഹൂനിപി രൂപാനി ചക്ഖുവിഞ്ഞാണസ്സ പുരേജാതപച്ചയോ പച്ചയഭാവ. വിസേസ-സഭാവതോതി ദട്ഠബ്ബോ.

അഥി-കേചി-സഞ്ജാനനപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

ഭവന്തായേവ ഖോ മഹാരാജ സങ്ഖാരാ ജായന്തിതി ഏഥ അന്തപ്പച്ചയോ അതീതേ ഹോതി. അതീതേ ഭൂതാ'തി അഥോ.

അയഞ്ച ഗാഥാ'തി സദിസഗാഥാ. അഹുവാ സമ്ഭോതീതി ച ഗാഥാ ഖണികഗാഥാ'തി ദട്ഠബ്ബം. ഏവഞ്ഹി പുബ്ബാപരം സമേതി.

(ഉത്തരാരണി) അരണിസഹിതേകന്തകിച്ചകരോ ദണ്ഡോ ഉത്തരാരണി നാമ.

ഭവന്തജായനപഞ്ഹോ സത്തോപമാസഹിതോ പഞ്ചമോ.

വേദഗുപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

ചക്ഖുവിഞ്ഞാണാദിപഞ്ഹോ സത്തമോ.

ഫുസനലക്ഖണോ'തി ചിത്താരമ്മണഫുസനലക്ഖണോ. യഥാ ചക്ഖു'തി ഏഥ ചക്ഖുപ്പസാദോ'പി ചക്ഖുവിഞ്ഞാണമ്പി ലബ്ഭതി.

സങ്ഘട്ടനരസോ'തി ഇമേസം വഥാരമ്മണാനം സങ്ഘട്ടനരസോ സമ്പത്തി ഏതസ്സാ ത അഥോ ലബ്ഭതി. യദാ ചക്ഖുവിഞ്ഞാണമ്പി ലബ്ഭതി. തദാ ചിത്താരമ്മണസങ്ഘട്ടനരസോ കിച്ചം ഏതസ്സേതി അഥോ ലബ്ഭതി. സങ്ഘട്ടനരസോ'തി ച പഞ്ചദ്വാരികഫസ്സേ ലബ്ഭതി. ന മനോദ്വാരികഫസ്സേ'തി അയമിദിസോ അഥോ അത്ഥസാലിനിയം വുത്തോ യേവാ'തി.

ഫുസനലക്ഖണപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

വേദനാലക്ഖണപഞ്ഹോ നവമോ.

സഞ്ഞാലക്ഖണപഞ്ഹോ ദസമോ.

ചേതനാലക്ഖണപഞ്ഹോ ഏകാദസമോ.

വിഞ്ഞാണലക്ഖണപഞ്ഹോ ദ്വാദസമോ.

വഡ്ഢകീ സുപരികമ്മകതം ദാരും സധിസ്മിം അപ്പേതീതി വഡ്ഢകീ ജനോ സുട്ഠുപരികമ്മകതം ദാരും സധിസ്മിം അപ്പേതി പാപേതി പവേസേതി.

വിതക്കലക്ഖണപഞ്ഹോ തേരസമോ.

വിചാരലക്ഖണപഞ്ഹോ ചുദ്ദസമോ.

ചുദ്ദസപഞ്ഹവന്തോ തതിയവഗ്ഗോ സമത്തോ. വിനിബ്ഭുജിവാ വിനിബ്ഭുജിവാ'തി അഞ്ഞമഞ്ഞാതോ വിസും വിസും കവാ വിഭജിവാ വിഭജിവാ.

വഗ്ഗതോ അതിരേകപഠമപഞ്ഹോ വിഭജ്ജപഞ്ഹോ പഠമോ.

നനു ലോണമേവ ആഹരിതബ്ബന്തി സകടേഹി സുദ്ധലോണമേവ ബലിവദ്ദേഹി ആഹരിതബ്ബം.

ന സക്കാ മഹാരാജ ലോണമേവ ആഹരിതുന്തി പാഠേന ഭവിതബ്ബന്തി നകാരോ പോഥകേ ദിസ്സതി.

ലോണപഞ്ഹോ ദുതിയോ, രഞ്ഞോ ധമ്മലക്ഖണേസു ദള്ഹപതിട്ഠാപനത്ഥം ഥേരേന പഠമം വുത്തോ.

ഏത്താവതാ തേചത്താളീസ പഞ്ഹാ സമത്താ.

ചതുത്ഥവഗ്ഗേ നാനാകമ്മേഹി മഹാരാജ നിബ്ബത്താനി ന ഏകേന കമ്മേനാ'തി ആപായികസത്താനം പഞ്ചായതനാനി നാനാഅകുസലകമ്മേഹി നിബ്ബത്താനി സുഗതിപരിയാപന്നസത്താനം പഞ്ചായതനാനി നാനാകുസലകമ്മേഹി ഏകേന കമ്മേന ഏകേന പടിസധിജനകകമ്മേനേവ നിബ്ബത്താനി. അഭിധമ്മാവതാരടീകായം പടിസധിക്ഖണേ മഹഗ്ഗതചേതനാ കടത്താരൂപാനം കമ്മപച്ചയേന പച്ചയോ'തി വചനേന പടിസധിക്ഖണേ വിജ്ജമാനാനം സബ്ബേസംയേവ കടത്താരൂപാനം കമ്മപച്ചയോ ഹോതീതി വിഞ്ഞായതി. നാനാചേതനാഹി തദാ ഇന്ദ്രിയുപ്പത്തിയം സതി അതിപരിത്തേന ച മഹഗ്ഗതേന ച കമ്മേന നിബ്ബത്തം കടത്താരൂപം ആപജ്ജേയ്യ, ന ചേകാ പടിസധി അനേകമ്മനിബ്ബത്താ ഹോതീ'തി.'സദ്ധിം ഏകേന കമ്മേന അനേകിന്ദ്രിയുപ്പത്തി ഹോതീ'തി വുത്തം. വിചാരേവാ യം യുത്തതരം തം ഗഹേതബ്ബം. തത്രായം വിചാരണാകാരോ?

മഹഗ്ഗതസത്താനം ഇദ്രിയാനി ഏകേന പടിസധിജനകകമ്മേന നിബ്ബത്താനി. നാഗസേനഥേരോ പന അരഹാ ഖീണാസവോ ബുദ്ധമതഞ്ഞു തസ്സ അധിപ്പായാനുരൂപേന കാമാവചരകസത്താനം നാനാകമ്മേഹി നിബ്ബത്തീതി ഗഹേതബ്ബം.

നാനാകമ്മനിബ്ബത്തായതനപഞ്ഹോ പഠമോ.

മഹാകുലീനതാതി ഉച്ചകുലീനതാ. സോയേവ വാ പാഠോ. ആബാധ-വണ്ണ-സുക്ഖ-ഭോഗ-കുലീനം പഞ്ചകാ ഏതേ ചുദ്ദസ പഞ്ഹാ'പി സുഭസുത്തേ പകാസിതാ'തി അയം ഗാഥാ സുഖവാചുഗ്ഗതകരണഥം പോരാണേഹി വുത്താ.

മനുസ്സനാനാഭാവപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

കിം പടിഗച്ചേവ വായമിതേനാ'തി പുബ്ബേ വായാമേന സഹ പവത്തകമ്മേന വായാമകരണേന കിം പയോജനം അഥി?

അകിച്ചകരോ'തി ഏഥ യഥിച്ഛിതഫലസങ്ഖാതം കിച്ചം ന കരോതീതി അകിച്ചകരോ. അയഞ്ച അയുത്തസമാസോ. സദ്ധം മതകഭോജനം ന ഭുഞ്ജതീതി അസദ്ധഭോജിതിആദികോ വിയാ'തി.

ബുഭുക്ഖിതോ'തി ബുധാഭിഭൂതോ.

പടിഗച്ചകിച്ചകരണപഞ്ഹോ തതിയോ.

പച്ചമാനാ'തി നിരയഗ്ഗിനാ ഡയ്ഹമാനാ.

സോ ന താവ കാലം കരോതീതി താവ തത്തകം സോ നേരയികസത്തോ കാലം മരണം ന കരോതി. കമ്മാധികതേനാ'തി പുബ്ബേ അധികതേന കമ്മേന മൂലകാരണഭുതേന.

നവിലീയനപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

ആകാസ-ഉദക-പഥവിധാരണപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

അജ്ഝോസായാ'തി തണ്ഹായ ഗിലിവാ പരിനിട്ഠപേവാ.

നിരോധനിബ്ബാനപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

അഭിഞ്ഞേയ്യേ ധമ്മേ'തി അഭിവിസിട്ഠേന ചതുസച്ചഞാണേന ജാനിതബ്ബേ ധമ്മേ, ചതുസച്ചധമ്മേ.

നിബ്ബാനലഭനപഞ്ഹാ സത്തമോ.

നിബ്ബാനജാനനപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

അട്ഠപഞ്ഹവന്തോ ചതുഥോ വഗ്ഗോ.

പഞ്ചമവഗ്ഗേ നഥിബുദ്ധപഞ്ഹോ പഠമോ.

ബുദ്ധാനുത്തരപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

സക്കാ ജാനിതും ബുദ്ധോ അനുത്തരോ'തി ഇദം രഞ്ഞാ'ഭഗവാ ബുദ്ധോ അനുത്തരോ'തി ഥേരം പുബ്ബേ പുച്ഛിതം. പുന കസ്മാ വുത്തം? പുബ്ബപഞ്ഹോ ഥേരസ്സ വിജാനനം സധായ പുച്ഛിതം പുച്ഛാപഞ്ഹോ സബ്ബപഞ്ഹോ ഥേരസ്സ വിജാനനം സധായ പുച്ഛിതം. പുച്ഛാപഞ്ഹോ സബ്ബപണ്ഡിതാനം ജാനനം സധായ പുച്ഛിതോ'തി വിഞ്ഞാതബ്ബം.

സക്കാ ബുദ്ധാനുത്തരപഞ്ഹോ തതിയോ.

ബുദ്ധനേത്തീയാ'തി നിബ്ബാനം നേതി ഏുതായ സദേവകേ ലോകേ'തി നേത്തി, സുത്തന്താഭിധമ്മപാലി.

(ബുദ്ധപഞ്ഞത്തി) പഞ്ഞായപീയതി ഏുതായ ഭഗവതോ ആണാ'തി പഞ്ഞത്തി. ബുദ്ധസ്സ പഞ്ഞത്തി ബുദ്ധപഞ്ഞത്തി, വിനയപാലി.

യാവജീവം സാവകേഹി വത്തിതബ്ബന്തി ഇദം ഥേരേന'ആമ മഹാരാജ ധമ്മോ മയാ ദിട്ഠോ'തി അവിസ്സജ്ജേവാ കസ്മാ വുത്തം? രാജാ ഥേരസ്സ ധമ്മദസ്സനഭാവം പച്ചക്ഖതോ ഞവാ വിചിത്രപടിഭാനം സോതുകാമോ പുച്ഛതി, ന ജാനനഥായ ഥേരോ തസ്സ അജ്ഝാസയം ഞവാ ഏുവമാഹ. അദിട്ഠധമ്മോ ഹി ബുദ്ധനേത്തിയാ ബുദ്ധപഞ്ഞത്തിയാ യാവജീവം വത്തിതും സക്കോതി.

ധമ്മദിട്ഠപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

നവസങ്കമതിപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

വേദഗു ഉപലബ്ഭതീതി അയമ്പഞ്ഹോ പുബ്ബേ ച പുച്ഛിതോ. കസ്മാ പുന പുച്ഛിതോ? പുബ്ബപഞ്ഹോ ജീവവേദഗും സധായ പുച്ഛിതോ. അയം'യേ ബ്രാഹ്മണാ വേദഗു'തിആദിനാ വുത്തം പുഗ്ഗലവേദഗും സധായ പുച്ഛിതോ. സവേ ഥേരോ'ന ഉപലബ്ഭതീ'തി ബ്യാകരിസ്സതി, തസ്സ വാദേ ദോസം ആരോപേതുകാമതായ പുച്ഛതി. ഥേരോ പന വിജ്ജമാനേന അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തിം സധായ'പരമഥേന ഖോ മഹാരാജ വേദഗു ന ഉപലബ്ഭതീ'തി ആഹ. പരമഥേന ന ഉപലബ്ഭതി, വോഹാരതോ ഉപലബ്ഭതീ'തി ഥേരസ്സ അധിപ്പായോ.

പുഗ്ഗലവേദഗുപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

ന ഖോ-പേ തേന രോപിതാനിതി താനി അമ്ബാനി അവഹാരിയാനി താനി അമ്ബാനി പുരിസേന അവഹരിതാനി തേന സാമികപുരിസേന രോപിതാനി രോപിതഅമ്ബഭുതാനി ന ഹോന്തിതി അഥോ

ഇമമ്ഹാകായ പഞ്ഹോസത്തമോ.

കുഹിന്തിപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

ഉപപജ്ജതി-ജാനാതി പഞ്ഹോ നവമോ.

അഥിബുദ്ധപഞ്ഹോ ദസമോ.

ദസപഞ്ഹസഹിതോ പഞ്ചമോ വഗ്ഗോ.

സമന്തതോ പഗ്ഘരതീതി അയം ഖോ ഗുഥമുത്താദീഹി അസുചിവഥൂഹി സമന്തതോ പഗ്ഘരാപേതി.

ഛട്ഠവഗ്ഗേ കായഅപ്പിയപഞ്ഹോ പഠമോ.

സമ്പത്തകാലപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

ദ്വത്തിംസ...പേ॰...പരിരഞ്ജിതോ'തി ഏ്ഥ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണസരൂപം ബഹുസു സുത്തേസു ആഗതം. തം പാകടം അസീത്യനുബഞ്ജനസുരൂപം ന പാകടം ജിനാലങ്കാരടീകായംയേവ ആഗതം. തസ്മാ തം ദസ്സയിസ്സാമ. കതമാനി അസീത്യാനുബ്യഞ്ജനനാനി? ചിതങ്ഗുലിതാ, അനുപുബ്ബങ്ഗുലിതാ, വട്ടങ്ഗുലിതാ, തമ്ബനഖതാ, തുങ്ഗനഖതാ, സിനിദ്ധനഖതാ, നിഗുള്ഹഗോപ്ഫകതാ, സമപാദതാ, ഗജസമാനക്കമനതാ, സീഹസമാനക്കമനതാ, ഹംസസമാനക്കമനതാ, ഉസഭസമാനക്കമനതാ, ദക്ഖിണാവട്ടഗത്തതാ, സമന്തതോചാരുജാണുമണഡലതാ, പരിപുണ്ണ പുരിസബ്യഞ്ജനതാ, അച്ഛിദ്ദനാഭിതാ, ഗമ്ഭീരനാഭിതാ, ദക്ഖിണാവട്ടനാഭിതാ, സുവണ്ണകദലുരുതാ, ഏരാവണകരസദിസഭുജതാ, അനുപുബ്ബഗത്തതാ, മട്ഠകഗത്തതാ, സുചിഗത്തതാ, സുവിഭത്തഗത്തതാ, അനുസ്സന്നാനുസ്സന്നസബ്ബഗത്തതാ, അലീനഗത്തതാ, തിലകാദിവിരഹിതഗത്തതാ, അനുപുബ്ബരുചിരഗത്തതാ, വിസുദ്ധഗത്തതാ, കോടിസഹസ്സഹഥിബലധര ഗത്തതാ, തുങ്ഗനാസതാ, സുസണ്ഠാനനാസതാ, രത്തദ്വിജമംസതാ, സുസുക്കദന്തതാ, സുവിസുദ്ധിന്ദ്രിയതാ, വട്ടദാഠതാ, രത്തോട്ഠസമബിമ്ബിതാ, ആയതവദനതാ, ഗമ്ഭീരപാണിലേഖതാ, ആയതലേഖതാ, ഉജുലേഖതാ, സുരുചിരസണ്ഠാനലേഖതാ, പരിമണ്ഡലകായവന്തതാ, പരിപുണ്ണകപോലതാ, ആയതവിസാലനേത്തതാ, പഞ്ചപസാദവന്തനേത്തതാ, ആകുചിതഗ്ഗപഖുമതാ, മുദുതനുക-രത്തജീവ്ഹതാ, ആയതജീവ്ഹതാ, ആയതരുചിരകണ്ണതാ, നിഗ്ഗണ്ഠിസിരതാ, നിഗ്ഗുയ്ഹസിരതാ, ഛത്തസന്തിഭചാരുസീസതാ, ആയത-പുഥുല-ലലാട-സോഭതാ, സുസണ്ഠാനഭമുകതാ, കണ്ഹഭമുകതാ, സുഖുമാലഗത്തതാ, അതിവിയ ഉജ്ജലിതഗത്തതാ, അതിവിയസോമ്മഗത്തതാ, അതിവിമലഗത്തതാ, കോമലഗത്തതാ, സിനിദ്ധഗത്തതാ, സുഗധതനുതാ, സമലോമതാ, അതിസുഖുമഅസ്സാസപസ്സാസധാരണതാ, സുസണ്ഠാനമുഖതാ, സുഗധമുഖതാ, സുഗധമുദ്ധതാ, സുനീലകേസതാ, ദക്ഖിണാവട്ടകേസതാ, സുസണ്ഠാനകേസതാ, സിനിദ്ധകേസതാ, സണ്ഹകേസതാ, അലുലിതകേസതാ, കേതുമാലാരതനചിത്തതാ. ദ്വത്തിംസപുരിസലക്ഖണപഞ്ഹോ തതിയോ.

ബ്രഹ്മചരിയപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

അസ്സുപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

രസപടിസംവേദിപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

പഞ്ഞാപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

സംസാരപഞ്ഹോ നവമോ.

സതിപഞ്ഹോ ദസമോ.

ഏവഞ്ഹി ഭന്തേ നാഗസേന സബ്ബാ സതി അഭിജാനന്തീ ഉപ്പജ്ജതി നത്ഥി കടുമികാ സതീതി ഏവം മയാ ചിന്തനാകാരേ സബ്ബാ സതി അഭിജാനന്തീ സയം പാകടാ പരൂപദേസരഹിതാ ഉപ്പജ്ജതി, കടുമികാ പരിനിബ്ബുജ്ജന-പരൂപദേസ-സങ്ഖാതാ കടുമസഹിതാ സതി നത്ഥിതി അത്ഥോ.

സതി അഭിജാനനപഞ്ഹോ ഏകാദസമോ.

ഏകാദസപഞ്ഹസഹിതോ ഛട്ഠവഗ്ഗോ.

അഭിജാനതോ'തി സതിസഹിതംഅഭിവിസേസംജാനതോ. കടുമികായാ'തി പരിപീളന-പരസാസന-സങ്ഖാതകടുമികായ. ഓലാരികവിഞ്ഞാണതോ'തി മഹന്തേ ആരമ്മണേ പവത്തവിഞ്ഞാണതോ. അഹിതവിഞ്ഞാണതോ'തി ദുക്ഖസങ്ഖാതഅഹിതേ പവത്തവിഞ്ഞാണതോ. സഭാഗനിമിത്തതോ'തി സഭാഗാരമ്മണതോ. വിസഭാഗനിമിത്തതോ'തി നാമവണ്ണാദി - അഞ്ഞമഞ്ഞവിസദിസാരമ്മണതോ. കഥാഭിഞ്ഞാണതോ'തി പരകഥാസങ്ഖാതഅഭിഞ്ഞാണതോ. ലക്ഖണതോ'തി ഗോണ-സകട-ദന്ത-പിളകാദിലക്ഖണതോ. സരണതോ'തി പരേഹി സരാപനതോ മുദ്ദാതോ'തി അക്ഖരസിക്ഖനതോ. ഭാവനാതോ'തി അഭിഞ്ഞാസസങ്ഖാതഭാവനാതോ. പോത്ഥകനിബന്ധനതോ'തി പോത്ഥകേ ലിഖിതഓവാദഅക്ഖരധാരണതോ. അനുഭൂതതോ'തി ഛന്നം ആരമ്മണാനം അനുഭുതപുബ്ബതോ. നിബന്ധന്തീ'തി പീളേന്തി. ലിപിയാ സിക്ഖിതത്താ'തി അക്ഖരസ്സ സിക്ഖിതത്താ.

സത്തമേവഗ്ഗേ സതിആകാരപഞ്ഹോ പഠമോ.

വസ്സസതപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

അനാഗതപഞ്ഹോ തതിയോ.

ദൂരബ്രഹ്മലോകപഞ്ഹോ ചതുത്ഥോ.

ബ്രഹ്മലോകകസ്മീരപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

സത്തബോജ്ഝങ്ഗപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

പുഞ്ഞബഹുതരപഞ്ഹോ സത്തമോ.

ജാനാജാനപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

ഉത്തരകുരുപഞ്ഹോ നവമോ.

ദീഘഅട്ഠികപഞ്ഹോ ദസമോ.

അസ്സാസപസ്സാസപഞ്ഹോ ഏകാദസമോ.

സമുദ്ദപഞ്ഹോ ദ്വാദസമോ.

ഏകരസപഞ്ഹോ തേരസമോ.

നത്ഥി ദുതിയം പഞ്ഞായ ഛേദനന്തി യം ഛേദനം പഞ്ഞായ സദ്ധിം ദ്വയം തം ഛേദനം നത്ഥിതി അത്ഥോ. ഛേദനപഞ്ഹോ ചുദ്ദസമോ. ഭുതജിവപഞ്ഹോ പന്നരസമോ. ദുക്കരപഞ്ഹോ സോളസമോ ഥേരേന പഠമം വുത്തോ. സോളസപഞ്ഹസഹിതോ സത്തമോ വഗ്ഗോ.

സമ്പതി കാ വേലാ'തി ഇദാനി കാ വേലാ സമ്പത്താ'തി യോജനാ. ഗമിസ്സന്തിതി തയാ സദ്ധിം ഗമിസ്സന്തി. ഭണ്ഡതോ ഭണ്ഡാഗാരതോ. രാജദേയ്യാനിതി രാജസന്തകാനി.

തസ്സ പഞ്ഹവേയ്യാകരണേന തുട്ഠേ രാജാ'തി തസ്സ നാഗസേനഥേരസ്സ അസീതിപഞ്ഹവേയ്യാകരണേന തുട്ഠോ രാജാ. അബ്ഭന്തരകഥായഞ്ഹി അട്ഠാസീതി പഞ്ഹാ പഠമദിവസേ വിസജ്ജിതാ. തയോ ദിവസേ പാസാദേ ഭത്തകിച്ചതോ പട്ഠായ യാവ പഠമയാമാവസാനാ അട്ഠാസീതി പഞ്ഹാ വിസജ്ജിതാ അഹേസും.

ബാഹിരകഥാപഞ്ഹാ തയോ. തേന സദ്ധിം ഏകനവുതി പഞ്ഹാ ഹോന്തി.

ഏകനവുതീപഞ്ഹ പടിമണ്ഡിതാ.

മിലിദപഞ്ഹവണ്ണനാ സമത്താ.

മേണ്ഡകപഞ്ഹേ പന ഭസ്സപ്പവാദീതി വോഹാരകുസലതായ യുത്തവചനസങ്ഖാതഭസ്സവദനസീലോ. വേതണ്ഡീതി ഥേരവാദേന സദ്ധിം വിരുദ്ധവചനവദനസീലോ.

വസന്തോ തസ്സ ഛായായാതി ധമ്മചരിയ-ഗുരുസദ്ധാപഞ്ഞാദിഗുണമണ്ഡിതോ, അസ്സദ്ധോപി സോ തസ്സ' മേധാവീ അമതാഭിമുഖോ'തി ഏവം വുത്തേഹി സോഭഗ്ഗഗുണേഹി സമന്നാഗതോ തസ്സ ഥേരസ്സ കരുണാപഞ്ഞാവസേന പവത്തകാരണാകാരണഹിതുപമായുത്തിഉപദേസവചനസങ്ഖാതഛായായ വസന്തോ. താനി ഹി ഥേരസ്സ കരുണാഞാണം നാമകായതോ പവത്തന്തി പകതിസരീരതോ പവത്തഛായാ വിയ ഹോതീ തീ.

അദ്ദക്ഖി മേണ്ഡകേ പഞ്ഹേ'തി ഞാണചക്ഖുനാ മേണ്ഡകേ ഗമ്ഭീരേ പഞ്ഹേ അദ്ദക്ഖി. അഥവാ സേനകാദിഭാസിതബ്ബം അനേകപരിയായഭാവേന ചേവ അഭുതഭാവേന ച മേണ്ഡകപഞ്ഹസദിസേ. അഥവാ ദ്വീവചനവന്തത്താ തസ്സ പഞ്ഹസ്സ ദ്വിമേണ്ഡകയുദ്ധസദിസേ'തിപി വുത്തം വട്ടതി.

പരിയായ ഭാസിതം അത്ഥി'തി'ആനദ, മയാദ്വേ'പി വേദനാ വുത്താ പരിയായേനാ'തിആദികം പരിയായവചനം അത്ഥി. കഥം ഇമിസ്സാ പരിയായനിപ്പരിയായദേസനാഭാവോ ജാനിതബ്ബോ? ഉപേക്ഖാവേദനാ ഹി സന്തമിം പണീതേ സുഖേ വുത്താ ഭഗവതാ'തി അയം ഹേഥ പരിയായോ.

സഭാവഭാസിതം അഥിതി'തിസ്സോ ഇഹ ഭിക്ഖവേ വേദനാ സുഖാ ദുക്ഖാ ഉപേക്ഖാ വേദനാ'തിആദികം നിപ്പരിയായവചനം അഥി. കഥം നിപ്പരിയായഭാവോ ജാനിതബ്ബോ? വേദനാസഭാവോ ഹി തിവിധോ'തി അയമേഥ നിപ്പരിയായോ അഥി.

സധായഭാസിതന്തി'തീഹി ഭിക്ഖവേ ഠാനേഹി ജമ്ബുദീപികാ മനുസ്സാ ദേവേ താവതിംസേ ഉത്തരകുരുകേ ച മനുസ്സേ അധിഗണ്ഹന്തി. കതമേഹി തീഹി? സൂരാ സതിമന്തോ ഇധ ബ്രഹ്മചരിയവാസോ'തിആദികം സധായ ഭാസിതം അഥി.'ഇധ ബ്രഹ്മചരിയവാസോ'തി ഇദം പബ്ബജ്ജാബ്രഹ്മചരിയവാസനം വുത്തം ന മഗ്ഗബ്രഹ്മചരിയവാസം. നേയ്യഥനീതഥവചനം ഇധ അനാഗതം. തമ്പി ആഹരിവാ ദസ്സേതബ്ബം.'യം കിഞ്ചി വേദയിതം സബ്ബം തം ദുക്ഖന്തി'ആദികം ന്യേഥവചനം.'സുഖാപി ഖോ വേദനാ അനിച്ചാ സങ്ഖതാ'തിആദികം യഥാരുതവസേന ജാനിതബ്ബം നീതഥവചനം അഥീതി.

'നേയ്യഥവചനഞ്ചേവ അഥോ സധായഭാസിതം
പരിയായഭാസിതഞ്ചേവ അഥോ സഭാവഭാസിതം',
ഇതി പഞ്ചപ്പഭേദം'വ സാസനേ ജിനഭാസിതം
സല്ലക്ഖേവാന തം സബ്ബം അഥം വദേഥ പണ്ഡിതോ'തി;

ന രഹസ്സകം കാതബ്ബന്തി അഥപടിച്ഛന്നവചനം ന കാതബ്ബം.

ഗരുകം പരിണമതീതി ഗരുഭാവേന പരിപാകം ഗച്ഛതി ദധഭാവേന പാകടോ ഹോതിതി അധിപ്പായോ.

ഇത്തരതായാതി അപ്പപഞ്ഞതായ.

തിഥവാസേനാതി

'ഉഗ്ഗഹോ സവനം പുച്ഛാ കഥനം ധാരണം ഇതി,
പഞ്ചധമ്മവസേനേവ തിഥവാസോ പവുച്ചതീ'തി;
ഏവംവുത്തതിഥവാസേന.

സ്നേഹസംസേവാ'തി പിയപുഗ്ഗലസംസേവനവസേന. മന്തിസഹായോ'തി മന്തീ വിചാരണപഞ്ഞോ സഹായോ ഏതസ്സാതി മന്തിസഹായോ.

മാ ഹായി അഥോ തേ അഭിക്കമതീതി അത്താനുവാദാദിഭയേ ഉപ്പന്നേ വം ഏത്തകേന കാരണേന മാ ഭായി. കതപുഞ്ഞോ കതഭീരുത്താണോ ഞാണസമ്പന്നോസമ്മാപയോഗേ ഠിതോ ന ചിരസ്സേവ ലോകിയലോകുത്തരരഥോ തേ അഭിക്കമതി അഭിക്കമിസ്സതി പവത്തിസ്സതി.

അല്ലാപോ'തി പഠമാമന്താനാ'തി കേചി വദന്തി. രട്ഠകവചനം ആമന്തനാ.

സക്കച്ചകാരിനാ'തി ഹിതകരണ-ഹിതദേസന-ഹിതചിന്തനാനം അഖണ്ഡകാരിനാ.

ഖലിതേ ധമ്മേന പഗ്ഗഹേതബ്ബോ'തി സമ്മാപടിപത്തിതോ വാ യുത്തവചനതോ വാ ഖലിതേ അന്തേവാസികമ്ഹി ധമ്മേന സഭാവേന തം തം

കാരണം വവാ സീലാദിഗുണേസു പഗ്ഗഹേതബ്ബോ.

മേണ്ഡകപഞ്ഹാ ഗമ്ഭീരഗണ്ഠിഗുയ്ഹപഞ്ഹാ.

അഭിവഡ്ഢിയാ വായമതീ’തി പരിയത്തിപടിപത്തിസാസനാനം അഭിവഡ്ഢനഥായ ചതുപച്ചയദാനാദിനാ ഉപായേന വായാമം കരോതി.

‘ഭവതി സങ്ഘേന സമസുഖോ ദുക്ഖി ധമ്മാധിപതികോ’പി ച;
സംവിഭാഗീ യഥാഥാമം ജിനചക്കാഭിവഡ്ഢകോ
സമ്മാദിട്ഠിപുരേക്ഖാരോ അനഞ്ഞസഥുകോ തഥാ;
സുരക്ഖോ കായകമ്മാദി സമഗ്ഗാഭിരതോ’പി ച
അകുഹോ ന വരോ ചക്കേ ബുദ്ധാദിസരണം ഗതോ
ദസ ഉപാസകഗുണാ നാഗസേനേന ഭാസിതാ’തി;

ഇമാ തിസ്സോ ഗാഥാ.

‘പഞ്ചമം ലഹു സബ്ബഥ സത്തമം ദ്വിചതുഥിസു,
ഛട്ഠം തു ഗരുപാദാനം സേസാ അനിയമാ മതാ’തി;

ഇമിനാ വുത്തലക്ഖണേന വുത്താ.

ലോകസാധാരണോ’തി സത്തലോകേന സദിസോ,
അപ്പത്തമാനസാനന്തി അപപത്തഅരഹത്തഫലാനം;

ഞാണരതനാരമ്മണേനാ’തി അരഹത്തമഗഗപദട്ഠാനസബബഞ്ഞുത ഞാണോ ഭഗവാ സബ്ബഞ്ഞു സബ്ബദസ്സാവീ ദസബലസമന്നാഗതോ ചതുഹി വേസരജ്ജേഹി സമനനാഗതോ പഭിന്നപടിസമ്ഭിദോ ഛളഭിഞ്ഞോ ച അസാധാരണഞാണോ അട്ഠാരസബുദ്ധധമ്മസമന്നാഗതോ, തസ്സ അരഹത്തമഗഗഞാണം ദസബലാദിസബ്ബഗുണദായകം സബ്ബഞ്ഞുതഞാണം സബ്ബഞേയ്യധമ്മജാനനസമഥന്തി ഭഗവതോ ഞാണരതനാരമ്മണേന സകസകചിത്തുപ്പാദേന.

ഉബ്ബത്തിയന്തേ’തി പകതിപകതിതോ വിപരീയന്തോ വിനസ്സന്തേ വാ.

നിപ്പഭാ ജാതാ കുതിഥിയാ വം ഗണീവരപവരമാസജ്ജാതി കുതിഥിയാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ വം ഭദന്തം ഗണിവരപവരം ഗണിവരേഹി പരം സേട്ഠം ആസജ്ജ പവാ നിപ്പഭാ നിജ്ജോതാ ഭവേയ്യുന്തി യോജനാ.

മേണ്ഡകപഞ്ഹേസു പൂജാവഞ്ധാവഞ്ധാപഞ്ഹോ അട്ഠുപമാസഹിതോ പഠമോ.

വാഹസതം ഖോ മഹാരാജ വീഹീനം അഡ്ഢുചൂളഞ്ച വാഹാ വീഹി സത്തമ്മണാനി ദ്വേ ച തുമ്ബാ ഏകച്ഛരക്ഖണേ പവത്തവിത്തസ്സ ഏത്തകാവിഹീതി ലക്ഖം ഠപീയമാനാ പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യുന്തി ഏഥ സാദികദിയഡ്ഢവാഹസതം ഥോകേന ഉദ്ധം ഉപഡ്ഢാവാഹസതസ്സ പതനാലികേ തുമ്ബോ’തി അങ്ഗുത്തരടീകായം വുത്തം. അഡ്ഢചൂളന്തി വാഹസ്സ തസ്സ അഡ്ഢാധികാ വാഹവീഹീ’തിപി വത്തും വട്ടതിയേവ.

‘കുഡുബോ പസതോ ഏകോ പഥോ തേ ചതുരോ സിയും
ആള്ഹകോ ചതുരോ പഥാ ദോണം വാ ചതുരാള്ഹകം,
മാണികാ ചതുരോ ദോണാ ഖാരീതി ചതുമാണികാ;

ഖാരിയോ വീസ വാഹോ’ഥ സിയാ തുമ്ബോ ദസമ്മണം
ആളഹകോ നിഥിയം തുമ്ബോ പഥോ തു നാളി നാരിയം,
വാഹോ തു സകടോ ചേകോ ദസ ദോണാ തു അമ്മണ’ന്തി;

അഭിധാനപ്പദിപികായം വുത്തോ സകടപപമാണോ വാഹോ’തി വിനയടീകായമ്പന’ ദ്വേ സകടാ വാഹാ ഏകോ വാഹോ’തി വുത്തം. വിഹീനം വാഹസതഞ്ച അഡ്ഢചൂലഞ്ച വാഹസതസ്സ അഡഢഞ്ച ചൂളം അഡഢതോ ഥോകേന ഊനം വാ ഹോതി. യഥാവുത്തവാഹതോ അധികാനി വീഹിസത്തമ്മണാനി വീഹീനം സത്ത അമ്മണാനി ദ്വേ ച തുമ്ബാ ഹോന്തീ’തി യോജനാ. വീഹീനം സാധികദിയഡ്ഢവാഹസതന്തി അധിപ്പായോ.

ഏകച്ഛരക്ഖണേ പവത്തചിത്തസ്സാ’തി ഇമസ്സ ലക്ഖന്തി ഇമിനാ സമ്ബന്ധോ. ലക്ഖനതി ചി ഗഹണസല്ലക്ഖണഥം സമ്പദാനഥേ ചേതം ഉപയോഗവചനം’ ദിവാവിഹാരം പാവിസീ’തി ദിവാവിഹാരഥായ പാവിസിതിആദിസു വിയ. ലക്ഖസദ്ദോ ച ലക്ഖണവാചകോ. വുത്തഞ്ഹേതം അഭിധാനസഥേ.

‘കലങ്കോ ലഞ്ഛനം ലക്ഖം അങ്കോ’ഭിഞ്ഞാണലക്ഖണം,
ചിണ്ഹഞ്ചാപി തു സോഭാ തു പരമാ സുസമാ’ഥ ചാ’തി;

പരിക്ഖയം പരിയാദാനന്തി ഖീണഭാവം ഗച്ഛേയ്യും. ഇമിനാ ദസാധികദിഡ്ഢവാഹസതവീഹിതോ അധികാനിഏകച്ഛരക്ഖണേ പവത്തചിത്താനീ’തി ദസ്സേതി.

ഏവം ഏകച്ഛരക്ഖണേ പവത്തചിത്തസ്സ ഏത്തകവീഹിതോ അനേകഭാവം ദസ്സേവാ ഇദാനി ഏകച്ഛരക്ഖണേ പവത്തചിത്തസ്സ പുഗ്ഗലവിസേസവസേന വിസേസഭാവം ദസ്സേതും തത്രീമേ’തിആദിമാഹ.

തഥ

തത്രാതി സത്തവിധേസു സത്തേസു.

ഇമേ സത്തവിധാ ചിത്താ പവത്തന്തീതി ഇമാനി സത്തവിധാനി ചിത്താനി പവത്തന്തി.

അഭാവിതകായാ’തി പഞ്ചുപാദാനക്ഖധകായേസു അനിച്ചാദിവസേന അഭാവിതകായാ.

അഭാവിതസീലാ’തി അഭാവിതലോകുത്തരസീലാ.

തീസു ഠാനേസു’തി സക്കായദിട്ഠി-വിചികിച്ഛാ-സീലബ്ബതപരാമാസ സമുഗ്ഘാടിതട്ഠാനവസേന തീസു ഠാനേസു. ഉപരിഭുമീസു’തി സകദാഗാമിആദീനം പഞ്ചക്ഖധസങ്ഖാത ഉപരിഭുമിസു?

പഞ്ചസു ഠാനേസു’തി ഹേട്ഠാ വുത്തേസു തീസു ഠാനേസു രാഗദോസതനുട്ഠാനദ്വയം പക്ഖിപിവാ പഞ്ച ഠാനാനി വേദിതബ്ബാനി.

ദസസു ഠാനേസു’തി ഹേട്ഠാ പഞ്ചട്ഠാനാനി ചേവ ഗഹിതഗ്ഗഹണനയേന സക്കായദിട്ഠി-വിചികിച്ഛാ-സീലബ്ബതപരാമാസ-ലോഭ-വ്യാപാദ-സങ്ഖാത-പ-ഞ്ചോരമ്ഭാഗയസഞ്ഞോജനസമുഗ്ഘാടിതദ്ധാനവസേന പഞ്ചൌദ്ധമ്ഹാഗിയ സംയോജന സമുഗ്ഘാടിതട്ഠാനവസേനേവ. അപരാതി പഞ്ചാ’തി ദസ ഠാനാനി വിപസ്സനായ ആരമ്മണഭുതാ പഞ്ചുപാദാനക്ഖധാ യേവാതി ഗഹേതബ്ബം.

നാരാചസ്സാ’തി ഉസുഅഗ്ഗപവേസിത-അയോമയ നാരാവസ്സ

ദള്ഹം ചാപസമാരൂള്ഹസ്സാ’തി ദള്ഹചാപധനുമ്ഹി ആരോപിതസ്സ.

തഥാ’തി ഭഗവതോ ലഹുകപരിവത്തനേ. ഉത്തരികാരണ’ന്തി യമകപാടിഹാരിയതോ ഉത്തരിയം വുത്തം

തമ്പി മഹാരാജ പാടിഹിരന്തി തമഭഗവതോ അഗ്ഗിക്ഖധ-ഉദകധാരാ-പവത്തന-സങ്ഖാത-യമകപാടിഹീരം അത്തനോ പരേസം രാഗാദിപച്ചനീകഹരണതോ പാടിഹിരം.

ആവജ്ജനവികളമത്തകേനാ’തി ഭഗവതാ അനുപ്പാദിതവസേന മനോദ്വാരാവജ്ജനസ്സ ഹീനവസേന

സബ്ബഞ്ഞുപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

ഛകോട്ഠാസേ കതേ കപ്പേ’തി ചതുസട്ഠിഅന്തരകപ്പപമാണേ വിവട്ടട്ഠായികപ്പേ ഛകോട്ഠാസേ കതേ.

അതിക്കന്തേ പഠമകോട്ഠാസേ കിഞ്ചി സാധികദസന്തരകപ്പപമാണേ വിചട്ടട്ഠായികപ്പസ്സ പഠമകോടഠാസേ അതിക്കന്തേ ദേവദത്തോ സങ്ഘം ഭിദി ദേവദത്തപബ്ബജ്ജാപഞ്ഹോ തതിയോ

യമനിയമേ’തി

‘യം ദേഹസാധനാപേക്ഖം നിച്ചം കമ്മമയം യമോ,
ആഗന്തം സാധനം കമ്മം അനിച്ചം നിയമോ ഭവേ;

അഹിംസാസച്ചമാധേയ്യം ബ്രഹ്മചാര പരിഗ്ഗഹോ,
നിച്ചം സരീരസോചേയ്യം യമോ നാമാതി വുച്ചരേ;

സന്തോസ-മോന-സജ്ഝായാ കിച്ഛാകഹാരോ ച ഭാവനാ,
സയമ്പാക-വനേ വാസാ-നിയമാ-നിച്ചസാധ്യതാ’;

ഏവം വുത്തേ യമകമ്മേ ച നിയമകമ്മേ ച.

യം തഥാഗതോ...പേ॰... ഏവമധിപ്പായോ അഥി യം യേന ഗുണേന ഹേതു ഭുതേന...പേ॰...ഏവം അധിപ്പയോ ഹോതി തം ബുദ്ധാനം ഗുണം അഭുതം അഥിതി യോജനാ.

പരക്കമോ ദക്ഖാപിതോ'തി പാരമീപൂരണേ പരക്കമോ വായാമോ ദക്ഖാപിതോ പേക്ഖാപിതോ.

ഹിയ്യോ ഓഭാസിതാ'തി ജിനാനം പാരമീ ച നയാ ഭിയ്യോ അതിസയേന ഓഭാസിതാ.

ഭിദി തിഥിയാനം വാദഗണ്ഠിന്തി വം തിഥിയാനം മിച്ഛാവാദഗണ്ഠിം പഭിദി.

ഭിന്നാ പരപ്പവാദകുമ്ഭാ'തി പരപ്പവാദാ തയാ ഭിന്നാ.

ഗമ്ഭീരോ ഉത്താനികതോ'തി അതിവിയ ഗമ്ഭീരോ പഞ്ഹോ തയാ ഉത്താതീകതോ.

സമ്മാലദ്ധം ജിനപുത്താനം നിബ്ബാഹനന്തി പരമിച്ഛാവാദഹരണേ ഉപായസങ്ഖാതം നിബ്ബാഹനമുഖം ജിനപുത്താനം ജിനപുത്തേഹി സുട്ഠു ലദ്ധം.

> ഏവമേതന്തി സബ്ബം ഹേട്ഠാവുത്തവചനം തയാ വുത്തം യഥാ ഹോതി തം,
> സബ്ബം വചനം ഏവം സഭാവതോ ഹോതീതി അജ്ഝാഹാരയോജനാ;
>
> ഗണീവരപവരാ'തി ആലപനമേതം ഗണീനം ഗണപരിസാനം വരപരമ,
> അതിസേട്ഠ യഥാ തയാ വുത്തം മയം തഥാ സമ്പടിച്ഛാമാ'തി;

പഥവികമ്പനഹേതുപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

നഥഞ്ഞം ചേഥാതി ഏതേസു സച്ചേസു വിജ്ജമാനം സച്ചതോ അഞ്ഞം കാരണം പടിവേധസ്സ ച നഥി.

സീഹരഥേനാ'തി സേട്ഠരഥേന മഞ്ചരഥേന. സീഹസദ്ദോ വാ ഉസഭസദ്ദോ വാ അഞ്ഞസദ്ദേന പയുത്തോ സേട്ഠവാചകോ ഹോതീതി.

സിവിരാജദിബ്ബചക്ഖുപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

കലലം ഓസരതീതി ഇദം മാതുയാ പിട്ഠികണ്ടകനാഭീനം മജ്ഝട്ഠാനഭുതേ ഗബ്ഭപതിട്ഠാനാരഹട്ഠാനേ സന്നിചിതം പടികലലസദിസം മദരത്തലോഹിതം സധായ വുത്തം, ന കലലരൂപം.

മുഖപാനേനപി ദ്വയസന്തിപാതോ ഭവതീതി മുഖപാനേനപി സഹ മാതാ ച ഉതുനീ ഗബ്ഭോ പച്ചുപട്ഠിതോ'തി ദ്വയസന്നിപാതോ ഭവതി.

പുരിമേന തഥ കാരണം വക്ഖാമീതി പുരിമേന സാമവഥുനാ തേസം ദ്വിന്നം തിണ്ണം സന്നിപാതാനം അന്തോഗധഭാവേ കാരണം യുത്തിവചനം കഥേസ്സാമി.

തേ സബ്ബേ'തി യേ കേചി സത്താ മാതുഗബ്ഭം ഓക്കന്താ തേ സബ്ബേ സത്താ യേ വനരുക്ഖാദയോ'തി യോജനാ.

യോ കോചി ഗധബ്ബോ'തി യോ കോവി അത്തനോ കമ്മേന തഥ തഥ ഉപഗന്നബ്ബസത്തോ.

ഗബ്ഭാവക്കന്തിപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

സദ്ധമ്മോ’തി പടിസമ്ഭിദാപ്പത്തഖീണാസവസന്തകാധിഗമസദ്ധമ്മോ സുദ്ധനയ-പടിവത്തനവസേന പടിവേധസദ്ധമ്മോ വാ.

തം ഖയം പരിദീപയന്തോ’തി തേന വചനേന പുബ്ബപഞ്ചവസ്സസതപ്പ-മാണട്ഠാനാരഹ-സദ്ധമ്മക്ഖയം പരിദീപയന്തോ.

സേസകം പരിച്ഛിദീതി സേസകം പച്ഛിമപഞ്ചവസ്സസതം സദ്ധമ്മതിട്ഠനക്ഖണം പരിച്ഛിദി. തം ദീപനാകാരം പരിച്ഛദനാകാരഞ്ച ദസ്സേന്തോ വസ്സസതം സഹസ്സന്തിആദിമാഹ.

നട്ഠായികോ’തി നട്ഠധനോ.

വസ്സസതപ്പമാണപഞ്ഹോ സത്തമോ.

തത്ര യേ തേ സത്തേ കമ്മം വിബാധതി തേ ഇമേ സത്താ കാരണം പടിബാഹന്തി, തേസം തം വചന മിച്ഛാ’തി പോഥകേസു ലിഖിതം തം ദുജ്ജാനം. തസ്മാ യേ സത്തേ കമ്മം വിബാധതി, തേ സത്താ കമ്മവിപാകജാ, ദുക്ഖ വേദനാ വേദയന്തീതി യേ പന സത്താ കാരണം പടിബാഹന്തി തേസം തം വചനം മിച്ഛാ’തി പാഠേന ഭവിതബ്ബം. ഏവഞ്ഹി സതി പുബ്ബാപരം സമേതി.

തത്ര യേ തേ നവവിധാ’തി തത്ര ദസവിധേസു കുപ്പവാതേസു യേ തേ നവവിധാ കുപ്പവാതാ.

ന തേ അതീതേ ഉപ്പജ്ജന്തിതി തേ വാതാ അതീതേ ഭവേ കമ്മബലേന ന ഉപ്പജ്ജന്തി. സേസ പദദ്വയേ’പി ഏസേവ നയോ.

തേഹി തേഹി കോപേഹീ’തി തേഹി തേഹി സീതാദികോപപ്പകാരേഹി.

സകം സകം വേദനന്തി അത്തനോ അത്തനോ ഫലഭൂതം വേദനം.

വിസമപരിഹാരജാ’തി ചതുന്നം ഇരിയാപഥാനം വിസദിസഹരണതോ ജാതാ വേദനാ.

ഓപക്കമികേനാ’തി ദണ്ഡപ്പഹാരദിവസേന പരൂപക്കമേന.

കമ്മവിപാകജാ’തി കമ്മവിപാകഭുതപഞ്ചക്ഖധതോ ജാതാ.

ബഹുതരം അവസേസന്തി കമ്മവിപാകജവേദനാതോ അവസേസം വേദയിതം ബഹുതരം.

ന സമ്ഭവതീതി ന സമ്പജ്ജതി.

ബീജദുട്ഠതാ’തി ഖേത്തതോ അഞ്ഞകാരണദുട്ഠതാ.

കമ്മവിപകതോ വാ’തി ഏഥ

‘വേമാതുഭാതികം പുബ്ബേ ധനഹേതു ഹനിം അഹം
തേന കമ്മവിപാകേന ദേവദത്തോ സിലം ഖിപി;
അങ്ഗുട്ഠം പിംസയീ പാദേ മമ പാസാണസക്ഖരാ’തി;

അയം ഗാഥാ വത്തബ്ബാ തഥ ധനഹേതു’തി ദാസിദാസസങ്ഖാത-ജങ്ഗമധന-ഹേതു. ധനഞ്ഹി ഥാവരജങ്ഗമ-സംഹാരിമ-അങ്ഗസമ-അനുഗാമിധനവസേന പഞ്ചവിധം.

കിരിയതോ വാ’തി ദേവദത്തസ്സ ഉപക്കമകിരിയതോ വാ.

ഭോജനം വിസമം പരിണമതീതി കുച്ഛിഗതഭോജനം വിസമം പരിപക്കഭാവം ഗച്ഛതി.

തായ ച പന വേദനായാ’തി ഇദം കത്തഥേ കരണവചനം.

നികായവരഞ്ഛകേ’തി എഥ ലഞ്ഛന്തി സഞ്ചാനന്തി എതേന എഥ വാ പുഞ്ഞപാപാനി പണ്ഡിതജനാതി ലഞ്ഛകോ’തി നികായവരോ ച സോ ലഞ്ഛകോ ചാതി വിഗ്ഗഹോ.

സബ്ബാകുസലജ്ഝാപനപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

ഇമസ്മിം പഞ്ഹേ ഥേരസ്സ എകംസികം ബ്യാകരണം ന ഹോതി. തസ്മാ വിചാരേവാ യം യുത്തരം തം ഗഹേതബ്ബം. തത്രായം വിചാരണാകാരോ. മഗ്ഗവജ്ഝാ ഹി കിലേസാ അനുപാദിന്നകഭുതാ യേ നേവ അതീതാ അനാഗതാ ന പച്ചുപ്പന്നാ. ഉപാദിന്നകനിരോധകഥാ ച അനാഗതഭവം സധായ കഥിതാ ഭഗവതോ ഉപ്പന്നാ വേദനാ ഇമസ്മിം പച്ചുപ്പന്നഭവേയേവ ഹോതി. അപരാപരവേദനിയകമ്മഞ്ച ബുദ്ധപച്ചേകബുദ്ധേഹി’പി ന സക്കാ നിവാരേതും. തസ്മാ ഥേരസ്സ കമ്മവിപാകതോ വാ എസാ വേദനാ നിബ്ബത്താ’തി വാദോ യുത്തതരോ’തി ഗഹേതബ്ബം. യദി എവം കസ്മാ ഥേരോ അനേകവിഹിതം കഥേസീ?തി. രാജാ മിലിന്ദോ ഞാണഭേദം ഗവേസന്തോ വിചിത്രപടിഭാനം സോതുകാമോ ഹോതി. തസ്സ അജ്ഝാസയവസേന അനേകവിഹിതം കഥേസീ’തി പരിഹാരോ വത്തബ്ബോ അഞ്ഞേസു ഈദിസേസു ഠാനേസു യുത്തിയേവ ഗവേസിതബ്ബാ, ന എകചിന്തിനാ ഭവിതബ്ബന്തി.

കതസ്സ പതിചയോ’തി ചതുസു സച്ചേസു കതസോളസകിച്ചസ്സ പതിചയോ പുന വഡ്ഢനം നഥി.

നിബ്ബാഹിതബ്ബോ’തി നിബ്ബേഠേതബ്ബോ കഥേതബ്ബോ. പടിസല്ലാനന്തി കായികചേതസികപടിസല്ലാനകിരിയാ. അഥതോ പന പടിസല്ലാനട്ഠാനേ ലഹിതബ്ബാ സമാധിസതിസമ്പജഞ്ഞാദയോ കുസലാ ധമ്മാ പടിസല്ലാനം നാമ.

രക്ഖതീതി സമ്പരായികഅപായാദിദുക്ഖതോ രക്ഖതി.

പടിസല്ലാനപഞ്ഹോ നവമോ.

തം ഇദ്ധിബലന്തി തേന ഇദ്ധിബലേന ലഭിതബ്ബകപ്പകപ്പാവസ്സട്ഠാനം.

അന്തമസോ അച്ഛരാസങ്ഘാതമത്തമ്പീതി സബ്ബന്തിമേന പരിച്ഛേദേന അച്ഛരാസങ്ഘാതമത്തമ്പി കാലം പഞ്ചക്ഖധസങ്ഖാതഭവസ്സ പവത്തനം ന വണ്ണേമി, അപ്പവത്തനനിബ്ബാനമേവ വണ്ണേമീതി അധിപ്പായോ.

ഇദ്ധിബലകിത്തനപഞ്ഹോ ദസമോ.

ദസപഞ്ഹപടിമണ്ഡിതഅട്ഠമവഗ്ഗവണ്ണനാ സമത്താ.

അഭിഞ്ഞായാഹം ഭിക്ഖവേ ധമ്മം ദേസേമീതി പഞ്ചക്ഖധാ, ദ്വാദസായതനാനി, അട്ഠാരസ ധാതുയോ, ചത്താരി സച്ചാനി, ബാവീസതിന്ദ്രിയാനി, നവ ഹേതു, ചത്താരോ ആഹാരാ, സത്തവസ്സാ, സത്ത വേദനാ, സത്ത സഞ്ഞാ, സത്ത ചേതനാ, സത്ത ചിത്താനീതിആദിനാ അഭിവിസേസേന സബ്ബഞ്ഞുതഞാണേന ജാനിവാ ധമ്മം ദേസേമി.

അഞ്ഞം ഉത്തരിം...പേ...സതന്തി ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകതോ അഞ്ഞം ഉത്തരിം ചതുപാരാജിക - തേരസ സങ്ഘാദിസേസ - തിംസനിസ്സഗ്ഗിയ - ദ്വാനവുതി - പാചിത്തിയ - ചതുപാടിദേസനീയ - സത്താധികരണ -സിക്ഖാപദ - സങ്ഖാതദിയഡ്ഢ - സിക്ഖാപദസതം.

തേഹിപി ന എ്യകജ്ഝകതാ'തി അത്തനോ ചിത്തനിട്ഠാ എ്യകന്തഭാവേന ന കതാ.

ധമ്മസണ്ഠിതപരിയായേനാതി യഞ്ച തം ആപത്തിം ആപന്നോ തഞ്ച യഥാധമ്മോ കാരേതബ്ബോ'തി വുത്തധമ്മസണ്ഠിതിപരിയായേന.

ഖുദ്ദാനുഖുദ്ദകസമൂഹനനപഞ്ഹോ പഠമോ.

അനിച്ചമ്പന രൂപന്തി വിഭജ്ജബ്യാകരണിയോ പഞ്ഹോ'തി അനിച്ചം നാമരൂപം, കിം. രൂപമേവാ?തി പുട്ഠോ അനിച്ചം നാമരൂപമ്പി അനിച്ചാ വേദനാ പീ'തിആദിനാ നയേന വിഭജിവാ ബ്യാകാതബ്ബോ വിഭജ്ജബ്യാകരണീയോ നാമാ'തി അഥോ. കിന്നു ഖോ ചക്ഖുനാ സബ്ബം വിജാനാതീതി പുഗ്ഗലോ സബ്ബം ചക്ഖുനാ കിം വിജാനാതീതി ഇമസ്മിം പഞ്ഹേ കേനാപി പുട്ഠോ'കതമേന ചക്ഖുനാ സമന്തചക്ഖുനാ ഉദാഹു മംസചക്ഖുനാ'തി വുത്തേ'ആമാ'തി വത്തബ്ബോ'തി അയം പഞ്ഹോ പടിപുച്ഛാബ്യാകരണീയോ പഞ്ഹോ നാമാതി യോജനാ.

മാലുങ്ക്യപുത്തപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

സമുഹതോ ഭയഹേതു അരഹതോ'തി ഭയഹേതു അരഹതോ അരഹത്തേന സമൂഹതോ.

ഉന്നതാവനതാ'തി സുഖേ ഉന്നതിഠാനവസേന ഉന്നതാ ദുക്ഖേ മങ്കുവസേന ഓനതാ

കുടിപുരിസേ'തി പാകടപുരിസേ.

ആഹച്ചപദന്തി ഭഗവതോ സബ്ബഞ്ഞുതഞാണേന വിസേസേവാ വുത്തവചനം.

സബ്ബതസപഞ്ഹോ തതിയോ.

തേന തേസം പവത്തേനാ’തി തേസം പരിത്താനം തേജവന്താനം തേന പവത്തേന.

വിസം ചിക്ഖസ്സന്തോ’തി വിസം വിനാസയമാനോ.

ഉദ്ധമധോ ആചയമാനോ’തി സരീരസ്സ ഉദ്ധം സുഖം വഡ്ഢയമാനോ.

ചോരാനം ഉക്ഖിത്തലഗുളന്തീ പോഥകേസു ലിഖിതം വേരിചോരാനം ഉക്ഖത്തലഗുളമ്പീതി പാഠേന ഭവിതബ്ബം. വേരിചോരേഹി ഉക്ഖിത്തമുഗ്ഗരം ന സമ്ഭവതീതി അത്ഥോ.

ആഹാരത്ഥം വാ എരതീ’തി ആഹാരകിച്ചം സമ്പാദേതി.

സൂചികായാ’തി ഉദ്ധ-വമനാബാധേന.

ദൂരുപചാരേനാ’തി ദുട്ഠപയുത്തേന കാരണേന.

സത്താനം രക്ഖനം മഹാരാജാ പരിത്തന്തി മഹാരാജ, പരിത്തം നാമ സത്താനം രക്ഖന്താനം സത്താനം അനുരക്ഖനം ഹോതീതി യോജനാ.

അത്തനാ കതേന ആരക്ഖം ജനാതീ’തി കമ്മാചരണാദിതോ പാപപുഗ്ഗലോ അത്തനാ കതേന ദോസേന പരിത്തസ്സ രക്ഖനഭാവം ജഹതി വിനാസേതി.

പരരിത്താനുരക്ഖനപഞ്ഹോ ചതുത്ഥോ.

ബുദ്ധബലതോ ച മാരബലം ബലവതരം ന ഹോതീ’തി യോജനാ.

പഞ്ചസാലഗാപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

തത്ര അത്ഥന്തരം അത്ഥി’തി തത്ഥ തേസു ദ്വീസു വചനേസു. അത്ഥഭേദോ അത്ഥവിസേസോ അത്ഥി.’

അന്തരം മജ്ഝവത്ഥഞ്ച ഖണോകാസോ’പി ഹേതുസു വ്യവധാനേ വിനാ ചേഥ ഭേദേ ഛിദ്ദേ മനസ്യപീ’തി അഭിധാനസത്ഥേ വുത്തം.

സഞ്ഞാവിമോക്ഖോതി സഞ്ഞായ ഭാവേന ആപത്തിഭാവതോ വിമോക്ഖോ സഞ്ഞവിമോക്ഖോ. സചിത്തകാപത്തീതി അത്ഥോ.

നോ സഞ്ഞാവിമോക്ഖോതി സഞ്ഞായാഭാവേന ആപത്തിഭാവതോ നോ വിമോക്ഖോ, നസഞ്ഞാവിമോക്ഖോ, അചിത്തകാപത്തീതി അത്ഥോ.

പാപാജാനപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

എതസ്മിഞ്ച മഹാരാജ പഞ്ഹേ’തി എതസ്മിം തയാ പുച്ഛിതപഞ്ഹേ.

ഏകോ അഥോ സാവസേസോ’തി’തഥാഗതസ്സ ഖോ ആനന്ദഏവം ഹോതീ’തിആദിവചനസ്സ ഏകോ അഥോ നരാമിസപരിഹരണസങ്ഖാതഅഥേന അവസേസേന സാവസേസോ.

ഗണപരിഹരണപഞ്ഹോ സത്തമോ.

കതേന ആദാനേന വാതി കതേന ദോസേന വാ.

അഭേജ്ജപരിസപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

അട്ഠപഞ്ഹവന്തോ ദുതിയവഗ്ഗോ.

സേട്ഠോ യമോ’തി

‘യം ദേഹസാധനാപേക്ഖം നിച്ചകമ്മമയം യമോ
ആഗന്തുകസാധനം കമ്മമനിച്ചംനിയമോഭവേ’;

അഹിംസാ സച്ചമാധേയ്യം ബ്രഹ്മചാരി അപരിഗ്ഗഹോ
നിച്ചം സരീരേ സാധ്യത്താ യമോ നാമാതി വുച്ചരേ’തി;

ഏവം വുത്തോ സേട്ഠോ യമോ.

അഗ്ഗോ നിയമോ’തി

സന്തോസ മോന-സജ്ഝായാ കിച്ഛാപരോ ച ഭാവനാ,
സയമ്പാകവനവാസാ നിയമാനി ച സാധയതോ’തി;

ഏവം വുത്തോ അഗ്ഗോ നിയമോ.

തഥ അഹിംസാ’തി ഇമിനാ കരുണാ വുത്താ. സച്ചന്തി വചീസച്ചഞാണസച്ചപരമഥസച്ചാനി. ആധേയ്യന്തി ആധേയ്യവചനതാ ബ്രഹ്മചാരീതി മേഥുനവിരതി. അപരിഗ്ഗഹോതി മമ ഇദന്തി പരിഗ്ഗഹിതതണ്ഹാരഹിതഭാവോ വുത്തോ സന്തോസമോനസജ്ഝായാ’തി ദ്വാദസവിധസന്തോസാ പാപപ്പവാഹാ ന ബുദ്ധവചന സജ്ഝായാ. കിച്ഛാപരോതി ഇമിനാ ധൂതങ്ഗപരിഹരണം ഭാവനാ’തി പരികമ്മ ഭാവനാദയോ തിസ്സോ ഭാവനാ. സയമ്പാകവനേ വാസാ’തി ഏഥ ഇമസ്മിം സയമ്പാകേവനേ ബുദ്ധസാസനേ സയമ്പാകവിരതി ഗഹേതബ്ബാ. ആദിആകാരേനചാതി.

ചാരോ’തി സേഖിയ വഗ്ഗാനുരൂപേനഗാമവിഹാരേസു ചാരോ.

വിഹാരോ’തി സമണസാരുപ്പേരിയാപഥവിഹാരോ ചേവ ദിബ്ബബ്രഹ്മഅരിയവസേന തിവിധധമ്മവിഹാരോ ച.

സയംമോ’തി ഇന്ദ്രിയസംയമോ.

സംവരോ’തി പാതിമോക്ഖസംവരോ.

ഖന്തീ’തി അധിവാസനഖന്തി ഞാണഖന്തി.

സിക്ഖാപദാനം ഉദ്ദേസോ’തി സിക്ഖാപദാനം പാളി.

ഉഗ്ഗഹപരിപുച്ഛാ’തി സിക്ഖാപദാനം അട്ഠകഥാ ഉഗ്ഗഹണം

കാസാവധാരണം ഭണ്ഡുഭാവോ’തി ഇമിനാ ദ്വിലിങ്ഗസരൂപം ദസ്സേതി

ഭണ്ഡുഭാവോ ദ്വങ്ഗുലകേസോവാ നവമുണ്ഡോ വാ’തി അധിപ്പായോ ഭവതി ഹി.

“യമോ ച നിയമോ ചേവ ചാരോ ചവിഹാരോ തഥാ,
സംയമോ സംവരോ ചേവ ഖന്തീ ച സോരച്ചമ്പി ച;

ഏകന്തചരിയാ ചേവ ഏകത്താഭിരതാ’പി ച,
പടിസല്ലാനസേവനം ഹിരിഓതപ്പമേവ ച;

അപ്പമാദോ ച വീരിയം ഉദ്ദേസപരിപുച്ഛാ തഥാ,
സീലാദ്യഭിരതി ചേവ നിരാലയസഭാവതോ;

സിക്ഖാപദാഭിപൂരണമിതി വീസപ്പഭേദേന,
സമണകരണാ ധമ്മാ നാഗസേനേന ദേസിതാ;

കാസാവധാരണഞ്ചേവ ഭണ്ഡുഭാവോ തഥാ ഇതി,
ദുവേ സമണലിങ്ഗാ’ച നാഗസേനേനദേസിതാ’തി;

സാമഞ്ഞം ഉപഗതോ’തി വീസതിധമ്മദ്വിലിങ്ഗേഹി സദിസഭാവങ്ഗതോ.

സോ സാമഞ്ഞന്തി സോ സമണഭാവോ. അഗ്ഗപരിസന്തി ഭിക്ഖുപരിസസങ്ഖാതം അഗ്ഗപരിസം.

സോ മേ ആഗമോ’തി വീസതിധമ്മദ്വിലിങ്ഗാനം മയ്ഹം സന്താനേ സോ ആഗമോ നഥി.

പുഥുജ്ജനപഞ്ഹോ പഠമോ.

യേ തേ ഭബ്ബാ’തി യേ തേ സത്താ ഭവ്യാ യുത്താ

മുഖലോഹിതപഗ്ഘരണപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

തപ്പടിഭാഗന്തി തേന വഥഗുയ്ഹേന സദിസം.

അനുസാസനിയം അനുവാസേതീതി ഉപരിഭാഗേ പസ്സാവമഗ്ഗേ വഥികമ്മംവുത്തം ആയുബ്ബേദേ

‘വമനം രേചനം നസ്യം നിരൂഹ അനുവാസനം
ഞേയ്യം പഞ്ചവിധം കമ്മം വിധാനം തസ്സ വുച്ചതേ’തി;

നിരൂഹഅനുവാസനവസേന ഹി ദുവിധം വഥികമ്മം.

തഥ നിരൂഹവഥികമ്മം അധോഭാഗേ വച്ചമഗ്ഗേ കാതബ്ബം. അനുവാസനവഥികമ്മം ഉപരിഭാഗേ പസ്സാവമഗ്ഗേ കാതബ്ബം. വഥികമ്മം ഉത്തരവഥികമ്മമ്പി ഇദം നാമദ്വയം തേസംയേവ നാമന്തി. തസ്സ ടീകാ?

"സമ്ബാധസ്സേവ സാമന്താ തഥ കമ്മം ദുവങ്ഗുലം,
വാരിതം വഥികമ്മമ്പി സമ്ബാധേയേവ സത്ഥുനാ";

വഥികമ്മന്തി തേലഭേസജ്ജാനം വിജ്ഝനവസേനകത്തബ്ബം വഥികമ്മന്തി വിനയടീകാ.

ഗുയ്ഹപ്പകാസനപഞ്ഹോ തതിയോ.

അസാരമ്ഭേനാതി നിദ്ദോസേന.

ചതുസച്ചാഹിസമയോ'തി ചതുന്നം അരിയസച്ചാനം ഞാണേന അഭിസമയോ.

പുരിസത്തനന്തി പുരിസത്തം, സോയേവ വാ പാഠോ.

അഞ്ഞം കയിരമാനം അഞ്ഞേന സമ്ഭവതീതി അഞ്ഞം ലോകുത്തരഫലം ആരബ്ഭ വിപസ്സനാ കമ്മം തേന കയിരമാനം അഞ്ഞേന ലോകിയഫലേന സമ്ഭവതി, ലോകിയഫലം ദേതീതി അധിപ്പായോ. സഭാവമ്പീ'തി സഭാവേന വചനേന.

യോ അക്കോസന്തോ'തി യോ പരം അക്കോസന്തോ.

കിരിയായേവ കതാ'തി ദോസവന്തസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ കിരിയായയേവ കരണേനയേവ മോഘപുരിസവചനകതാ'തി.

സവണേന...പേ॰... ജിഗുച്ഛതീതി ഭഗവതോ ഭഗവന്തസ്സ സവണേന സാസനസവണേന.

ഓത്തപ്പതീ'തി ജിഗുച്ഛതി.

ഭിയ്യോദസ്സനേനാതി ഭഗവതോ ദസ്സനേന ഓത്തപ്പതി ജിഗുച്ഛതി.

മോഘപുരിസവചനപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

"അചേതനം ബ്രാഹ്മണ അസ്സുണന്തം
ജാനം അജാനന്തമിമം പലാസം,
ആരദ്ധവീരിയോ ധുവമപ്പമത്തോ
സുഖസേയ്യം പുച്ഛസി കിസ്സഹേതു"തി;

ഇദം ചതുക്കനിപാത്ഞാഗതം പലാസജാതകം സധായ വുത്തം.

ഇതി ഫദന രുക്ഖേ'പി താവദേ'തി മിലിദേ ആഗതം. ജാതകേ പന

"ഇതി ഫദനരുക്ഖേപി ദേവതാ അജ്ഝഭാസത,
മയ്ഹമ്പി വചനം അഥി ഭാരദ്വാജ സുണോഹി മേ"തി;

ആഗതം ഇദഞ്ച തേരസനിപാതേ ആഗതം ഫദനജാതകം സധായ വുത്തം.

രുക്ഖാചേതനപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

നവന്നം മഹാരാജ അനുപുബ്ബവിഹാരസമാപത്തീനന്തി അട്ഠരൂപാവചരസമാപത്തിഏ്വകനിരോധസമാപത്തിവസേന നവന്നം അനുപുബ്ബവിഹാരസമാപത്തീനം. നിബ്ബാനസുത്തകഥായമ്പന ഫലസമാപത്തിസമത്തായ പരിനിബ്ബാനസമത്തായ തേസം ദ്വിന്നം ദായകാനം അനുസ്സരണേ സമത്തായാതി തീഹി കാരണേഹിദ്വേ പിണ്ഡപാതാ സമഫലാ വുത്താ.

ദ്വിപിണ്ഡപാതസമഫലപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

പൂജേഥ നം പൂജനീയസ്സ ധാതും ഏവം കിര ഭോ സഗ്ഗമിതോ ഗമിസ്സഥാതി ഇദംഅനേകവണ്ണവിമാനേ വുത്തം.

ബുദ്ധപൂജാപഞ്ഹോ സത്തമോ.

അനിമിത്തകതസദിസാ'തി അസല്ലക്ഖനകതസദിസാ.

അപാസനപപടികപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

ഖീണാസവപഞ്ഹോ നവമോ.

ഉബ്ബിലാവിതപഞ്ഹോ ദസമോ.

മാമകോ'തി മമ സന്തകോ മമ സാവകോ.

കാരണാ'തി പീളനാ.

സന്നതിവികോപനന്തി നാമരൂപസന്തതിവിനാസനം ധമ്മോ ഹി മഹാരാജഅഹിംസാലക്ഖണോ'തി സകലോ ഹി സഭാവവചനധമ്മോ അഹിംസാവചനലക്ഖണോ. ഉദ്ധതം മഹാരാജ ചിത്തം നിഗ്ഗഹേതബ്ബന്തി യോഗാവചരേഹി ഉദ്ധതം ചിത്തം പസ്സദ്ധിസമാധിഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗേഹി നിഗ്ഗഹേതബ്ബം പഗ്ഗഹേതബ്ബന്തി പഗ്ഗഹദണ്ഡസദിസേഹി ധമ്മവിചയവീരിയപീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗേഹി പഗ്ഗഹേതബ്ബം. സതി പന സബ്ബഥ ലീനുദ്ധച്ചേസുഇച്ഛിതബ്ബാ? "സതിം ഖവാഹം ഭിക്ഖവേസബ്ബഥികം വദാമീ"തി വചനതോ.

സയങ്കതേനസോഘാതീയതീതി സോ ചോരോ അത്തനാ കതേന ദുച്ചരിതകമ്മേനകത്തുഭുതേന പരിഘാതീയതി.

അപി ച ധമ്മാനുസഥി അനുസാസീയതീതി ഏകംസേന ഭഗവതോ അനുസിട്ഠി പണ്ഡിതജനേ അപരാധികമനുസ്സേ അനുസാസയതി ധമ്മേന അനുവദാപേതി.' നിഗ്ഗഹേ നിഗ്ഗഹാരഹന്തിവചനതോ വദതോ ഭഗവതോ ദോസോ നഥിതി അധിപ്പായോ'നിഗ്ഗഹേ നിഗ്ഗഹാരഹന്തി' ഇദഞ്ച ധമ്മേന നിഗഹനം സധായ വുത്തം, ന പീളനകമ്മം സധായ വുത്തന്തി ഇദം ഥേരേന

വത്തബ്ബം കസ്മാ നവുത്തന്തി ചേ രഞ്ഞോ രുചിയാ അനനുകൂലത്താ. ഥേരോ ഹി യഥാ രാജാ കങ്ഖം വിനയിവാ ധമ്മസഭാവം ജാനാതി തഥാ പഞ്ഹം ബ്യാകരോതീതി. ഭഗവതാ സങ്ഖേപവിഥാരദേസിതനയേന തഥാ തഥാ ഹി പഞ്ഹം പകാസേതി. ഏസ യഥാ യഥാസ്സ സദ്ധമ്മതേജവിഹതവിലയനഖണേന മിലിദരാജഹദയേ വിമതി പയാതീതി.

നിഗ്ഗഹപഞ്ഹോ ഏകാദസമോ.

പണാമേസീതി പബ്ബാജേസി.

അപ്പതിവത്തിതോ'തി അപ്പഹീണോ.

നിച്ഛുഹതീതി നീഹരതി.

ഥലം ഉസ്സാദേതീ'തി ഥലട്ഠാനേ രാസിം കരോതി.

പരിലീയതീ'തി പടിലീയിതും അരഹതി

പണാമീയതീ'തി പണമേതും വാ പബ്ബാജേതും വാ അരഹതി.

പണാമനപഞ്ഹോ ദ്വാദസമോ.

ദ്വാദസപഞ്ഹവന്തതതിയവഗ്ഗവണ്ണനാ സമത്താ.

കമ്മാധിഗ്ഗഹിതസ്സാതി അഭിഭവനീയമാനസ്സ.

മോഗ്ഗല്ലാന നിബ്ബാനപഞ്ഹോ പഠമോ.

അഥരസോ'തി ഫലം കഥിതം.

ധമ്മരസോ'തി ഹേതു.

വിമുത്തിരസോ'തി നിബ്ബാനം.

അഞ്ഞം ആരാധേതീതി സമത്തകാരീ പരിപുണ്ണകാരീ അഞ്ഞം അരഹത്തഫലം ആരാധേതി, അത്തനോ സന്താനേ നിപ്ഫാദേതി.

സവരപുരം അനുഗത'ന്തി മനുസ്സജാനപദപുരം അനുപ്പത്തം.

പാതിമോക്ഖപിഹിതപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

ഉച്ഛിജ്ജതീ'തി യം യേന കാരണേന ഭിക്ഖുഭാവോ ഉച്ഛിജ്ജതി.

ഉഭതോ പക്ഖേ'തി മാതുപിതുപക്ഖസങ്ഖാതേ ഉഭതോപക്ഖേ.

മനുസ്സന്തരേനാ'തി മനുസ്സസാനത്തേന. ഛന്നഞ്ഹി നാനത്തം അതിവിയ നാനത്തം ഹോതി. വുത്തഞ്ഹേതം വേദസഥേ-

"വാജീ വാ മരണലോഹാനം കട്ഠപാസാണവാസസം,

നാരീപുരിസഗോയാനം അന്തരം ബഹുതന്തരന്തി";

മുസാവാദതരപഞ്ഹോ തതിയോ.

നിമേസന്തരമ്പതി ചക്ഖുനിമ്മിസനക്ഖണമ്പി.

വാണിജോ ഹഥിനാഗോ ച സാകടികോ നിയാമകോ
ഹിസക്കോ ഉത്തരസേതു ഭിക്ഖു ചേവ ബോധിസത്തോ,
ഉത്തരസേതു പടിപന്നകോ പുഗ്ഗലോ;
ഏതേ അനാഗതം അട്ഠ ജനാ വിലോകിയാ;
വിക്കയാനാഗതമഗ്ഗോ തിഥം തീരമായുഥിരം
അനാഗതം കുലമ്പി ച അട്ഠട്ഠാനാ വിലോകിയാ'തി;

കുലവിലോകനപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

യഥാധമ്മോ കാരേതബ്ബോതിആപത്തിധമ്മോ വിനയേ തിട്ഠതി. യഥാ തിട്ഠതി, തഥാ സോ ഭിക്ഖു സങ്ഘേന കാരേതബ്ബോ, തഥാ ബോധേതബ്ബോ.

അത്തനിപാതനപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

നേതേ മഹാരാജ ഗുണാ പുഗ്ഗലസ്സാതി പുഗ്ഗലസ്സ ഏതേ ഗുണാ ഏകാദസാദിസങ്ഖാ ന ഹോന്തി. മേത്താ ഭാവനായ ഏവ ഏതേ ഗുണാ. മേത്താവിഹാരി പുഗ്ഗലസ്സ സംവിജ്ജന്തീതി അധിപ്പായോ.

യസ്സാതി യസ്സ ഗുണസ്സ ഹേതു.

അന്തരധാനമൂലന്നിതി പകതിസരീരസ്സ അന്തരധാന-ദിബ്ബഭേസജ്ജരുക്ഖമൂലം.

അന്തരധാനസ്സാ'തി അന്തരധാനകരണസ്സ.

യന്തി യേന ഗുണേന.

മേത്തം സമാപന്തോ'തി അപ്പണാപ്പത്തം മേത്തം സമാപന്നോ.

മേത്താഭാവനാ ഹിതാനമ്പി അഹിതാനമ്പീതി ഹിതരഹിതാനമ്പി സത്തേസു ഫരണകമേത്താഭാവനാ സബ്ബകുസലഗുണാവഹാ സബ്ബനിരവജ്ജഗുണാനിസംസാ'വ ഹോതി.

സബ്ബേസന്തി സബ്ബേസു വിഞ്ഞാണബദ്ധേസു സത്തേസു മഹാനിസംസാ മേത്താഭാവനാ സമഫരണവസേന പണ്ഡിതേഹി സംവിഹജിതബ്ബാ.

സുവണ്ണസാമമേത്താവിഹാരപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

നട്ഠായികോ'തി നട്ഠധനോ.

യദാ ദേവദത്തോ സിഗാലോ അഹോസി ഖത്തിയധമ്മോ, സോ യാവതാ ജമ്ബുദീപേ പദേസരാജാനോ തേ സബ്ബേ അനുയുത്തേ അകാസി. തദാ

ബോധിസത്തോ വിധുരോ നാമ പണ്ഡിതോ അഹോസീതി ഇദം ദുകനിപാതേ സബ്ബദാഠജാതകം സധായ വുത്തം.

യഥാ പണിഹിതന്തി യഥാ ഇച്ഛിതം, യഥാ ഠപിതം വാ.

ബോധിസത്താധികസമപഞ്ഹോ സത്തമോ.

സപക്ഖോ'തി സപരിവാരോ.

മിത്തസമ. നോ'തി അത്തനാ സഹജാത-സഹജനാധികേഹി മിത്തേഹി സമന്നാഗതോ.

ആയൂഹകോ'തി ധനപുഞ്ഞാനം ആയൂഹകോ.

സങ്ഗാഹകോ'തി ചതുഹി ദാനാദിസങ്ഗഹവഥൂഹി ചതുഹി ജനസങ്ഗാഹകേഹി സങ്ഗാഹകോ.

സഖിലോ'തി മധുകവചനോ ഹദയങ്ഗമകണ്ണസുഖമട്ഠവചനോ.

ഹിതേസീ ഉപനിസ്സിതാനന്തി സത്താന നിസ്സായ വസന്താനം പുഗ്ഗലാനം ധനയസപഞ്ഞാസങ്ഖാതഹിതഗവേസനസീലോ.

ധനവാ'തി ഥാവരജങ്ഗമസംഹാരിമഅങ്ഗസമഅനുഗാമിധനസങ്തേഹി പഞ്ചധനേഹി ധനവാ.

അമരാദേവിനിമന്തനപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

ഓപതന്തീതി ഉപഗച്ഛന്തി.

അരഹന്തസഭായനപഞ്ഹോ നവമോ.

ഓകസ്സാ'തി ആകഡ്ഢിവാ പാഗുപമേയ്യകസ്സ. (?)

സക്യോപമാഹരണപഞ്ഹോ ദസമോ.

ദസപഞ്ഹപടിമണ്ഡിതചതുഥവഗ്ഗവണ്ണനാ സമത്താ.

ദ്വേ അഥവസേ'തി ദ്വേ ആനിസംസേ.

ബ്യത്തസങ്കേതാ'തി പാകടസങ്കേതാ സുലഭദസ്സനം ദസ്സനകാമാനന്തി സീലവന്താനം ദസ്സനകാമാനം ഉപാസകോപാസികാനം സുലഭദസ്സനം സുഖേന ലഭിതബ്ബം സീലവന്തദസ്സനം ഭവിസ്സതി.

അനികേതപഞ്ഹോ പഠമോ.

വന്തസ്സ...പേ°... ആതുരസ്സാ'തി വന്തസ്സ വേജ്ജേന വമാപേതബ്ബസ്സ.

വിരിത്തസ്സ അധോവിരചിതസ്സ.

അനുവാസിതസ്സ പസ്സാവമഗ്ഗകത്തബ്ബസ്സഅനുവാസകമ്മസ്സ, ആതുരസ്സ ഗിലാനപുഗ്ഗലസ്സ.

ഉദരസംയതപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

ബാഹിരാനം ആഗമാനന്തി'തി പിടകത്തയതോ ബാഹിരാനം.

അനുത്തരഭീസക്കപഞ്ഹോ തതിയോ.

മഗ്ഗിയന്തി ഗവേസിതബ്ബം.

തസ്സപകതന്തി തേനഅപരചക്കവത്തിനാ പകതം.

യോനിയാ ജനയിവാ'തി അത്തനോ പസ്സാചമഗ്ഗദ്വാരേന ജനേവാ.

അനുപ്പന്നമഗ്ഗുപ്പാദനപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

വാജപേയ്യന്തി സപ്പിആദിവഥുസങ്ഖാതം വാജം പിവന്തി ഏഥാതി വാജപേയ്യോ, തം രാഗവസേന വിസഞ്ഞിനാ'തി രാഗബലേന പകതിസ്ഞാരഹിതേന ലോമസകസ്സപബോധിസത്തേന.

രത്തോ രാഗവസേനാ'തി പുത്താദിസു രത്തോ പുത്താദീനം മങ്ഗലഥായ രാഗബലേന പാണം ഹന്തി. ഭവതീ ഹ-

"രത്തോ ദുട്ഠോ ച മൂള്ഹോ ച മാനീ ലുദ്ധോ തഥാ'ലസോ,
രാജാ ച ഘാതകാ അട്ഠ നാഗസേനേന ദേസിതാ;"

ഓനമേയ്യാ'തി പാണം ഘാതേയ്യ.

സസമുദ്ദപരിയായന്തി സസമുദ്ദപരിക്ഖേപം.

ലോമസകസ്സപപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

ജോതിപാലഛദ്ദന്തപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

കസ്സപബുദ്ധകുടികാഓവസ്സനപഞ്ഹോ സത്തമോ.

ബ്രാഹ്മണരാജപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

ഗാഥാഭിഗീതപഞ്ഹോ നവമോ.

നോധമ്മദേസനചിത്തനമനപഞ്ഹോ ദസമോ.

ദസപഞ്ഹപടിമണ്ഡിതപഞ്ചമവഗ്ഗവണ്ണനാ.

ഓനോജേവാ'തി ഉദകം പാതേവാ

നമ്ഞാചരിയോഅധിപഞ്ഹോ പഠമോ.

സമുപാദികാ’തി സാമം ഉദ്ധംപഥവിം പവത്തീ’തി സമുപാദികാ. ഉദകസ്സ ഉപരി സമഗമനം നിബ്ബത്തീതി അഥോ.

ദ്വിബുദ്ധോപ്പജ്ജനപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

മാരബലനിസൂദനേ ബുദ്ധേ’തി മാരബലനിമ്മദ്ദനസമഥേ ബുദ്ധേ.

ഏകോ മനോപസാദോ ബുധസരണഗമനചിത്തുപ്പാദോ.

അഞ്ജലിപണാമോ അഞ്ജലിപണമനമത്തേന വദനാകാരോ

ഉസ്സഹതേ താരയിതുന്തി അപായദുക്ഖവധദുക്ഖതോ താരയിതും സക്കോതി.

ഗോതമീദിന്നവഥപഞ്ഹോ തതിയോ.

ആരാധകോ ഹോതി ഞായം ധമ്മം കുസലന്തി മഗ്ഗഫലനിബ്ബാനസങ്ഖാതം ഞായം കുസലധമ്മം ആരാധകോ സമിജ്ഝനകോ ഹോതി.

പബ്ബജ്ജാനിരഥപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

ദുക്കരകിരിയാനിരഥകപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

ഇദമേഥ കാരണന്തി മനുസ്സാനം ഇദം നിട്ഠാവചനം ഏഥ അരിയമഗ്ഗഅപാപുരണപബ്ബജനേ കാരണം ഹോതീതി യോജനാ.

സയന്തി സാസനസ്സ അത്തനാ ജിനസാസനവിബ്ഭന്തം പുഗ്ഗലം കിം സോധേസ്സതി?

നിബ്ബിസേസാ’തിസീലാദിഗുണവിസേസരഹിതാ.

അകതപുഞ്ഞാ’തി പുബ്ബജിനസാസനേസു പബ്ബജ്ജാപുഞ്ഞസ്സ അകരണേന അകതപുഞ്ഞാ.

അവേമൂള്ഹാ ജിനസാസനേ’തി സീലാദിഗുണവേമൂള്ഹഭാവം പാപുണിതും അസമഥാ.

ഹീനായവത്തനദോസപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

അരഹന്തകായികദുക്ഖവേദനാപഞ്ഹോ സത്തമോ.

പാരാജികഅജ്ഝാനപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

സങ്ഘസമയംഅനുപവിട്ഠതായാ’തി സങ്ഘസമയം പവിട്ഠഭാവേന.

പബ്ബജിതഗിഹീദുസ്സീലപഞ്ഹോ നവമോ.

ഉദകജീവപഞ്ഹോ ദസമോ.

ദസപഞ്ഹവന്തഛട്ഠവഗ്ഗവണ്ണനാ സമത്താ.

മഹാരജക്ഖാ’തി പഞ്ഞാമയേ അക്ഖിമ്ഹി മഹന്താ രാഗാദിരജാ ഏതേസന്തി മഹാരജക്ഖാ അഥ വാ അക്ഖം യേസം അത്ഥീതി അക്ഖാ. മഹന്തം രാഗാദിരജം ഏതേസന്തി മഹാരാജാ. മഹാരജാ ച തേ അക്ഖാ ചാത മഹാരജക്ഖാ. മഹാരജാ ഏ മഹാരജക്ഖാ’തിപി വത്തും വട്ടതിയേവ. ഇമസ്മിം പച്ഛിമവികപ്പേ അക്ഖസദ്ദോ നിരത്ഥോ.

നിപ്പപഞ്ചപഞ്ഹോ പഠമോ.

വിസമകോട്ഠസ്സാ’തി വിസമഅന്തസ്സ.

ദുബ്ബലഗഹണസ്സാ’തി അപ്പദുബ്ബലന്തരദേഹിസ്സ.

ഗിഹീഅരഹന്തപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

മഗ്ഗോ പി തസ്സമഹിയാ അനഞ്ഞാതോ’തി മഹിയാ മഗ്ഗോ തസ്സ അദ്ധികസ്സ അരഹതോ അനഞ്ഞാതോ.

അരഹന്തസതിസമ്മോസപഞ്ഹോ തതിയോ.

തീണിനഥിപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

നഥിധമ്മന്തി അവിജഹനസഭാവം.

അഥിധമ്മന്തി വിജഹനസഭാവം.

അകമ്മജപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

ബീജജാതാനീ’തി ബീജവാസിയോ.

കമ്മജപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

യക്ഖകുണപപഞ്ഹോ സത്തമോ.

അനാഗതേസുപഞ്ഞത്തിസിക്ഖാപഞ്ഹോ നവമോ.

സൂരിയതപനപഞ്ഹോ ദസമോ.

ദസപഞ്ഹവന്തസത്തമവഗ്ഗവണ്ണനാ സമത്താ.

പുനദേവ ലതായ ബധിവാ അദാസീ’തി ഇദംജാതകേ ന പാകടം. രഞ്ഞോ പരമ്പരാഗതവചനം ഗഹേവാ വുത്തം സിയാ. അപി ച ബോധിസത്തോ അത്തനോ സന്തികം ആഗതേ ബധനാ അമുഞ്ചിവാ അജ്ഝുപേക്ഖിതോ പുനദേവ ലതായ ബധിവാ അദാസി വിയ സഞ്ഞായ വുത്തം സിയാ.

രൂളരൂളസ്സ ഫരുസാതിഫരുസസ്സ ഭീമഭീമസ്സ ജൂജകസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ സവണേ വത്തമാനോ.

ദാരകേദാരകദ്വയേ ബോധിസത്തസ്സ അദസ്സനം ഗമിതേ സതി സോ ബോധിസത്തോ സതധാ വാ സഹസ്സധാ വാ സോകവസേന.

ഹദയം ന ഏ്ളലി ന ഫലേസി ഇദം സത്തമം ദുക്കരതോ ദുക്കരതരം അഹോസീതി യോജനാ.

വേസ്സന്തരപുത്തദാരദാനപഞ്ഹോ പഠമോ.

ദുക്കരകാരിപഞ്ഹോ ദുതിയോ.

ലോകിയം ഭന്തേ നാഗസേന ലോകുത്തരേന വിഞ്ഞാപിതന്തി ലോകികം അഥജാതം വിയ...പേ॰...തയാ ലോകുത്തരേന അഥജാതേന വിഞ്ഞാപിതം.

പാപബലപഞ്ഹോ തതിയോ.

പേതപാപുണനകപുഞ്ഞപഞ്ഹോ ചതുഥോ.

ദിബ്ബോ അഥോ'തി ദിബ്ബസദിസോ ച ഏ്കന്തദിബ്ബോ ച അഥോ.

മിദ്ധസമാപന്നോ'തി ഭവങ്ഗവസേന നിദ്ദം ആപന്നോ.

കപിമിദ്ധപരേതോ'തി കപിനിദ്ദായ സമന്നാഗതോ.

യോ കായസ്സ ഓനാഹോ'തി നാമകായസ്സ ച രൂപകായസ്സ ച ബധനാകാരോ.

പതിയോനാഹോ'തി കമ്മം കാതും അസമഥതാവസേന സമന്തതോ ബധനാകാരോ.

യോ മഹാരാജ കപിനിദ്ദാപരേതോ വോകിണ്ണതാ ജാഗരതീ'തി യാ കപിനിദ്ദായ പിളിതസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ നിദ്ദാ വോകിണ്ണകം ജാഗരം ഗതിയാ നിദ്ദാമിസ്സകജാഗരപവത്തനം.

സുപിനപഞ്ഹോ പഞ്ചമോ.

അകാരണമരണപഞ്ഹോ ഛട്ഠോ.

പരിനിബ്ബുതപാടിഹാരിയപഞ്ഹോ സത്തമോ.

ഊനസത്തവസ്സപഞ്ഹോ അട്ഠമോ.

സുഖദുക്ഖമിസ്സനിബ്ബാനപഹോ നവമോ.

സഭാവതോ നഥി'തി കിഞ്ചി ഓപമ്മനിദസ്സനമത്തം സഭാവതോ സരൂപതോ നഥി. ഗുണതോ പന അനുപലിത്തോ ദ്വിഗുണതോ കിഞ്ചി ഓപമ്മനിദസ്സനമത്തം സക്കാ തുയ്ഹം ഉപദസ്സയിതും പകാസേതും.

പദുമം ഉദകം നേവ അഗദം സാഗരോ തഥാ

ഭോജനം ആകാസ-മണിരതനവദനം

സപ്പിമണ്ഡോ ഗിരി വഥൂ ദസൂപമാ

ഏകദ്വിതിചത്താരി പഞ്ചകദസകാ തീണി.

പുന തീണി പുന തീണി പഞ്ച ഗുണാ പണ്ഡിതേഹി വിജാനിയാ

തഥ പദുമസ്സ ഉദകേ അനുപലിത്തഭാവോ ഏകോ ഗുണോ നിബ്ബാനം അനുപ്പവിട്ഠോ.

ഉദകസ്സ സീതലതാ പിപാസാവിനയതാ'തി ദ്വേ ഗുണാ.

അഗദസ്സ പടിസരണതാ രോഗഅന്തകരണതാ അമതതാ'തി തയോ ഗുണാ.

സമുദ്ദസ്സ കുണപസുഞ്ഞതാ സവന്തീഹി അപൂരണതാ മഹന്തഭൂതാവാസതാ അപരിമിതവിചിത്തപുപ്ഫസംകുസുമിതതാ'തിചത്താരോ ഗുണാ ഭോജനസ്സ ആയുധാരണതാ ബലവഡ്ഢനതാ വണ്ണജനനതാ ദരഥവൂപസമനതാ ജിഗച്ഛാദുബ്ബല്യപടിവിനോദനതാ'തി പഞ്ചഗുണാ. ആകാസസ്സ അജായനതാ അജീരണതാ അമീയനതാ അചവനതാ അനുപ്പജ്ജനതാ ദുപ്പസഹതാ അചോരഹരണതാ അനിസ്സിതതാ വിഹഗഗമനതാ നിരാവരണതാ അനന്തതാ'തി ദസ ഗുണാ.

മണിരതനസ്സ കാമദദതാ ഹാസകാരണതാ ഉജ്ജോതഥകരണതാ'തി തയോ ഗുണാ.

ലോഹിതചദനസ്സ ദുല്ലഭതാ അസമഗധതാ സുജനപ്പസഥതാതി തയോ ഗുണാ.

സപ്പിമണ്ഡസ്സ വണ്ണസമ്പന്നതാ ഗധസമ്പന്നതാ രസസമ്പന്നതാ'തി തയോ ഗുണാ.

ഗിരിസിഖരസ്സ അച്ചുഗ്ഗതതാ അചലതാ ദുരഭിരോഹതാ ബീജാരൂഹണതാ അനുനയപടിഘവിപ്പമുത്തതാ'തീ പഞ്ചഗുണാ നബ്ബാനം അനുപ്പവിട്ഠാ'തി.

നിബ്ബാനാനുപ്പവിട്ഠഗുണപഞ്ഹോ ദസമോ.

ഏഥേവാകിരാ'തി ഏഥ ഏവ തയാ സിക്ഖിതേ നിബ്ബാനേ ആകിരാഹീ'തി അഭികരോഹി വാ അയമേവ വാ പാഠോ.

അനീതിതോ'തി അനീതിഭാവതോ നിബ്ബാനം ദട്ഠബ്ബം. സേസേസു'പി ഏസേവ നയോ.

കുഹീയതീ'ത വിമ്ഭയചിത്തോ ഹോതി.

നിബ്ബാനസച്ഛികരണപഞ്ഹോ ദ്വാദസമോ.

ദ്വാദസപഞ്ഹവന്തഅട്ഠമവഗ്ഗവണ്ണനാ സമത്താ.

മേണ്ഡകപഞ്ഹേ അഠമവഗ്ഗവണ്ണനാ സമത്താ.

അനുമാനപഞ്ഹോ.

കമ്മമൂലം ഗഹേവാനാ'തി പുബ്ബബുദ്ധാനംസന്തികേ കതകുസലമൂലം ഗഹേവാ.

തതോ മുച്ചഥ വിമുത്തിയാ'തി തതോ തേന ആരമ്മണകിണനേന ദസ സഞ്ഞാഭാവനാനുയോഗേന വിമുത്തിയാ സമുച്ഛേദവിമുത്തിയാ വട്ടദുക്ഖതോ മുച്ചഥ.

അനിവായന്തീ'തി അപ്പടിവാതാ ഹുവാ വായന്തി.

സരണസീലന്തി സരണഗമനം ഗഹേവാ ഗഹേതബ്ബം പഞ്ചസീലം.

പഞ്ചുദ്ദേസപരിയാപന്നന്തി നിദാനുദ്ദേസ-പരാജികുദ്ദേസ-സങ്ഘാദിസേസുദ്ദേസ-അനിയതുദ്ദേസ സങ്ഖാതം പഞ്ചുദ്ദേസപരിയാപന്നം.

പാതിമോക്ഖസംവരസീലന്തി സത്തവീസാധികദ്വിസതപാതിമോക്ഖസംവരസീലം.

ഉപാദായുപാദായ വിമുത്താനന്തി തണ്ഹാദിട്ഠിസങ്ഖാതോപയേ ഉപാദായുപാദായ വിമുത്താനം സോതാപന്നസകദാഗാമിഅനാഗാമീനം

ഗേഹജനോ'തി ദാസകമ്മകരാദികോ ഗേഹേ ഠിതജനോ.

തഥാ ബുദ്ധം സോകനുദം...പേ... ഉമ്മ ദിസ്വാ സദേവകേ'തി ഏഥ തഥാ ഏവ ഉമ്മിം ദിസ്വാ മഹന്തം ധമ്മൈഊമ്മിം ഞാണചക്ഖുനാ ദിസ്വാ ബുദ്ധം സോകനുദം അനുമാനേന അനുമാനഞാണേന കാതബ്ബം ഞാതബ്ബം. സദേവകേലോകേ യഥാ ധമ്മോ ഉമ്മിവിപ്ഫാരോ തഥാ സദേവകേ ലോകേബുദ്ധോ അഗ്ഗോ ഭവിസ്സതീ'തി അനുമാനേന ഞാതബ്ബന്തി യോജനാ.

മിഗരാജസ്സാ'തി ചതുപ്പാദാനം മഹന്തഭാവേന മിഗരാജസ്സ ഹഥിനോ.

പദന്തി ധമ്മപദം.

ധമ്മരാജേന ഗജ്ജിതന്തി ബുദ്ധസീഹനാദവചനം ധമ്മരാജേന കഥിതം.

അനുമാനേന ഞാതബ്ബം ബുദ്ധോ ച മഹന്തോ ബുദ്ധസീഹനാദോ ച മഹന്തോ'തി വിഞ്ഞാതബ്ബം.

ലഗ്ഗം ദിസ്വാ ഭുസം പങ്കം കലലദ്ദം ഗതം മഹിന്തി ലഗ്ഗം ലഗ്ഗാപനസമഥം മഹന്തം പങ്കഞ്ച ദിസ്വാ കലലദായകം ഉദകഞ്ച ഗതം മഹിം മഹിയാ ഗതം പവിട്ഠം ദിസ്വാ പണ്ഡിതാ മഹാവാരിക്ഖധോ ഗതോ പവത്തോ'തി അനുമാനേന ജാനന്തി.

ജനന്തി സാധുജനസമുഹം.

രജപങ്കസമോഹിതന്തി രാഗാദിരജസങ്ഖാതപങ്കേഹി അജ്ഝോഥടം പരിയോനദ്ധം.

വഹിതം ധമ്മനദ്ധിയാ'തി പരിയത്തിപടിപത്തിധമ്മനദ്ധിയാ വഹിതം.

വിസ്സട്ഠം ധമ്മസാഗരേ'തി നിബ്ബാനസങ്ഖാതേ മഹാസമുദ്ദേ ധമ്മനദ്ധിയാ വിസ്സട്ഠം വിസ്സജ്ജിതം പവേസിതം.

ധമ്മാമതഗതം ധമ്മാമതേ പവത്തം സദേവകം സബ്രഹ്മകം ഇം മഹിം മഹിയാ ഠിതം ഇമം സാധുജനസമൂഹം.

ദിസ്വാ ഞാണചക്ഖുനാ പസ്സിവാ.

ധമ്മക്ഖധോ മഹാ'ഗതോ'തി സമ്മാസമ്ബുദ്ധചരണസങ്ഖാതോ ചതുരാസീതിയാ ധമ്മക്ഖധസഹസ്സാനം ദേസിതത്താ മഹാധമ്മക്ഖധോആഗതോ പവത്തോ'തി അനുമാനഞാണേന ഞാതബ്ബന്തി യോജനാ.

അനുമാനപഞ്ഹോ ഏകാദസമോ. (ധുതങ്ഗകഥാ)

കതമേന തേ പരിയായേന അനുയോഗം തേ ദമ്മി'തി അനുയോഗം വം പുച്ഛി അഹം ബ്യാകരിസ്സാമി. അനുയോഗവചനം തേ തവ കതമേന കാരണേന ദമ്മി.

വമേവേതം ബ്രൂഹീതി രാജവചനം ഭന്തേ നാഗസേന വമേവ പരിയായം ബ്രൂഹി.

തേനഹീ'തി തസ്മാ തവ സോതുകാമതായ സതേന വാ...പേ॰... കോടിസതസഹസ്സേന വാ പരിയായം തേ കഥയിസ്സാമീതി യോജനാ.

യാ കാചി കഥാ'തി സമ്ബധോ
ഇധാ'തി ഇമസ്മിം ധുതങ്ഗവരഗുണേ,
അഭിവുട്ഠന്തി വസ്സോദകേനഅഭിവുട്ഠം
സമ്പാദകേ സതീതി പടിപാദകേ പുഗ്ഗലേ സതി.

മയ്ഹം പുട്ഠോ'തി ഇമസ്മിം ധൂതങ്ഗവരഗുണേ പരിബ്യത്തതായ ഛേകതായ പാകടായ ബുദ്ധിയാ യുത്തകാരണപരിദീപനം സമോസരിസ്സതീതി.

വിജടിതകിലേസജാലവഥൂ'തി തം കിലേന സമുഹപഞ്ചക്ഖധവഥു.

ഭിന്നഭഗ്ഗസങ്കുടിതസഞ്ഛന്നഗതിനിവാരണോ'തി അരഹത്തമഗ്ഗഫലേന ഭിന്നഭഗ്ഗസങ്കുടിതസഞ്ഛിന്നഗതിനിവാരണോ.

അഭിനീതവാസോ'തി അഭിപുഞ്ഞകാമേഹി അഭിപഥിതവാസോ അഭിനീതൈരിയാപഥവാസോ വാ.

വിമുത്തിജ്ഝായിതത്തോ'തി അരഹത്തഫലജ്ഝാനസമ്പയുത്തചിത്തോ അചലദള്ഹഭീരുത്താണട്ഠാനം ആരമ്മണകരണവസേന ഉപഗതോ.

ധൂതങ്ഗപഞ്ഹകഥാസങ്ഖാതയോഗികഥാ സമത്താ.

ചതുരാസീതിപഞ്ഹപടിമണ്ഡിതമേണ്ഡകപഞ്ഹവണ്ണനാ സമത്താ.

മിലിദപഞ്ഹമേണ്ഡകപഞ്ഹേസു സബ്ബേ പഞ്ഹാ സമ്പിണ്ഡിതാ പഞ്ചസത്താധികസതപഞ്ഹാ ഹോന്തി. അങ്ഗഗഹണകഥായ പന നാധികസതമാതികാസു സത്തസട്ഠിമാതികാ നിദ്ദേസവസേനഅവിസ്സജ്ജിതാ. സേസാ' രഞ്ഞോ ചത്താരി അങ്ഗാനി ഗഹേതബ്ബാനീ'തിആദികാ ഏകൂനചത്താളീസ മാതികാ നിദ്ദേസവസേന അവിസ്സജ്ജിതാ യഥ പോഥകേസു ദിസ്സന്തി തതോ ഗഹേതബ്ബാ യേവാ'തി.

ചതസ്സോ ധമ്മദേസനായോ; ധമ്മാധിട്ഠാനാ ധമ്മദേസനാ, ധമ്മാധിട്ഠാനാ പുഗ്ഗലദേസനാ, പുഗ്ഗലാധിട്ഠാനാ ധമ്മദേസനാ, പുഗ്ഗലാധിട്ഠാനാ പുഗ്ഗലദേസനാ'തി. താസു പുരിമാ തിസ്സോ ധമ്മദേസനാ ഇധ ഗഥേ ലബ്ഭന്തി, ചതുഥോ ന ലബ്ഭതി.

അപരാ'പി ചുദ്ദസവിധാ ദേസനാ? അഥസദസ്സന-ഗുണപരിദീപന-നിഗ്ഗഹ-സമ്പഹംസനചരിയാവോദാനനിദസ്സന -പുച്ഛാവിസജ്ജന-അനുസാസന-പുഗ്ഗലവിസോധനഅജ്ഝാസയപരിപൂരണപവേണി സദസ്സന-പരപ്പവാദമദ്ദനോപനിസ്സയപച്ചയനിദസ്സനതുട്ഠാ-കാരസദസ്സനധമ്മസഭാ-വഗുണാദി-നിദസ്സനാകാരദേസനാ'തി.

തഥ

പച്ചയാകാരദേസനാ'തി പച്ചയാകാരസുത്തന്ത-സതിപട്ഠാന-സമ്മപ്പ-ധാന-ഇദ്ധിപാദ-ഇന്ദ്രിയബല-ബോജ്ഝങ്ഗാദിസുത്തന്തസമ്ബധാ.

(അഥസദസ്സനാ) പച്ചയാകാരപച്ചയഥപരമഥം ദേസേന്തീ പവത്താ ധമ്മദേസനാ അഥസദസ്സനാ നാമ.

(ഗുണപരിദീപനീ). സുസീമ-ഗോസാല-ഗോസിങ്ഗസമ്പസാദന-പാസാദിക-ദസബല-ഗോതമക- മഹാസീഹനാദാദിസുത്തന്തസമ്ബധ അത്തഗുണപരഗുണ-സാസനഗുണപരിദീപനീ ഗുണപരിദീപനീ നാമ.

(നിഗ്ഗഹദേസനാ) സകലവിനയപിടകം ആദിം കവാ യാ കാചി കിലേസപാപപുഗ്ഗലനിഗ്ഗഹദേസനാ ഏസാ നിഗ്ഗഹദേസനാ നാമ.

(സമ്പഹംസനാ) ഭയഭീരുകാനം പുഗ്ഗലാനം ഭയപടിസേധനഥായ ഉപഥമ്ഭജനന-മഗ്ഗാനിസംസ-സീലഥോമനാദികാ ദേസനാ സമ്പഹം-സനാ നാമ.

(ചരിയാവോദാനനിദസ്സനാ) സകലജാതകം അച്ഛിയസുത്തം ആദിം കവാ ദേധാവിതക്കബോധിരാജകുമാരസുത്താദിസമ്ബധാദേസനാ ചരിയാവോദാനനിദസ്സനാ നാമ.

(പുച്ഛാവിസ്സജ്ജനാ) അട്ഠഹി പരിസാഹി പുച്ഛിതാനം പഞ്ഹാനം വിസ്സജ്ജനാപടിസംയുത്താ സകലസഗാഥവഗ്ഗമാദിം കവാ വമ്മികസുത്ത-പരായണസുത്താദികാ ദേസനാ പുച്ഛാവിസ്സജ്ജനാ നാമ.

(അനുസാസനാ). അരിയവംസ-പുഞ്ഞാഭിസദ-ധുതങ്ഗാനുസാസന-വത്താനുസാസന-സമ്ബധാ ദേസനാ അനുസാസനാ നാമ.

(പുഗ്ഗലവിസോധനാ) ഭയസദസ്സനദേസനാപടിസംയുത്താ ദേവദൂതഅഗ്ഗിക്ഖധോപമാദിസുത്തസമ്ബധാപുഗ്ഗലാനം സീലവത്താദിവിസോധനഥായ വുത്താ പുഗ്ഗലവിസോധനാ നാമ.

(അജ്ഝാസയപരിപൂരണാ). തവടകനാളക-പടിപദാ-ധമ്മദായാദസുത്താദികാ പുഗ്ഗലാനം സമഥവിപസ്സനാപരിപൂരണഥായ കഥിതാ അജ്ഝാസയപരിപൂരണാ നാമ.

(പവേനിസദസ്സനകഥാ). ബുദ്ധവംസ-മഹാപദാനസുത്താകാരാ അത്തനോ ച പരേസഞ്ച അഭിനീഹാരമാരബ്ഭ പരിനിബ്ബാനപരിയോസാനാ പവേനിസദസ്സനകഥാ നാമ.

(പരപ്പവാദമദ്ദനാ). ചരിയാപിടകമാദിം കവാ മഹാസീഹനാദ-ചൂല്ലസീഹനാദ-ധാനാഭിഞ്ഞാസംവണ്ണനാ-പടിബദ്ധാ ദേസനാ പരപ്പവാദമദ്ദനാ നാമ.

(ഉപനിസ്സയപച്ചയനിദസ്സനാ). യഥൂപനിസ്സയാ ദിസ്സമാനാ ദിസ്സമാനകായേന ദേസനാ ഇതിവുത്തകമാദിം കത്വാ ധനിയസുത്ത-അരുണവതിയസുത്ത-നദനപരിയായസുത്താദിപ്പഭേദാഉപനിസ്സായ- പച്ചയനിദസ്സനാ നാമ.

(തുട്ഠാകാരസദസ്സനാ). സകലോദാന-സമ്പസാദനിയ-സങ്ഗീതിസുത്താദികാ ദേസനാ തുട്ഠാകാരസദസ്സനാ നാമ.

(ധമ്മസഭാവഗുണനിദസ്സനാ) ഖധധാവായതനിദ്രിയസച്ചപടിച്ച സമുപ്പാദമഗ്ഗഫലാദയോ ധമ്മാ വിഭത്താ തം തഥ സഭാഗവിസഭാഗപരിദീപികാ അഭിധമ്മദേസനാ ച ലക്ഖണപരിദീപികാ യേ ചഞ്ഞേ ധമ്മാ സലക്ഖണധാരണകാ അത്തനോ സഭാവവസേന വുത്താ ഏസാ ധമ്മസഭാവഗുണനിദസ്സനാ നാമ.

ഇമേഹി ചുദ്ദസവിധേഹി ലോകഗ്ഗനായകാ ധമ്മം ദേസേന്തി തേസഞ്ച സാവകാ’തി.

തേസു പച്ഛാവിസജ്ജനാ ദേസനാ ഇധ പാകടാ. സേസാ യഥാരഹം ഇധ ഗഹേതബ്ബാ യേവാതി.

(സാപതത്തികഥാ). ദുവിധാകഥാ ഇമസ്മിം മിലിദപഞ്ഹപ്പകരണേഹോന്തി സാപത്തികഥാ ച അനാപതത്തികഥാ ച. തഥ യം ഥേരേന ഭഗവതോ വചനം രഞ്ഞോ സഞ്ഞാപനഥം ആഭതം തംസാപത്തികഥാ നാമ.

(അനാപത്തികഥാ). യാ ഥേരേന സകപടിഭാനേന വുത്താ സാ അനാപത്തികഥാ നാമ.

വുത്തഞ്ഹേതം പദസോധമ്മസിക്ഖാപദസ്സ അട്ഠകഥായം-’

മേണ്ഡകമിലിദപഞ്ഹേസു ഥേരസ്സ സകപടിഭാനേന അനാപത്തി. യമ്പനരഞ്ഞോ സഞ്ഞാപനഥം ആഹരവാ വുത്തം തഥ ആപത്തീ’തി (ദ്വേ കഥാ) പുന ദ്വേ കഥാ ഇധ ഹോന്തി സമ്മുതികഥാ ച പരമഥകഥാ ച.

(സമ്മുതികഥാ). തഥ സമ്മുതികഥാ നാമ'ഭന്തേ നാഗസേന വേദഗു ഉപലബ്ഭതീ'തിആദികാ.

പരമഥകഥാ നാമ'യോ ഉപ്പജ്ജതി സോ ഏവ സോ'തിആദികാതേനാഹ?

ദുവേ സച്ചാനി അക്ഖാസി സമ്ബുദ്ധോ വദതം വരോ,
സമ്മുതിം പരമഥഞ്ച തതിയം നൂപലബ്ഭതീ'തി.

യമ്പുബ്ബേ വുത്തം അനുമാനകഥാ ഉപമാകഥാ'തി, താസു ഉപമാകഥായ വിസും കോട്ഠാസഭാവോ നഥി. മിലിദപഞ്ഹമേണ്ഡകപഞ്ഹാനം അന്തരന്തരാഠിതാ ഹോതി. അനുമാനകഥാ പന വിസും കോട്ഠാസഭാവേന ഹോതീതി.

വിചരേഥ അനും പരമേ പരമേ
സുജനസ്സ സുഖം നയനേ നയനേ,
കടു ഹോതി പധാനരതോ നരതോ
ഇധ യോ പന സാരമതേ രമതേ.

പകിണ്ണകവചനവണ്ണനാ സമത്താ.

ജാതകുദ്ധരണം.

ജാതകുദ്ധരണം പന ഏവം വേദിതബ്ബം. മേണ്ഡകപഞ്ഹതതിയവഗ്ഗേ പഞ്ച പഞ്ച പഞ്ഹാ.

''അചേതനം ബ്രാഹ്മണ അസുണന്തം...പേ°... പുച്ഛസി തം കിസ്സ ഹേതു''തി ഇദംചതുക്കനിപാതേ ആഗതംപലാസജാതകം സധായ വുത്തം. കതമം തം ജാതകന്തി?'

അചേതനം ബ്രാഹ്മണാ'തി ഇദം സഥാ പരിനിബ്ബാനമഞ്ചേ നിപന്നോ ആനദഥേരം ആരബ്ഭ കഥേസി.

''സോ പായസ്മാ രുക്ഖദേവതാ പനാ അഹമേവാ''തി.

പലാസജാതകം സമത്തം.

''ഇതി ഫദനരുക്ഖാ'പി താ ദേവതാ...പേ°... ഭാരദ്വാജ സുണോഹി മേ''തി ആഗതം. ഇദഞ്ച തേരസനിപാതേഫദനജാതകം സധായ വുത്തം. കതമം തം ജാതകന്തി?

''കുഠാരിഹഥോ പുരിസോ'തി ഇദം സഥാ രോഹിണീനദീതീരേ വിഹരന്തോ ഞാതകാനം കലഹം ആരബ്ഭ കഥേസി വനസണ്ഡേ ദേവതാ അഹ''ന്തി.

ഫദനജാതകം ദുതിയം തേരസനിപാതം.

മേണ്ഡകപഞ്ഹചതുഥവഗ്ഗേ ദേവദത്തബോധിസത്താധികസമ്പഞ്ഹേ ബാവീസതിജാതകാനി ആഗതാനീ'തി.

“ഭന്തേ നാഗസേന, തുമ്ഹേ ഭണഥ? ദേവദത്തോഏകന്തകണ്ഹോ ഏകന്തകണ്ഹേഹി ധമ്മേഹി സമന്നഗതോ, ബോധിസത്തോ ഏകന്തസുക്കേഹി ധമ്മേഹി സമന്നഗതോ’തി. പുന ച ദേവദത്തോ ഭവേ ഭവേ യസേന ച പക്ഖേന ച ബോധിസത്തേന സമസമോ ഹോതി കദാചി അധികതരോ വാ യദാ ദേവദത്തോ നഗരേ ബാരാണസിയം ബ്രഹ്മദത്തസ്സ രഞ്ഞോ പുരോഹിതപുത്തോ അഹോസി, തദാ ബോധിസത്തോ ഛവകചണ്ഡാലോ വിജ്ജാധരോ, വിജ്ജം പരിജപിവാ അകാലേ അമ്ബഫലാനി നിബ്ബത്തേസി. ഏഥ താവ ബോധിസത്തോ ദേവദത്തേന ജാതിയാ നിഹീനോ യസസാ ച നിഹീനോ ...പേ°... പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ താപോ നാമ രാജാ അഹോസി തദാബോധിസത്തോ തസ്സ പുത്തോ ധമ്മപാലോ നാമ അഹോസി തദാ സോ രാജാ സകപുത്തസ്സ ഹഥപാദേ സീസഞ്ച ഛിദാപേസി. തഥ താവ ദേവദത്തോയേവ ഉത്തരോ അധികതരോ. അജ്ജേതരഹി ഉഭോ’പി സക്യകുലേ ജായിസു. ബോധിസത്തോ ബുദ്ധോ അഹോസി സബ്ബഞ്ഞു ലോകനായകോ. ദേവദത്തോ അതിദേവസ്സ സാസനേ പബ്ബജിവാ ഇദ്ധിം നിബ്ബത്തേവാ ബുദ്ധാലയം അകാസി. കിന്നു ഖോ ഭന്തേ നാഗസേന യം മയാ ഭണിതം തം സബ്ബം തഥം ഉദാഹു വിതഥന്തി? “അയമ്പന മിലിദരഞ്ഞാ യാനി ബാവീസതിജാതകാനി നിസ്സായ പുച്ഛിതോ ഹോതി താനി മയാ ഉദ്ധരിവാ ഇധ കഥേതബ്ബാനി.

തഥ ച,’യദാ ച ദേവദത്തോ നഗരേ ബാരാണസിയം ബ്രഹ്മദത്തസ്സ രഞ്ഞോ പുരോഹിതപുത്തോ അഹോസി തദാ ബോധിസത്തോ ഛവകചണ്ഡാലോ അഹോസി വിജ്ജാധരോ വിജ്ജം പരിജപിവാ അകാലേ അമ്ബഫലാനി നിബ്ബത്തേസി. ഏഥ താവ ബോധിസത്തോ ദേവദത്തതോ ജാതിയാ നിഹീനോ യസസാ ച നിഹീനോ. “ഇദമ്പന വചനം ജേതവനാരാമേ വിഹരന്തേന സഥാരാ തേരസനിപാതേ ദേവദത്തമാരബ്ഭ കഥിതം അമ്ബജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. ദേവദത്തോ ഹി “അഹം ബുദ്ധോ ഭവിസ്സാമി...പേ°... ചണ്ഡാലപുത്തോ അഹമേവാ”തി.

ഏവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം അമ്ബജാതകം സധായ കഥിതം ഹോതീതി ഇദം രഞ്ഞോ ആഭതം പഠമം ജാതകം.

“പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ രാജാ അഹോസി മഹീപതി സബ്ബകാമസമങ്ഗീ തദാ ബോധിസത്തോ തസ്സൂപഭോഗോ അഹോസി ഹഥിനാഗോ സബ്ബലക്ഖണസമ്പന്നോ തസ്സ ചാരുഗതിവിലാസം അസഹമാനോ രാജാ വധം ഇച്ഛന്തോ ഹഥാചരിയം ഏവമവോവ? “അസിക്ഖിതോ തേ ആചരിയ ഹഥിനാഗോ തസ്സ ആകാസഗമനം നാമ കാരണം ഹോതീ”തി തഥപ താച ബോധിസത്തോ ദേവദത്തതോ ജാതിയാ നീഹീനോ, ലാമകോ തിരച്ഛാനഗതോ”തി. ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ വേളുവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ഏകകനിപാതേ ദേവദത്തമാരബ്ഭകഥിതം ദുമ്മേധജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി ധമ്മസഭായം ഭിക്ഖു’ആവുസോ ദേവദത്തോ ...പേ°... ഹഥി പന അഹമേവാ”തി ഏവമേതം മിലിദരഞ്ഞോ ഇമം ദുമ്മേധജാതകം സധായ കഥിതം ഹോതീതി. ദുതിയം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ മനുസ്സോ അഹോസി. പവനേ നട്ഠായികോ തദാ ബോധിസത്തോ മഹാപഥവി നാമ മക്കടോ അഹോസി. ഏഥപി താവ ദിസ്സതി വിസേസോ മനുസ്സസ്സ ച തിരച്ഛാനഗതസ്സ ച. ഏഥപി

താവ ബോധിസത്തോ ദേവദത്തതോ ജാതിയാ നിഹീനോ’തി ഇമം പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ വേളുവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ തിംസനിപാതേ ദേവദത്തസ്സ സിലാപവിജ്ഝനമാരബ്ഭ കഥിതം മഹാകപിജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി? “തേന ഹി ധനുഗ്ഗഹേ പയോജേവാ...പേ൦... കപിരാജാ അഹമേവാ”തി ഏവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമംമഹാകപിജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതീതി. തതിയം ജാതകം.

“പൂന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ മനുസ്സോ ഹോതി സോണുത്തരോ നാമ നേസാദോ ബലവാ ബലവതരോ നാഗബലോ തദാബോധിസത്തോ ഛദ്ദന്തോ നാമ നാഗരാജാ അഹോസി. തദാ ലുദ്ദകോ തം ഹഥിനാഗം ഘാതേസി. തഥപി താവ ദേവദത്തോ അധികതരോ“തി ഇദം വചനം മിലിദരഞ്ഞാ ജേതവനേ മഹാവിഹാരേ വിഹാരന്തേന സഥാരാ തിംസനിപാതേ ഏകം ദഹരഭിക്ഖുനിം ആരബ്ഭ കഥിതം ഛദ്ദന്തജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി തഥ ഭഗവതാ വിഥാരതോ ദേസിതം ഛദ്ദന്തജാതകം തം മയാ ഇധ സങ്ഖേപതോ ഉദ്ധരിവാ കഥേതബ്ബമേവ. “സാ കിര സാവഥിയം...പേ൦... സാ പന ഭിക്ഖുണീ പച്ഛാ വിപസ്സിവാ അരഹത്തം പത്താ”തി. ഏവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം ഛദ്ദന്തജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. ചതുഥാജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ മനുസ്സോ അഹോസി വനചരകോ അനികേതവാസീ തദാ ബോധിസത്തോ സകുണോ അഹോസി തിത്തിരോ മന്തജ്ഝായീ. തദാ സോ വനചരകോ തം സകുണം ഘാതേസി. തഥപി താവ ദേവദത്തോ ജാതിയാ അധികതരോ”തി ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ ഗിജ്ഝകൂടേ വിഹരന്തേന സഥാരാ നവകനിപാതേ ദേവദത്തസ്സ വധായ പരിസക്കനം ആരബ്ഭ കഥിതം ദദ്ദരജാതകം (തിത്തിരജാതകം) സധായ വുത്തം ഹോതി. “തസ്മിം സമയേ ധമ്മസഭായം കഥം സമുട്ഠാപേസും...പേ൦... തിത്തിരപണ്ഡിതോ പന അഹമേവാ”തി. ഏവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം ദദ്ദരജാതകം സധായ കഥിതം ഹോതീതി. പഞ്ചമജാതകം.

“പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ കലാബു നാമ ബാരാണസിരാജാ അഹോസി തദാ ബോധിസത്തോ താപസോ അഹോസി ഖന്തിവാദീ. തദാ സോ രാജാ തസ്സതാപസസ്സ കുദ്ധോ ഹഥപാദേ വംസകലീരേ വിയ ഛേദാപേസി. തഥപി താവ ദേവദത്തോയേവ അധികതരോ ജാതിയാ ച യസേന ചാ”തി ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ ജേചവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ചതുക്കനിപാതേ ഏകം കോധനഭിക്ഖും ആരബ്ഭ കഥിതം ഖന്തിവാദിജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. “സഥാ പന തം ഭിക്ഖും കസ്മാവം...പേ൦... ഖന്തിവാദിതാപസോപന അഹമേവാ”തി ഏവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം ഖന്തിവാദിജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതീതി. പട്ഠജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ അഹോസി വനചരോ തദാബോധിസത്തോ നദിയോ നാമ വാനരിദോ അഹോസി. തദാപി സോ വനചരോ തം വാനരിദം ഘാതേസി സദ്ധിം മാതരാ കതിട്ഠഭാതികേനപി. തഥപി താവ ദേവദത്തോയേവഅധികതരോ ജാതിയാ“തി ഇദം പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ വേളുവനേ വിഹരന്തേനസഥാരാ ദുകനിപാതേ ദേവദത്തം ആരബ്ഭ കഥിതം ചുല്ലനദിയജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. “ഏകദിവസഞ്ഹി ഭിക്ഖൂ ധമ്മസഹായം ...പേ൦... സുപണ്ണരാജാ പന അഹമേവാ”തി ഏവമേതം

മിലിന്ദരഞ്ഞാ ഇമം പണ്ഡരജാതകം സന്ധായ പരതോഘോസവസേന ബോധിസത്തോ പണ്ഡരകോ നാമ നാഗരാജ അഹോസീ''തി കഥിതം ഹോതി തഥാഹി ഇമസ്മിം ജാതകേ ബോധിസത്തോ സുപണ്ണരാജാ യേവാ'തി. അട്ഠമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ മനുസ്സോ അഹോസിപവനേ ജടിലകോ തദാ ബോധിസത്തോ തച്ഛകോ നാമ മഹാസൂകരോ അഹോസി. തഥപി താവ ദേവദത്തോയേവ ജാതിയാ അധികതരോ''തി ഇദമ്പന വചനം മിലിന്ദരഞ്ഞാ ജേതവനേ വിഹരന്തേന സത്ഥാരാ പകിണ്ണകനിപാതേ ദ്വേ മഹല്ലകേ ഥേരേ ആരബ്ഭ കഥിതം തച്ഛകസൂകരജാതകം സന്ധായ വുത്തം ഹോതി. ''മഹാകോസലോ പന ബിമ്ബിസാരസ്സ ധിതരം ദേന്തോ...പേ॰...രുക്ഖദേവതാ പന അഹമേവാ''തി.

ഏവമേതം മിലിന്ദരഞ്ഞാ ഇമം തച്ഛകസൂകരജാതകം സന്ധായ പരതോഘോസവസേന ബോധിസത്തോ മഹാതച്ഛകസൂകരോ നാമ അഹോസിതി കഥിതം തഥാ ഹി ഇമസ്മിം ജാതകേ ബോധിസത്തോ രുക്ഖദേവതായേവ അഹോസീതി. നവമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാദേവദത്തോ ചേതിയേസു സുരപരിചരോ നാമ രാജാ അഹോസി ഉപരി പുരിസമത്തേ ഗഗനേവേഹാസങ്ഗമോ, തദാ ബോധിസത്തോ കപിലോ നാമ ബ്രാഹ്മണോ അഹോസി. തഥപി താവ ദേവദത്തസ്സ പഥവിപ്പവേസമാരബ്ഭ കഥിതം ചേതിയജാതകം സന്ധായ വുത്തം ഹോതി. ''തസ്മിഞ്ഹി ദിവസേ ഭിക്ഖൂ ധമ്മസഹായം. പേ-കപില-ബ്രാഹ്മണോ പന അഹമേവാ''തി ഏവഞ്ചേതം മിലിന്ദരഞ്ഞാ ഇദംചേതിയജാതകം സന്ധായ വുത്തം ഹോതീതി. ദസമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ മനുസ്സോ അഹോസി സാമോ നാമ, തദാ ബോധിസത്തോ രൂരുനാമ മിഗരാജാ അഹോസി. തഥപി താവ ദേവദത്തോയേവ ജാതിയാ അധികതരോ'തി ഇദമ്പന വചനം മിലിന്ദരഞ്ഞാ ജേതവനേ വിഹരന്തേന സത്ഥാരാ തേരസകനിപാതേ ദേവദത്തമാരബ്ഭകഥിതം രൂരൂമഗരാജജാതകം സന്ധായ വുത്തം ഹോതി. സോ കിര ഭിക്ഖൂഹി'ബഹുപകാരോ ആവുസോ-പേരൂരുമിഗോ പന അഹമേവാ''തി. ഏവമേതം മിലിന്ദരഞ്ഞാ ഇമംരൂരുമിഗജാതകം സന്ധായ വുത്തം ഹോതീ'തി ഏകാദസമം ജാതകം.

''പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ മനുസ്സോ അഹോസി ലുദ്ദകോ പവനചരോ, തദാ ബോധിസത്തോ ഹഥിനാഗോ അഹോസി സോ ലുദ്ദകോ തസ്സ ഹഥിനാഗസ്സ സത്തക്ഖത്തും ദന്തേ ഛിദിവാ ഹരി തഥപി താവ ദേവദത്തോയേവ യോനിയാ അധികതരോ'തി ഇദമ്പന വചനം മിലിന്ദരഞ്ഞാ ജേതവനേ വിഹരന്തേന സത്ഥാരാ ഏകകനിപാതേ ദേവദത്തമാരബ്ഭ കഥിതം സീലവനാഗരാജജാതകം സന്ധായ വുത്തം ഹോതി. ധമ്മേസഭായഞ്ഹി ഭിക്ഖൂ'ആവുസോ ദേവദത്തോ...പേ॰... സീലവനാഗരാജാ പന അഹമേവാതി.

ഏവമേതം മിലിന്ദരഞ്ഞാ ഇമം സീലവനാഗരാജജാതകം സന്ധായ വുത്തം ഹോതീ'തി ദ്വാദസമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ സിഗാലോ അഹോസി ഖത്തിയധമ്മോ, സോ യാവതാ ജമ്ബുദീപേ പദേസരാജാനോ തേ സബ്ബേ അനുയുത്തേ അകാസി, തദാ ബോധിസത്തോ വിധുരോ നാമ പണ്ഡിതോ അഹോസി തഥപി താവ ദേവദത്തോയേവ യസേന അധികതരോ'തി ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ വേളുവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ദുകനിപാതേ ദേവദത്തമാരബ്ഭ കഥിതം സബ്ബദാഠജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. ''ദേവദത്തോ അജാതസത്തും പസാദേവാ...പേ॰... പുരോഹിതോ പന അഹമേവാ''തി.

ഏവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം സബ്ബദാഠിക ജാതകം സധായ വുത്തം പരതോഘോസവസേന ''സോ യാവതാ ജമ്ബുദീപേ പദേസരാജാനോ, തേ സബ്ബേ അനുയുത്തേ അകാസീ''തി വുത്തം തദാ ഹി സോന സബ്ബേ രാജാനോ അനുയുത്തേ അകാസീ'തി. തേരസമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ സഥിനാഗോ ഹുവാ ലടുകികായ സകുണികായ പുത്തകേഘാതേസി, തദാ ബോധിസത്തോ'പി ഹഥിനാഗോ അഹോസി യുഥപതി തഥ താവ ഉഭോ'പി സമസമാ അഹേസുന്തി' ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ വേളുവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ പഞ്ചകനിപാതേ ദേവദത്തമാരരബ്ഭ കഥിതം ലടുകികജാതകം സധായവുത്തം ഹോതീ'തി ചുദ്ദസമം ജാതകം.

പുന ച പരം ''യദാ ദേവദത്തോ യക്ഖോ അഹോസി അധമ്മോ നാമ, തദാ ബോധിസത്തോപി യക്ഖോ അഹോസി ധമ്മോ നാമ. തഥപി താവ ഉഭോപി സമസമാ അഹേസുന്തി''ഇദം പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ ജേതവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ഏകാദസകനിപാതേ ദേവദത്തസ്സ പഥവിപ്പവേസമാരബ്ഭ കഥിതം ധമ്മദേവപുത്ത ജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. ''തദാ ഭിക്ഖു ധമ്മിസഭായം ധമ്മദേവപുത്തോ പന അഹമേവ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ''തി. ഏവമേതം മിലിദരഞ്ഞോ ഇമം ധമ്മദേവപുത്തജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതീതി പണ്ണരസമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ നാവികോ അഹോസി, പഞ്ചന്നം കുലസതാനം ഇസ്സരോ, തദാ ബോധിസത്തോപി നാവികോ അഹോസി പഞ്ചന്നം കുലസതാനം ഇസ്സരോ തഥപി താവ ഉഭോപി സമസമാ'ച അഹേസുന്തി''ഇദമ്പന മിലിദരഞ്ഞാ ജേതവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ദ്വാദസകനിപാതേ ദേവദത്തസ്സ പഞ്ചകുലസതാനി ഗഹേവാ നിരയേ പവിട്ഠഭാവമാരബ്ഭ കഥിതം സമുദ്ദവാണിജ്ജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. ''സോ ഹി അഗ്ഗസാവകേസു പരിസം ഗഹേവാ സോപണ്ഡിതവഡ്ഢകീ നാമ അഹമേവാ''തി. ഏവമേതം മിലിദരരഞ്ഞാ ഇമം സമുദ്ദവാണിജ്ജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതീ'തി. സോളസമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ സഥവാഹോ അഹോസി പഞ്ചന്നം സകടസതാനം ഇസ്സരോ, തദാ ബോധിസത്തോപി സഥവാഹോ അഹോസി പഞ്ചന്നം സകടസതാനം ഇസ്സരോ. തഥപി താവ ഉഭോപി സമസമാ അഹേസു''ന്തി ഇദമ്പനവചനം മിലിദരഞ്ഞാ ജേതവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ഏകകനിപാതേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സസഹായകേ തിഥയസാവകേ ആരബ്ഭ കഥിതം അപണ്ണക ജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതീ'തി. സത്തരസമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ സാഖോ നാമ മിഗരാജാ അഹോസി, തദാ ബോധിസത്തോപി നിഗ്രോധോ നാമ മിഗരാജാ അഹോസി. തഥപി താവ ഉഭോപി സമസമാ അഹേസുന്തി "ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ ജേതവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ഏ്വകകനിപാതേ കുമാരകസ്സപമാതരം ഭിക്ഖുണിം ആരബ്ഭ കഥിതം നിഗ്രോധമിഗജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി സാ കിര രാജഗഹനഗരേ മഹാവിഭവസ്സ സേട്ഠിനോ ധീതാ അഹോസി നിഗ്രോധമിഗരാജാ പന അഹമേവാ"തി ഏ്വവ മേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം നിഗ്രോധമിഗരാജജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതീ'തി. അട്ഠാരസമം ജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ സാഖോ നാമ സേനാപതി അഹോസി, തദാ ബോധിസത്തോ നിഗ്രോധോ നാമ രാജാ അഹോസി. തഥപി താവ ഉഭോപി സമസമാ അഹേസുന്തി ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ വേളുവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ദസകനിപാതേ ദേവദത്താമാരബ്ഭ കഥിതം നിഗ്രോധജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. "ഏ്വകദിവസഞ്ഹി ഭിക്ഖൂ നിഗ്രോധജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതീ'തി. ഏ്വകുനവിസതിമം ജാതകം.

പുന ച പരം സദാ ദേവദത്തോ ഖണ്ഡഹാലോ നാമ ബ്രാഹ്മണോ അഹോസി, തദാ ബോധിസത്തോ ചദോ നാമ രാജകുമാരോ അഹോസി. തഥാപി താവ അനേന ഖണ്ഡഹാലോ അധികതരോ'തി "ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ ഗിജ്ഝകൂടേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ദസജാതകേദേവദത്തമാരബ്ഭ കഥിതം ചദകുമാരജാതകം സധായ വുത്തം തം സങ്ഖേപനോ ദസ്സയിസ്സാമ. "തസ്സ വഥു സങ്ഘഭേദക്ഖധകേ ആഗതമേവ ചദകുമാരോ പന അഹമോവാ"തി ഏ്വവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം വദകുമാരജാതകം സധായ വുത്തന്തി വീസതിമജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ ബ്രഹ്മദത്തോ നാമ രാജ അഹോസി, തദാ ബോധിസത്തോ തസ്സ പുത്തോ മഹാപദുമോ നാമ കുമാരോ അഹോസി, തദാ സോരാജാ സകപുത്തം ചോരപ്പപാതേ ഖിപാപേസി. യതോ കുതോചി പിതാ പുത്താനം അധികതരോ അഹോസി വിസിട്ഠോ, തഥപി താവ ദേവദത്തോയേവ അധികതരോ'തി ഇദമ്പന ഏ്വവനം മിലിദരഞ്ഞാ ജേതവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ ദ്വാദസകനിപാതേ ചിഞ്ചം മാണവികമാരബ്ഭ കഥിതം മഹാപദുമജാതകം സധായ വുത്തം. "പഠമബോധിയഞ്ഹി ദസബലസ്സ അഹം തദാ രാജപുത്തോ, ഏ്വവം ധാരേഥ ജാതകന്തി, ഏ്വവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം മഹാപദുമജാതകം സധായ പുത്തന്തി ഏ്വകവീസതിമജാതകം.

പുന ച പരം യദാ ദേവദത്തോ മഹാപതാപോ നാമ രാജാ അഹോസി, തദാ ബോധിസത്തോ തസ്സ പുത്തോ ധമ്മപാലോ നാമ കുമാരോ അഹോസി, തദാ സോ രാജാ സകപുത്തസ്സ ഹഥപാദേ സീസഞ്ച ഛേദാപേസി. തഥപി താവ ദേവദത്തോ യേച ഉത്തരോ അധികതരോ"തി ഇദമ്പന വചനം മിലിദരഞ്ഞാ വേളുവനേ വിഹരന്തേന സഥാരാ പഞ്ചകനിപാതേ ദേവദത്തസ്സവധപരിസക്കനമാരബ്ഭ കഥിതം ചുല്ലധമ്മപാലജാതകം സധായ വുത്തം ഹോതി. "അഥേകദിവസം ഭിക്ഖു ധമ്മസഭായം കഥം ധമ്മേപാലകുമാരോ പന അഹമേവാ"തി ഏ്വവമേതം മിലിദരഞ്ഞാ ഇമം ചുല്ലധമ്മപാലജാതകം സധായ വുത്തന്തി ബാവീസതിമ ജാതകം സമത്തം.

അമ്ബജാതക-ദുമ്മേധജാതകാനി മഹാകപി-

ഛദ്ദന്ത-ദദ്ദരഞ്ചാപി ഖന്തിവാദികജാതകം

ചുല്ലനദിയ-പണ്ഡരക-തച്ഛസുകരജാതകം

ചേതിയജാതകഞ്ചാപി രൂരുമിഗിദജാതകം

സീലവം സബ്ബദാഠഞ്ച ലടുകികഞ്ച അപണ്ണകം

നിഗ്രോധമിഗ-നിഗ്രോധ-ചദകുമാരജാതകം

മഹാപദുമകുമാര-ധമ്മപാലകജാതകം

ഇതി ഏതാനി ബാവീസ ജാതകാനി യഥാക്കമം

മിലിദോ നാമുപദായ നാഗസേനസ്സ അബ്രവീതി.

ഏവഞ്ച സോ രാജാ ഇമാനി ജാതകാനി സധായ കഥേവാ പുനപി ഏവമാഹ? "ഭന്തേ നാഗസേന, അജ്ജേകരഹി ഉഭോപി സക്യകുലേസു ജായിംസു. ബോധിസത്തോപി ബുദ്ധോ അഹോസി. സബ്ബഞ്ഞു ലോകനായകോ, ദേവദത്തോ തസ്സ ദേവാതിദേവസ്സ സാസനേ പബ്ബജിവാ ബുദ്ധാലയം അകാസി. കിന്നുഖോ ഭന്തേ നാഗസേന, യം മയാ ഭണിതം തം സബ്ബമ്പി തഥം ഉദാഹു വിതഥന്തി."

ജാതകുദ്ധരണം സമത്തം.

ഗാഥാസരൂപം

ഗാഥാസരൂപമ്പന ഏവം വേദിതബ്ബം?

മിലിദോ നാമ സോ രാജാ സാഗലായമ്പുരുത്തമേ

ഉപഗഞ്ഛി നാഗസേനം ഗങ്ഗാ'വ യഥസാഗരം.

ആസജ്ജ രാജാ ചിത്രകഥീ ഉക്കാധാരം തമോനുദം അപുച്ഛി നിപുണേ പഞ്ഹേ ഠാനാഠാനഗതേ പുഥൂ,

പുച്ഛാ വിസജ്ജനാ ചേവ ഗമ്ഭിരഥൂപനിസ്സിതാ

ഹദയങ്ഗമാ കണ്ണസുഖാ അബ്ഭുതാ ലോമഹംസനാ

അഭിധമ്മവിനയോഗാള്ഹാ സുത്തജാലസമഥിതാ

നാഗസേനകഥാ ചിത്രാ ഓപമ്മേഹി നയേഹി ച

തഥ ഞാണമ്പണിധായ ഹാസയിവാന മാനസം

സുണോഥ നിപുണേ പഞ്ഹേ കങ്ഖാട്ഠാനവിദാളനേ'തി

തേനാഹു?-

ബഹുസ്സുതോ ചിത്രകഥീ നിപുണോ ച വിസാരദോ,
സാമയികോ ച കുസലോ പടിഭാനേ ച കോവിദോ;

തേപി തേപിടകാ ഭിക്ഖൂ പഞ്ചനേകായികാപി ച,
ചതുനേകായികാ ചേവ നാഗസേനം പുരക്ഖരും;

ഗമ്ഭീരപഞ്ഞോ മേധാവീ മഗ്ഗാമഗ്ഗസ്സ കോവിദോ,
ഉത്തമത്ഥമനുപ്പത്തോ നാഗസേനോ വിസാരദോ;

തേഹി ഭിക്ഖൂഹി പരിവുതോ നിപുണേഹി സച്ചവാദിഭീ,
ചരന്തോ ഗാമനിഗമം സാഗലം ഉപസങ്കമി;

സങ്ഖേയ്യപരിവേണസ്മിം നാഗസേനോ തദാ വസീ,
കഥേതി സോ മനുസ്സേഹി പബ്ബതേ കേസരീ യഥാ'തി;

ചരണേന ചേവ സമ്പന്നം സുദന്തം ഉത്തമേ ദമേ,
ദിസ്വാ രാജാ നാഗസേനം ഇദം വചനമബ്രവി;

കഥികാ മയാ ബഹൂ ദിട്ഠാ സാകച്ഛാ ഓസടാ ബഹൂ,
ന താദിസം ഭയം ആസി അജ്ജതാസോ യഥാ മമ;

നിസ്സംസയം പരാജയോ മമ അജ്ജ ഭവിസ്സതി,
ജയോ'വ നാഗസേനസ്സ യഥാ ചിത്തം ന സണ്ഠിതന്തി;

ബാഹിരഗാഥാ

യഥാ ഹി അങ്ഗസമ്ഭാരാ ഹോതി സദ്ദോ രഥോ ഇതി,
ഏവം ഖന്ധേസു സന്തേസു ഹോതി സത്തോതി സമ്മുതി;

സീലേ പതിട്ഠായ നരോ സപഞ്ഞോ ചിത്തം പഞ്ഞഞ്ച ഭാവയം,
ആതാപീ നിപകോ ഭിക്ഖു സോ ഇമം വിജടയേ ജടന്തി;

അയമ്പതിട്ഠാ ധരണീവ പാണിനം ഇദഞ്ച മൂലം കുസലാഭിവുഡ്ഢിയാ,
മുഖഞ്ചിദം സബ്ബജിനാനുസാസനേ യോ സീലക്ഖന്ധോ
വരപാതിമോക്ഖിയോ'തി;

സദ്ധായ തരതീ ഓഘം അപ്പമാദേന അണ്ണവം,
വീരിയേന ദുക്ഖം അച്ചേതി പഞ്ഞായ പരിസുജ്ഝതി;

നാഭിനന്ദാമി മരണം നാഭിനന്ദാമി ജീവിതം,
കാലഞ്ച പടികങ്ഖാമി നിബ്ബിസം ഭതകോ യഥാ;

നാഭിനന്ദാമി മരണം നാഭിനന്ദാമി ജീവിതം,
കാലഞ്ച പടികങ്ഖാമി സമ്പജാനോ പതിസ്സതോ;

പടിഗച്ചേവ തം കയിരാ യം ജഞ്ഞാ ഹിതമത്തനോ,
ന സാകടികചിന്തായ മന്താ ധീരോ പരക്കമേ;

യഥാ സാകടികോ നാമ സമം ഹിവാ മഹാപഥം,
വിസമം മഗ്ഗമാരുയ്ഹ അക്ഖഭിന്നോ'വ ധായതി;

ഏവം ധമ്മാ അപക്കമ്മ അധമ്മമനുവത്തിയ,
മദോ മച്ചുമുഖമ്പത്തോ അക്ഖച്ഛിന്നോ'വ സോചതി;

അല്ലവമ്മപടിച്ഛന്നോ നവദ്വാരോ മഹാവണോ,
സമന്തതോ പഗ്ഘരതി അസുചി പൂതിഗന്ധിയോ'തി;

മിലിന്ദപഞ്ഹേ ഠിതാ ബാവീസതി ഗാഥാ സമത്താ.

ഭസ്സപ്പവേദീ വേതണ്ഡീ അതിബുദ്ധിവിചക്ഖണോ,
മിലിന്ദോ ഞാണഭേദായ നാഗസേനമുപാഗമീ;

വസന്തോ തസ്സ ഛായായ പരിപുച്ഛന്തോ പുനപ്പുനം,
പഭിന്നബുദ്ധി ഹുവാന സോ'പി ആസി തിപേടകോ;

നവങ്ഗം അനുമജ്ജന്തോ രത്തിഭാഗേ രഹോഗതോ,
അദ്ദക്ഖി മേണ്ഡകേ പഞ്ഹേ ദുന്നിവേഠേ സനിഗ്ഗഹേ;

പരിയായഭാസിതം അത്ഥി അത്ഥി സന്ധായ ഭാസിതം,
സഭാവഭാസിതം അത്ഥി ധമ്മരാജസ്സ സാസനേ;

തേസം അത്ഥമവിഞ്ഞായ മേണ്ഡകേ ജിനഭാസിതേ,
അനാഗതമ്ഹി അദ്ധാനേവിഗ്ഗഹോ തത്ഥ ഹേസ്സതി;

ഹന്ദ കഥിമ്പസാദേത്വാ ഛേജ്ജാപേസ്സാമി മേണ്ഡകേ,
തസ്സ നിദ്ദിട്ഠമഗ്ഗേന നിദ്ദിസിസ്സന്ത്യനാഗതേ;

വിസമം സഭയം അതിവാതോ പടിച്ഛന്നം ദേവനിസ്സിതം,
പന്ഥോ ച സങ്കമോ തിത്ഥം അട്ഠേതേ പരിവജ്ജിയാ;

രത്തോ ദുട്ഠോ ച മൂള്ഹോ ച മാനീ ലുദ്ധോ തഥാ'ലസോ,
ഏകചിന്തീ ച ബാലോ ച ഏതേ അത്ഥവിനാസകാ;

രത്തോ ദുട്ഠോ ച മൂള്ഹോ ച ഭീരു ആമിസചക്ഖുകോ,
ഇത്ഥി സോണ്ഡോ പണ്ഡകോ ച നവമോ ഭവതി ദാരകോ;

നവേതേ പുഗ്ഗലാ ലോകേ ഇത്തരാ ചലിതാ ചലാ,
ഏതേഹി മന്തിതം ഗുയ്ഹം ഖിപ്പം ഭവതി പാകടം;

വസേന യസപുച്ഛാഹി തിത്ഥവാസേന യോനിസോ,
സാകച്ഛാ സ്നേഹസംസേവാ പതിരൂപവസേന ച

ഏതാനി അട്ഠ ഠാനാനി ബുദ്ധിവിസദകാരകാ,
യേസം ഏതാനി സമ്ഹോന്തി തേസം ബുദ്ധി പഭിജ്ജതി;

പൂജിയന്താ അസമസമാ സദേവമാനുസേഹി തേ,

න සාදියන්ති සක්කාරං බුද්ධානං ඒස ධම්මතා'ති

අයං ගාථා සාරිපුත්තථේරේන වුත්තා.

ඉමේහි අට්ඨිහි තමග්ගපුග්ගලං
දේවාතිදේවං නරදම්මසාරථිං,
සමන්තචක්ඛුං සතපුඤ්ඤලක්ඛණං
පාණේහි බුද්ධං සරණං ගතෝ'ස්මි;

ජාලිංකණ්හාජිනං ධීතං මද්දිදේවිං පතිබ්බතං,
චජමානෝ නචින්තේසිං බෝධියායේව කාරණා; (ජාතකගාථා)

න අන්තලික්ඛේ න සමුද්දමජ්ඣේ
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස,
න විජ්ජති සෝ ජගතිප්පදේසෝ
යත්ථට්ඨිතං නප්පසහේය්‍ය මච්චු;

කායේන සංවරෝ සාධු සාධුවාචාය සංවරෝ,
මනසා සංවරෝ සාධු සාධු සබ්බත්ථසංවරෝ;

අචේතනං බ්‍රාහ්මණ අස්සුණන්තං
ජානං අජානන්තමිමං පලාසං,
ආරද්ධවීරියෝ ධුවමප්පමත්තෝ
සුඛසේය්‍යං පුච්ඡසි කිස්ස හේතු'ති; (ජාතකගාථා)

ඉති ඵන්දන රුක්ඛෝ'පි තාවදේ අජ්ඣභාසථ,
මය්හම්පි වචනං අත්ථි භාරද්වාජ සුණෝහි මේ'ති; (ජාතකගාථා)

චුන්දස්ස භත්තං භුඤ්ජිවා කම්මාරස්සා'ති මේ සුතං,
ආබාධං සම්ඵුසී ධීරෝ පබාළ්හං මාරණන්තිකන්ති

සන්ථවාතෝ භයං ජාතං නිකේතා ජායතී රජෝ,
අනිකේතමසන්ථවං ඒතං වේ මුනිදස්සනන්ති; (ජිනභාසිතා මිනිදේන වුත්තා)

සසමුද්දපරියායං මහිං සාගරකුණ්ඩලං,
න ඉච්ඡේ සහ නින්දාය ඒවං සය්හ විජානහීති; (ජාතකගාථා ලෝමකස්සපේන වුත්තා)

වධිස්සමේතන්ති පරාමසන්තෝ
කාසාවමද්දක්ඛි ධජං ඉසීනං,
දුක්ඛේන ඵුට්ඨස්සුදපාදි සඤ්ඤා
අරහද්ධජෝ සබ්භි අවජ්ඣරූපෝ'ති; (ජාතකගාථා ඡද්දන්තනාගරාජේන වුත්තා)

ගාථාභිගීතම්මේ අභෝජනේය්‍යං
සම්පස්සතං බ්‍රාහ්මණ නේස ධම්මෝ,

ഗാഥാഭിഗീതം പനുദന്തി ബുദ്ധാ
ധമ്മേ സതി ബ്രാഹ്മണ വുത്തിരേസാ; (സുത്താനിപാതഗാഥാ ജിനഭാസിതാ)

ന മേ ആചരിയോ അഥ സദിസോ മേ ന വിജ്ജതി,
സദേവകസ്മിം ലോകസ്മിം നഥി മേ പടിപുഗ്ഗലോ'തി; (ഖധകഗാഥാ ജിനഭാസിതാ)

വിപുലോ രാജഗഹികാനം ഗിരിസേട്ഠോ പവുച്ചതി,
സേതോ ഹിമവതം സേട്ഠോ ആദിച്ചോ അഘഗാമിനം;

സമുദ്ദോ'ദധിനം സേട്ഠോ നക്ഖത്താനഞ്ച ചദിമാ,
സദേവകസ്സ ലോകസ്സ ബുദ്ധോ അഗ്ഗോ പവുച്ചതീതി;

(ദ്വേ ഗാഥാ മാണവകദേവപുത്തേന വുത്താ നാഗസേനഥേരേന വുത്താ)

ഏകോ മനോപസാദോ സരണഗമനം അഞ്ജലിപ്പണാമോ വാ,
ഉസ്സഹതേ താരയിതും മാരബലനിസൂദനേ ബുദ്ധേ'തി; (അയം ഗാഥാ സാരിപുത്തഥേരേനാഭതാ)

ആരഹഥ നിക്ഖമഥ യുജ്ജഥ ബുദ്ധസാസനേ,
ധുനാഥ മച്ചുനോ സേനം നളാഗാരം'വ കുഞ്ജരോ'തി; (ജിനഭാസിതാ മിലിദേന വുത്താ)

യോ സീല വാ ദുസ്സീലേസു ദദാതി ദാനം
ധമ്മേന ലദ്ധം സുപസന്ന ചിത്തോ,
അഭിസദ്ദഹം കമ്മഫലം ഉലാരം
തം വേ ദാനം ദായകതോ വിസുജ്ഝതീ'തി; (അയം നാഗസേനേന ആഭതാ)

ന മേ ദേസ്സാ ഉഭോ പുത്താ മദ്ദീ ദേവീ ന അപ്പിയാ,
സബ്ബഞ്ഞുതം പിയം മയ്ഹം തസ്മാ പിയേ അദാസഹന്തി;

സഹസ്സഗ്ഘഞ്ഹി മം താതോ ബ്രാഹ്മണസ്സ പിതാ അദാ,
അഥോ കണ്ഹാജിനം കഞ്ഞം ഹഥിനഞ്ച സതേന ചാ'തി;

ജിഗച്ഛായ പിപാസായ അഹിനാ ദട്ഠോ വിസേന ച,
അഗ്ഗി ഉദക സത്തീഹി അകാലേ തഥ മിയ്യതി;

അനുമാനപഞ്ഹേ വുച്ചമാനാ ഇമാ ഗാഥാ സല്ലക്ഖേതബ്ബാ?

ബഹു ജനേ താരയിവാ നിബ്ബുതോ ഉപധിക്ഖയേ,
അനുമാനേനഞാതബ്ബം'അഥി സോ ദീപദുത്തമോ'തി;

കമ്മമൂലം ഗഹേത്വാന ആപണം ഉപഗച്ഛഥ,
ആരമ്മണം കിണിവാന തതോ മുച്ചഥ മുത്തിയാതി;

ന പുപ്ഫഗധോ പടിവാതമേതി ന ചദനം തഗരമല്ലികാ വാ,
സതഞ്ച ഗധോ പടിവാതമേതി സബ്ബാ ദിസാസപ്പുരിസോ പവാതി;

ചദനം തഗരം വാപി ഉപ്പലം അഥ വസ്സികീ,
ഏതേസം ഗധജാതാനം സീലഗധോ അനുത്തരോ;

അപ്പമത്തോ അയ ഗധോ യവായം നഗരചദനീ,
യോ ച സീലവതം ഗധോ വാത ദേവേസു ഉത്തമോ'തി;

കമ്മമൂലം ജനാ ദവാ ഗണ്ഹന്തി അമതം ഫലം,
തേന തേ സുഖിതാ ഹോന്തി യേ കീതാ അമതം ഫലന്തി;

യേ കേചി ലോകേ അഗദാ വിസാനം പടിബാഹകാ,
ധമ്മാഗദസമം നഥി ഏതം പിവഥ ഭിക്ഖവോ'തി;

യേ കേചി ഓസധാ ലോകേ വിജ്ജന്തി വിവിധാ ബഹൂ,
ധമ്മോസധ സമം നഥി ഏതം പിവഥ ഭിക്ഖവോ'തി;

ധമ്മോസധം പിവിവാന അജരാമരണാ സിയും,
ഭാവയിവാ ച പസ്സിവാ നിബ്ബുതാ ഉപധിക്ഖയേ'തി;

ബ്യാധിതം ജനതം ദിസ്വാ അമതാപണം പസാരയീ,
കമ്മേന തം കിണിവാന അമതമാദേഥ ഭിക്ഖവോ'തി;

ഏവരൂപാനി സീലാനിസന്തി ബുദ്ധസ്സ ആപണേ,
കമ്മേന തം കിണിവാന രതനം വോ പിലധഥാ'തി;

സമാധിരതനമാലസ്സ കുവിതക്കാ ന ജായരേ,
ന ച വിക്ഖിപ്പതേ ചിത്തം ഏതം തുമ്ഹേ പിലധഥാ'തി;

പഞ്ഞാരതനമാലസ്സ ന ചിരം വത്തതേ ഭവോ,
ഖിപ്പം ഫസ്സേതി അമതം ന ച സോ രോചതേ ഭവേ'തി;

മണിമാലാധരം ഗേഹജനോ സാമിം ഉദിക്ഖതി,
വിമുത്തിരതനമാലന്തു ഉദിക്ഖന്തി സദേവകാ'തി;

യേന ഞാണേന ബുജ്ഝന്തി അരിയാ കതകിച്ചതം,
തം ഞാണരതനം ലദ്ധും വായമേഥ ജിനോരസാ'തി;

പടിസമ്ഭിദാ കിണിവാനഞാണേന ഫസ്സയേയ്യ യോ,
അസമ്ഭീതോ അനുബ്ബിഗ്ഗോ അതിരോചതി സദേവകേ'തി;

ബോജ്ഝങ്ഗരതനമാലസ്സ ഉദിക്ഖന്തി സദേവകാ,
കമ്മേന തം കിണിവാന രതനം വോ പിലധഥാ'തി;

ആയു ആരോഗതാ വണ്ണം സഗ്ഗം ഉച്ചാകുലീനതാ,
അസങ്ഖതഞ്ച അമതം അഥി സബ്ബാപണേ ജിനേ;

അപ്പേന ബഹുകേനാപി കമ്മമൂലേന ഗയ്ഹതി,
കിണ്ണിവാ സദ്ധാമൂലേന സമിദ്ധാ ഹോഥ ഭിക്ഖവോ;

ഭവതീഹ-

വീതരാഗാ വീതദോസാ വീതമോഹാ അനാസവാ,
വീതതണ്ഹാ അനാദാനാ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

ആരഞ്ഞകാ ധുതധരാ ധായിനോ ലൂഖചീവരാ,
വിവേകാഭിരതാ ധീരാ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ'തി;

നേസജ്ജികാ സഥതികാ അഥോ'പി ഠാനവങ്കമാ,
പംസുകൂലധരാ സബ്ബേ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

തിചീവരധരാ സബ്ബേ ചമ്മഖണ്ഡചതുഥകാ,
രതാ ഏകാസനേ വിഞ്ഞു ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

അപ്പിച്ഛാ നിപകാ ധീരാ അപ്പാഹാരാ അലോലുപാ,
ലാഭാലാഭേന സന്തുട്ഠാ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

ധായീ ധാനരതാ ധീരാ സന്തചിത്താ സമാഹിതാ,
ആകിഞ്ചഞ്ഞം പഥയാനാ ധമ്മനഗരേ വസന്തീ തേ;

പടിപന്നാ ഫലട്ഠാ ച സേക്ഖാ ഫലസമങ്ഗിനോ,
ആസിംസകാ ഉത്തമഥം ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

സോതാപന്നാ ച വിമലാ സകദാഗാമിനോ ച യേ,
അനാഗാമീ ച അരഹന്തോ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

സതിപട്ഠാനകുസലാ ബോജ്ഝങ്ഗഭാവനാരതാ,
വിപസ്സകാ ധമ്മധരാ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

ഇദ്ധിപാദേസു കുസലാ സമാധിഭാവനാരതാ,
സമ്മപ്പധാനമനുയുത്താ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

അഭിഞ്ഞാപാരമിപ്പത്താ പേത്തികേ ഗോചരേ രതാ,
അന്തളിക്ഖമ്ഹി ചരണാ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

ഓക്ഖിത്തചക്ഖു മിതഭാണീ ഗുത്തദ്വാരാ സുസംവുതാ,
സുദന്താ ഉത്തമേ ദമേ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

തേവിജ്ജാ ജളഭിഞ്ഞാ ച ഇദ്ധിയാ പാരമിം ഗതാ,
പഞ്ഞായ പാരമിപ്പത്താ ധമ്മനഗരേ വസന്തി തേ;

യഥാപി നഗരം ദിസ്വാ സുവിഭത്തം മനോരമം,
അനുമാനേന ജാനന്തി വഡ്ഢകിസ്സ മഹത്തനം;

തഥേവ ലോകനാഥസ്സ ദിസ്വാ ധമ്മപുരം വരം,

അനുമാനേന ജാനന്തി അഥി സോ ഭഗവാ ഇതി;

അനുമാനേനജാനന്തി ഊമിം ദിസ്വാന സാഗരേ,
യഥാ'യം ദിസ്സതേ ഊമീ മഹന്തോ സോ ഭവിസ്സതി;

തഥാ ബുദ്ധം സോകനുദം സബ്ബഥമപരാജിതം,
തണ്ഹക്ഖയമനുപ്പത്തമ്ഭവസംസാരമോചനം;

അനുമാനേന ഞാതബ്ബം ഊമിം ദിസ്വാ സദേവകേ,
യഥാ ധമ്മുമിവിപ്ഫരോ അഗ്ഗോ ബുദ്ധോ ഭവിസ്സതി;

അനുമാനേന ജാനന്തി ദിസ്വാ അച്ചുഗ്ഗതം ഗിരിം,
യഥാ അച്ചുഗ്ഗതോ ഏസ ഹിമവാ സോ ഭവിസ്സതി;

തഥാ ദിസ്വാധമ്മഗിരിം സീതീഭുതം നിരൂപധിം,
അച്ചുഗ്ഗതം ഭഗവതോ അചലം സുപ്പതിട്ഠിതം;

അനുമാനേന ഞാതബ്ബം ദിസ്വാന ധമ്മപബ്ബതം,
തഥാ ഹി സോ മഹാവീരോ അഗ്ഗോ ബുദ്ധോ ഭവിസ്സതി;

യഥാപി ഗജരാജസ്സ പദം ദിസ്വാന മാനുസാ,
അനുമാനേനജാനന്തി മഹാ ഏസ ഗജോ ഇതി;

തഥേവ ബുദ്ധനാഗസ്സ പദം ദിസ്വാ വിഭാവിനോ,
അനുമാനേന ജാനന്തി ഉളാരോ സോ ഭവിസ്സതി;

അനുമാനേനജാനന്തി ഭീതേ ദിസ്വാന കുമ്മിഗേ,
മിഗരാജസ്സ സദ്ദേനഭീതാ'മേ കുമ്മിഗാ ഇതി;

തഥേവ തിഥിയേ ദിസ്വാ വിഥദ്ധേ ഭീതമാനസേ,
അനുമാനേന ഞാതബ്ബം ധമ്മരാജേന ഗജ്ജിതം;

നിബ്ബുതം പഥവിം ദിസ്വാ ഹരിതപത്തം മഹോദകം,
അനമാനേന ജാനന്തി മഹാമേഘേന നിബ്ബുതം;

തഥേവിമം ജനം ദിസ്വാ ആമോദിതപമോദിതം,
അനുമാനേന ഞാതബ്ബം ധമ്മരാജേന തപ്പിതം;

ലഗ്ഗം ദിസ്വാ ഭിസം പങ്കം കലലദ്ദഗതം മഹിം,
അനുമാനേന ജാനന്തി വാരിക്ഖധോ മഹാ ഗതോ;

തഥേവിമം ജനം ദിസ്വാ രജോപക്ഖസമാഹിതം,
വഹിതം ധമ്മനദിയാ വിസ്സട്ഠം ധമ്മസാഗരേ;

ധമ്മാമതഗതം ദിസ്വാ സദേവകമിമം മഹിം,
അനുമാനേന ഞാതബ്ബം ധമ്മക്ഖധോ മഹാ ഗതോ;

അനുമാനേന ജാനന്തി ഘായിവാ ഗധമുത്തമം,

യഥാ’യം വായതീ ഗധോ ഹേസ്സന്തി പുപ്ഫിതാ ദുമാ;

തഥേവായം സീലഗധോ പവായതി സദേവകേ,
അനുമാനേന ഞാതബ്ബം അഥി ബുദ്ധോ അനുത്തരോ’തി;

അനുമാനപഞ്ഹം.

പസ്സതാരഞ്ഞകേ ഭിക്ഖൂ അജ്ഝോഗാള്ഹേ ധുതേ ഗുണേ,
പുന പസ്സതി ഗിഹി രാജാ അനാഗാമിഫലേ ഠിതേ;

ഉഭോ’പി തേ വിലോകേവാ ഉപ്പജ്ജി സംസയോ മഹാ,
ബുജ്ഝേയ്യ ചേ ഗിഹിധമ്മേ ധുതങ്ഗം നിപ്ഫലം സിയാ;

പരവാദിവാദമഥനം നിപുണം പിടകത്തയേ,
ഹദ പുച്ഛേ കഥിസേട്ഠം സോ മേ കങ്ഖം വിനോസ്സതീ’തി

മേണ്ഡകപഞ്ഹേ ഠിതാ ദ്വാസീതി ഗാഥാ സമത്താ.

മിലിദപ്പകരണേ സബ്ബാ ഗാഥാ സമ്പിണ്ഡിതാ ചതുരാധികസതഗാഥാ ഹോന്തി.

മിലിദപ്പകരണേ സബ്ബഗാഥാസരൂപഗഹണം സമത്തം.

സംഖ്യാസരൂപം

സങ്ഖ്യാസരൂപം പന ഏവം വേദിതബ്ബം. ഏക-ദ്വി-തി-ചതു-പഞ്ച-ഛ-സത്ത-അട്ഠ-നവ-ദസ-ഏകാദസ-ദ്വാദസ- തേരസ-ചുദ്ദസ-സോളസ-സത്തരസ-അട്ഠാരസ-ഏകൂനവീസതി-പഞ്ചവീസതി-അട്ഠവീസതി-തിംസാ -ഛസട്ഠി-ദിയഡ്ഢസതന്തി പഞ്ചവീസതിവിധാ സങ്ഖ്യാ. തഥ ബുദ്ധോ ഏകോ, പഥവി ഏകാ, സമുദ്ദോ ഏകോ, സിനേരു ഏകോ, ദേവലോകോ ഏകോ, ബ്രഹ്മലോകോ ഏകോ’തി ഛ ഏകകാ മിലിദപ്പകരണേ ആഗതാ.

ദ്വേ അഥവസേ സമ്പസ്സമാനാ ഭഗവതാ വിഹാരദാനം അനുഞ്ഞാതം? വിഹാരദാനം നാമ സബ്ബബുദ്ധേഹി വണ്ണിതം അനുമതം ഥോമിതം പസഥം വിഹാരദാനം ദവാ ദേവമനുസ്സാ ജാതിജരാബ്യാധിമരണേഹി മുച്ചിസ്സന്തി. വിഹാരേ സതി ഭിക്ഖൂ ഭിക്ഖുനിയോ വാ കതോകാസാ ദസ്സനകാമാനം സുലഭദസ്സനം ഭവിസ്സന്തീ’തി.

ദ്വേ അഥവസേ പടിച്ച സബ്ബബുദ്ധാ അത്തനാ നിമ്മിതം ചതുപച്ചയം ന പരിഭുഞ്ജന്തി? അഗ്ഗദക്ഖിണേയ്യോ സഥാ’തി ബഹൂ ദേവമനുസ്സാ ചതുപച്ചയം ദത്വാ ദുക്ഖാ മുച്ചിസ്സന്തി. ബുദ്ധാ പടിഹാരിയം കവാ ജീവിതവുത്തിം പരിയേസന്തീ’തി പരൂപവാദലോപനഥഞ്ചാതി.

ദ്വേ അകമ്മജാ അഹേതുജാ അനുതുജാ? ആകാസോ നിബ്ബാനഞ്ചാ’തി

ദ്വേ അഥവസേ സമ്പസ്സമാനേന വേസ്സന്തരേന രഞ്ഞാ ദ്വേ പുത്താ ദിന്നാ? ദാനപഥോവ മേ ന പരിഹായിസ്സതി, ഇമേ കുമാരാ മൂലജലാഹാരഭുഞ്ജനദുക്ഖതോ മുചചിസ്സന്തീ’തി.

ഉദകസ്സ ദ്വേ ഗുണാ നിബ്ബാനം അനുപ്പവിട്ഠാ? സീതലഭാവോ, പീതസ്സ ഘമ്മവിനയനഭാവോ ചാ'തി.

അസതിയാ അജാനനേന ചാ'തി ദ്വീഹി കാരണേഹി ആപത്തിം ആപജ്ജന്തീ'തി ഛ ദുകാ ആഗതാ.

സീതേന ഉണ്ഹേന അതിഭോജനേനാ'തി തീഹി ആകാരേഹി പിത്തം കുപ്പതി.

സീതേന ഉണ്ഹേന അന്നാപാനേന ചാ'തി തഹീ ആകാരേഹി സേമ്ഹം കുപ്പതി.

ബുദ്ധവംസതായ ധമ്മഗരുകതായ ഭിക്ഖുഭുമിമഹന്തതായാ'തി തീഹി കാരണേഹി പാതിമോക്ഖം പടിച്ഛന്നം കാരാപേതി.

അഗദസ്സ തയോ ഗുണാ നിബ്ബാനം അനുപ്പവിട്ഠാ? ഗിലാനകാനം പരിസരണം രോഗവിനാസനം അമതകരണന്തി.

മണിരതനസ്സ തയോ ഗുണാ നിബ്ബാനം അനുപ്പവിട്ഠാ? സബ്ബകാമദദം നഹാസകരം ഉജ്ജോതഥകരന്തി.

രതനചദനസ്സ തയോ ഗുണാ? വണ്ണസമ്പന്നോ ഗധസമ്പന്നോ രസസമ്പന്നോ'തി സത്ത തികാ വുത്താ.

സപ്പിമണ്ഡസ്സ തയോ ഗുണാ? വണ്ണസമപന്നോ, ഗധസമ്പന്നോ, രസസമ്പന്നോ'തി സത്തതികാ വുത്താ ദിട്ഠധമ്മഫാസുവിഹാരതായ അനവജ്ജഗുണബഹുലതായഅസേസഅരിയവീഥിഭാവതോ സബ്ബബുദ്ധപസഥതായാതി ഇമേ ചത്താരോ അഥവസേ സമ്പസ്സമാനാ ബുദ്ധാ പടിസല്ലാനം സേവന്തി.

നിന്നതായ ദ്വാരതായ ചിണ്ണതായ സമുദാചരിതത്താതി ചതുഹി ആകാരേഹി മനോവിഞ്ഞാണം ദ്വിപഞ്ചവിഞ്ഞാണേ അനുപവത്തതി.

കമ്മവസേന യോനിവസേന കുലവസേന ആയാചനവസേനാ'തി ചതുന്നം സന്നിപാതാനം വസേന ഗബ്ഭസ്സാവക്കന്തി ഹോതി.

അദിട്ഠന്തരായോ, ഉദ്ദിസ്സകതസ്സ അന്തരായോ, ഉപക്ഖടന്തരായോ പരിഭോഗന്തരായോ'തി ചത്താരോ അന്തരായാ തേസു അദിട്ഠന്തരായോ ഭഗവതോ അഥി, സേസാ തയോ നഥി, ഉദ്ദിസ്സകതസ്സ ബ്യാമപ്പഭായ സബ്ബഞ്ഞുതഞാണസ്സ ജീവിതസ്സ ചാ'തി ചതുന്നം അന്തരായാഭാവാ.

അബ്ഭാ, മഹികാ, മേഘോ, രാഹു ചാ'തി ചത്താരോ സൂരിയരോഗാ സമുദ്ദസസ ചത്താരോ ഗുണാ? കുണപേഹി അസംവാസിയഭാവോ, നദീഹി അപൂരണതാ, മഹാഭുതാവാസതാ, വിചിത്തപുപ്ഫസമാകിണ്ണതാ'തി.സത്ത ചതുക്കാ വുത്താ.

൫. ഭുമിമഹന്തതാ, പരിസുദ്ധവിമലതാ, പാപേഹിഅസംവാസിയതാ, ദുപ്പടിവിജ്ഝതാ, ബഹുവിധസംവരരക്ഖിയതാ'തി സാസനസ്സ ഇമേ അതുല്യാ പഞ്ച ഗുണാ വത്തന്തി പകാസന്തി.

ഭോജനസ്സ പഞ്ച ഗുണാ നിബ്ബാനം അനുപ്പവിട്ഠാ? അച്ചുഗ്ഗതതാ, അചലതാ ദുരധിരോഹണതാ ബീജാരൂഹണതാ കോപാനുനയവിവജ്ജനതാ'തി.

ആഹച്ചപദേന രസേന ആചരിയവംസതായ അധിപ്പായാകാരതായ ഞാണുത്തരതായാ'തി ഇമേഹി പഞ്ചഗുണേഹി അഥോ പടിഗ്ഗഹേതബ്ബോ ചാ'തി ചത്താരോ പഞ്ചകാ വുത്താ.

൬. സേനാപതി, പുരോഹിതോ, അക്ഖദസ്സോ, ഭണ്ഡാഗാരികോ, ഛത്തഗാഹോ, ഖഗ്ഗഗാഹോ അമച്ചോ'തി ഛ അമച്ചാ ഗണീയന്തി. വേപുല്ലോ രാജഗഹിയാനം ബുദ്ധോ അഗ്ഗോ പവുച്ചതീ'തി ഛ അഗ്ഗാ. മാണവഗാമികദേവപുത്തേന വുത്തഗാഥാ നാഗസേനേന ആഹരിവാ വുത്താ.

വാതികോ, പിത്തികോ, സേമ്ഹികോ, ദേവതൂപസംഹാരതോ, സമുദാചിണ്ണതോ, പുബ്ബനിമിത്തതോ'തി ഛ ജനാ സുപിനംപസ്സന്തീ'തി തയോ ഛക്കാ വുത്താ.

൭. പുഥുജ്ജനചിത്തം, സോതാപന്നചിത്തം, സകദാഗാമിചിത്തം, അനാഗാമിചിത്തം, അരഹന്തചിത്തം, പച്ചേകബുദ്ധചിത്തം, സമ്മാസമ്ബുദ്ധചിത്തന്തി സത്ത ചിത്തവിമുത്തിയോ.

നാരദോ, ധമ്മന്തരീ, അംഗീരസോ, കപിലോ, കണ്ഡരഗ്ഗിസാമോ, അതുലോ, പുബ്ബകച്ചായനോ'തി സത്ത ആചരിയാ ഓവാദകാരകാ.

> "ജിഘച്ഛായ, പിപാസായ, അഹിനാ ദട്ഠോ, വിസേന ച,
> അഗ്ഗീ-ഉദക-സത്തീഹി അകാലേ തത്ഥ മിയ്യതീ"തി;

ഇമേ സത്ത ജനാ അകാലമരണികാ നാമാ'തി തയോ സത്തകാ വുത്താ.

൮. വിസമം സഭയം ...പേ॰... അട്ഠേതേ പരിവജ്ജിയാ'തി ഇമാനി അട്ഠട്ഠാനാനി പണ്ഡിതേഹി പരിവജ്ജനീയാനീതി പരിവജ്ജനീയട്ഠാനട്ഠകം നാമ.

രത്തോദുട്ഠോ ...പേ॰... ഏതേ അത്ഥവിനാസകാ'തി ഇദം അത്ഥവിനാസകട്ഠകം നാമ.

വസേന യസപുച്ഛാഹി ...പേ॰... തേസം ബുദ്ധി പഭിജ്ജതീ'തി ഇദം ബുദ്ധിവിസദകരണട്ഠകം നാമ.

കാലം ദേസം ദീപം കുലം ജനേത്തിമായും മാസം നേക്ഖമ്മം വിലോകേതീ'തി ഇദം ബോധിസത്തേന വിലോകിയട്ഠകം നാമ.

> "വിക്കയാനാഗതമഗ്ഗോ തിത്ഥം തീരം ആയുത്ഥിരം;
> അനാഗതം കുസലംവാ'തി അട്ഠട്ഠാനാ വിലോകിയാ"തി;

ഇദം അനാഗതവിലോകിയട്ഠകം നാമ.

"വാണിജോ ഹത്ഥിനാഗോ ച സാകടികോ നിയാമകോ
ഭിസക്കോ ഉത്തരസേതു ഭിക്ഖു ചേവ ജിനങ്കുരോ,
ഏതേ അട്ഠ അനാഗതേ അട്ഠ ജനാ വിലോകിയാ"തി;

ഇദം വിലോകിയട്ഠകം നാമ.

രത്തോ ദുട്ഠോ'ച മൂള്ഹോ ച മാനീ ലുദ്ധോ തഥാ'ലസോ രാജാ ച ഘാതകാ അട്ഠ നാഗസേനേന ദേസിതാ'തിഇദം ഘാതകട്ഠകം നാമ.

വാത പിത്തേന സേമ്ഹേന ...പേ॰... അകാലേ തഥ വിയ്യതീ'തി ഇദം അകാലമരണകാരണട്ഠകം നാമ.

ന വാ അഥോ അനുസാസിതബ്ബോ, ന രാഗുപസംഹിതം ചിത്തം ന ദോസൂപസംഹിതം ചിത്തം ന മോഹൂപസംഹിതം ചിത്തം ഉപട്ഠാപേതബ്ബം, ദാസകമ്മകരപോരിസേസു നീചവുത്തിനാ ഭവിതബ്ബം, കായികവാചസികം സുട്ഠു രക്ഖിതബ്ബം, ഛളിന്ദ്രിയാനി സുട്ഠൂ രക്ഖിതബ്ബാനി, മേത്താഭാവനായ മാനസം ഉപട്ഠാപേതബ്ബന്തി ഇദം രഞ്ഞാ മിലിന്ദേന സമാദിന്നം വത്തട്ഠകം നാമ.

പുപ്ഫാപണം ഗന്ധാപനം ഫലാപണം അഗദാപണം ഓസധാപണം അമതാപണം രതനാപണം സബ്ബാപണന്തി ഇദം ആപണട്ഠകം നാമാ'തി. ദസ അട്ഠകാ വുത്താ.

൯.'രത്തോ ദുട്ഠോ ച മൂള്ഹോ ച ...പേ॰... ഖിപ്പം ഭവതി പാകടന്തി' ഇദം ഇത്തരനവകം നാമ.

നവാനുപുബ്ബവിഹാരസങ്ഖാതധമ്മാനുമജ്ജജനവകന്തി ദ്വേ നവകാ വുത്താ.

൧൦.'സങ്ഘസമുസുഖോ ദുക്ഖി ധമ്മാധിപതികോപി ച

സംവിഭാഗീ യഥാഥാമം ജിനചക്കാഭിവഡ്ഢകോ

സമ്മദിട്ഠിപുരക്ഖാരോ അനഞ്ഞസഥുകോ തഥാ

സുരക്ഖോ കായകമ്മാദി സമഗ്ഗാഭിരതോപി ച

അകുഭോ ന ചരേ ചക്കേ ബുദ്ധാദിസരണങ്ഗതോ

ദസ ഉപാസകഗുണാ നാഗസേനേന ദേസിതാ'തി

ഇദം ഉപാസകഗുണദസകം നാമ.

ഗങ്ഗാ യമുനാ അചിരവതീ സരഭു മഹീ സിധു സരസ്സതീ വേത്രവതീ വിതഥാ ചന്ദഭാഗാ'തീ ഇദംനദിദസകം നാമ.

സീതം ഉണ്ഹം ജിഘച്ഛാ പിപാസാ ഉച്ചാരോ പസ്സാവോ ഥിനമിദ്ധം ജരാ ബ്യാധി മരണന്തി ഇദം കായാനുവത്തകദസകം നാമ.

ബുദ്ധേ സഗാരവോ, ധമ്മേ സഗാരവോ, സങ്ഘേ സഗാരവോ, സബ്രഹ്മചാരിസു സഗാരവോ, ഉദ്ദേസപരിപുച്ഛാസു വായമതി, സവണബഹുലോ ഹോതി, ഭിന്നസീലോ'പി ആകപ്പം ഉപട്ഠാപേതി, ഗരഹഭയാ കായികവാചസികഞ്ചസ്സ സുരക്ഖിതം ഹോതി, പധാനാഭിമുഖം ചിത്തം ഹോതി, കരോന്തോപി പാപം പടിച്ഛന്നം ആചരതീ'തി ഇദം ഗിഹിദുസ്സീലാധികഗുണദസകം നാമ.

അവജ്ഝകവചധാരണകോ, ഇസിസാമഞ്ഞഭണ്ഡലിങ്ഗധാരണകോ, സങ്ഘസമയമനുപവിട്ഠതായ ബുദ്ധധമ്മസങ്ഘരതനഗതതായ പധാനാലയനികേതവാസതായ ജിനസാസനേ ധനപരിയേസനതോ വരധമ്മദേസനതോ ധമ്മദീപഗതിപരായണതായ' അഗ്ഗോ ബുദ്ധോ'തി ഏകന്തോജുദിട്ഠിതായ ഉപോസഥസമാദാനതോ ദക്ഖിണം വിസോധേതീ'തി ഏകന്തോജുദിട്ഠിതായ ഉപോസഥസമാദാനതോ ദക്ഖിണം വിസോധേതീ'തി ഏകന്തോജുദിട്ഠിതായ ഉപോസഥസമാദാനതോ ദക്ഖിണം വിസോധേതീ'തി ഇദം ദക്ഖിണാവസേന ദസകം നാമ.

അലഗ്ഗനതാ, നിരാലയതാ, വാഗോ, പഹാണം, അപുനരാവത്തിതാ, സുഖുമതാ, മഹന്തതാ, ദുരനുബോധതാ, ദുല്ലഭതാ അസദിസതാ, ബുദ്ധധമ്മസ്സാ'തി ഇദം ബോധിസത്തഗുണദസകം നാമ.

മജ്ജജദാനം, സമജ്ജദാനം, ഇഥിദാം, അസഭദാനം, ചിത്തകമ്മദാനം, വിസദാനം, സഥദാനം, സങ്ഖലികദാനം, കുക്കുടസൂകരദാനം, തുലാകൂട മാനനകൂടദാനനന്തി ഇദം ലോകേ അദാനസമ്മതദാനം നാമ.

മാതാ ബധനം, പിതാ ബധനം, ഭരിയാ ബധനം, പുത്താ ബധനം, ഞാതീ ബധനം, മിത്താബധനം, ധനം ബധനം, ലാഭസക്കാരോബധനം, ഇസ്സരിയം ബധനം, പഞ്ചകാമഗുണാ ബധനന്തി ഇദം ബധനദസകം നാമ.

വിധവാ ഇഥി, ദുബ്ബലോ പുഗ്ഗലോ, അമിത്തഞാതിപുഗ്ഗലോ, മഹഗ്ഘസോ, അനാചാരിയകുലവാസീ, പാപമിത്തോ, ധനഹീനോ, ആചരിയഹീനോ, കമ്മഹീനോ, പയോഗഹീനോ പുഗ്ഗലോ'തി ഇദം ഓഞാതബ്ബപുഗ്ഗലദസകം നാമ.

ദമേ സമേ ഖന്തിസംവരേ യമേ നിയമേ അക്കോധേ വിഹിംസായ സച്ചേ സോചേയ്യേ'തി ദസട്ഠാനേസു സതതം ചിത്തം പവത്തതീ'തി ഇദം വേസ്സന്തരഗുണദസകം നാമാ'തി.

ഏകാദസ ദസകാ വുത്താ.

൧൧. ആകാസസ്സ ഏകാദസ ഗുണാ നിബ്ബാനം അനുപ്പവിട്ഠാ? ന ജായതി, നജിയ്യതി, ന മിയ്യതി, ന ചവതി, ന ഉപ്പജ്ജതി, ദുപ്പസയ്ഹോ, അചോരഹരണോ, അനിസ്സിതോ, വിഹങ്ഗഗമനോ, നിരാവരണോ, അനന്തോ'തി ഇദം ആകാസഗുണകാദസകം നാമ.

സീലപാകാരം ...പേ॰... സതിപട്ഠാനവീഥികന്തി ഇദം ധമ്മനഗരപരിവാരേകാദസകം നാമാ’തി ദ്വേ ഏകാദസകാ വുത്താ.

൰൨. രത്തോ രാഗവസേന അപചിതിം ന കരോതി, ദുട്ഠോ ദോസവസേന, മൂള്ഹോ മോഹവസേന, ഉന്നളോമാനവസേന, നിഗ്ഗുണോ അവിസേസതായ, അതിഥദ്ധോ അതിസേധതായ, ഹീനോ ഹീനഭാവതായ,വചനകരോ അനിസ്സരതായ, പാപോ കദരിയതായ, ദുക്ഖാപിതോ ദുക്ഖാപിതതായ, ലുദ്ധോ ലോഭവസേന, ആയൂഹിതോ അത്ഥസാധനവസേന അപചിതിം ന കരോതീതി ഇദം അപചിതിഅകാരകപുഗ്ഗലദ്വാദസകം നാമ ഏകമേവ ആഗതം.

൰൩. പംസുകൂലികങ്ഗം തേചീവരികങ്ഗം പിണ്ഡപാതികങ്ഗം സപദാനചാരികങ്ഗം ഏകാസനികങ്ഗം പത്തപിണ്ഡികങ്ഗം ഖലുപച്ഛാഭത്തികങ്ഗം ആരഞ്ഞികങ്ഗം രുക്ഖമൂലികങ്ഗം അബ്ഭോകാസികങ്ഗം സോസാനികങ്ഗം യഥാസന്ഥതികങ്ഗം നേസജ്ജികങ്ഗന്തി ഇദം ധുതങ്ഗതേരസകം നാമ ഏകമേവ.

൰൪. ചുദ്ദസബുദ്ധഞാണവസേന ചുദ്ദസകം വേദിതബ്ബം.

൰൫. അലങ്കാരപളിബോധോ, മണ്ഡനപളിബോധോ, തേലമക്ഖനപളിബോധോ, വണ്ണപളിബോധോ, മാലാപളിബോധോ, ഗന്ധപളിബോധോ, വാസപളിബോധോ, ഹരീടകിപളിബോധോ, ആമലകപളിബോധോ, രങ്ഗപളിബോധോ, ബന്ധനപളിബോധോ, കോച്ഛപളിബോധോ, കപ്പകപളിബോധോ, വിജടനപളിബോധോ, ഊകാപളിബോധോ, കേസേസു ലൂയന്തേസു സോചന്തി കിലമന്തി പരിദേവന്തി ഉരത്താളിം കന്ദന്തി സമ്മോഹം ആപജ്ജന്തീതി ഇദം കേസപളിബോധസോളകം.

തിരച്ഛാനഗതോ പേതോ മിച്ഛാദിട്ഠിതോ കുഹകോ മാതുഘാതകോ പിതുഘാതകോ അരഹന്തഘാതകോ ലോഹിതുപ്പാദകോ സങ്ഘഭേദകോ തിത്ഥിയപക്കന്തകോ ഥേയ്യസംവാസകോ ഭിക്ഖുനിദൂസകോ തേരസന്നം ഗരുകാപത്തീനം അഞ്ഞതരം ആപജ്ജിവാ അവുട്ഠിതോ പണ്ഡകോ, ഉഭതോബ്യഞ്ജനകോ, ഊനസത്തവസ്സകോ’തി ഇദം അധമ്മാഭിസമയപുഗ്ഗലസോളസകന്തി ദ്വേ സോളസകാ വുത്താ.

൰൭. അഭിജാനതോ സതി ഉപ്പജ്ജതി കടുമികായ, ഓളാരികവിഞ്ഞാണതോ ഹിതവിഞ്ഞാണതോ അഹിതവിഞ്ഞാണതോ സഭാഗനിമിത്തതോ വിസഭാഗനിമിത്തതോ കഥാഭിഞ്ഞാണതോ ലക്ഖണതോ സരണതോ മുദ്ദതോ ഗണനാതോ ധാരണതോ ഭാവനതോ പോത്ഥകനിബന്ധനതോ ഉപനിക്ഖേപതോ അനുഭൂതതോ സതി ഉപ്പജ്ജതീതി ഇദം സതിഉപ്പജ്ജനാകാരസത്തരസകം ഏകമേവ.

൰൮. അട്ഠാരസബുദ്ധധമ്മവസേന അട്ഠാരസകം വേദിതബ്ബം.

൰൯. സുതി സുമുതി സംഖ്യയോഗാ ഞായവേസേസികാ ഗണിതാ ഗന്ധബ്ബാ തികിച്ഛാ ചതുബ്ബേദാ പുരാണാ ഇതിഹാസജോതിസാ മായാ ഹേതു മന്തനാ യുദ്ധാ ഛന്ദസാ ബുദ്ധവചനേന ഏകൂനവീസതീതി ഇദം രഞ്ഞോ സിക്ഖിതസത്ഥേകൂനവിസതികം.

൨൨. അഗ്ഗോ യമോ സേട്ഠോ നിയമോ ഹാരോ വിഹാരോ സംയമോ സംവരോ ഖന്തി സോരച്ചം ഏകന്തചരിയാ ഏകത്താഭിരതി പടിസല്ലാനം ഹിരി ഓത്തപ്പം വീരിയം അപ്പമാദോ സിക്ഖാപദാനം ഉദ്ദേസോ പരിപുച്ഛാ സീലാദിഅഭിരതി നിരാലയതാ സിക്ഖാപദപാരിപൂരിതാതി ബാവീസതിസമണകരണാ ധമ്മാ കാസാവധാരണം ഭണ്ഡുഭാവോ ചാ'തി ദ്വേ ലിങ്ഗാനി പക്ഖിപിവാ വദനകാരണഗുണബാവീസതികം.

൨൩. ആരക്ഖാ സേവനാ ചേവ പമത്തപ്പമത്താ തഥാ സേയ്യാവകാസോ ഗേലഞ്ഞം ഭോജനം ലബ്ഭകഞ്ചേവ വിസേസോ ച വിജാനിയാ പത്തഭത്തം സംവിഭജേ അസ്സാസോ ച പടിചാരോ ഗാമവിഹരം ചാരാ ബേ സല്ലാപോ പന കാതബ്ബോ ഛിദ്ദം ദിസ്വാ ഖമേയ്യ ച സക്കച്ചാഖണ്ഡകാരീ ദ്വേ അരഹസ്സാസേസകാരി ദ്വേ ജനേയ്യ ജനകം ചിത്തം വഡ്ഢിചിതതം ജനേയ്യ ച സിക്ഖാബലേ ഠപേയ്യ നം മേത്തം ചിത്തഞ്ച ഭാവയേ. ന ജഹേ അപദായ ച കരണീയേ ച ഉസ്സുകം പഗ്ഗഹേ ഖലികം ധമ്മേ. ഇതി പംചവീസ ഗുണാമിലിദേന പകാസിതാ'തി ഇദം അന്തേവാസികമ്ഹി ആചരിയേന കതഗുണപംചവീസതികം

കോധോ ഉപനാഹോ മക്ഖോ പലാസോ ഇസ്സാ മച്ഛരിയം മായാ സാഠേയ്യം ഥമ്ഹോ സാരമ്ഹോ മാനോ അതിമാനോ മദോ പമാദോ ഥിനമിദ്ധം നദി ആലസ്യം പാപമിത്തതാ രൂപാ സദ്ദാ ഗധാ രസാ ഫോട്ഠബ്ബാ ബുധാ പിപാസാ അരതീതി ഇദം ചിത്തദുബ്ബലീകരണധമ്മപഞ്ചവീസതികന്തി ദ്വേ പഞ്ചവീസതികാ വുത്താ.

൨൪. പടിസല്ലാനം പടിസല്ലിയമാനം പുഗ്ഗലം രക്ഖതി. ആയും വഡ്ഢേതി, ബലം വഡ്ഢേതി, വജ്ജം പിദഹതി, അയസം അപനേതി, യസം ഉപദഹതി, അരതിം അപനേതി, രതിം ഉപദഹതി, ഭയം അപനേതി, വേസാരജ്ജം കരോതി, കോസജ്ജം അപനേതി, വീരിയം അഭിജനേതി, രാഗം അപനേതി, ദോസം അപനേതി, മോഹം അപനേതി, മാനം നിഹന്തി, വിതക്കം ഭഞ്ജതി, ചിത്തമേകഗ്ഗം കരോതി, മാനസം സിനേഹയതി, ഹാസംഅഭിജനേതി, ഗരുകംകരോതി, മാനം ഉപ്പാദയതി, നമസ്സിയം കരോതി, പീതിം പാപേതി, പാമോജ്ജം കരോതി, സങ്ഖാരാനം സഭാവം ദസ്സയതി, ഭവപടിസധിം ഉഗ്ഘാടേതി, സബ്ബസാമഞ്ഞം ദേതീതി ഇദംപടിസല്ലാനേ ഗുണട്ഠവീസതികം.

മഹോസധോ മഹാരാജ സൂരോ, ഹിരിമാ, ഓത്താപീ, സപക്ഖോ, മിത്തസമ്പന്നോ, ഖമോ, സീലവാ, സച്ചവാദീ, സോചേയ്യസമ്പന്നോ, അകോധനോ, അനതിമാനീ, അനുസൂയകോ, വീരിയവാ, ആയൂഹകോ, സങ്ഗാഹകോ, സംവിഭാഗീ, സഖിലോ, നിവാതവുത്തി, അസഠോ, അമായാവീ, ബുദ്ധിസമ്പന്നോ, കിത്തിമാ, വിജ്ജാസമ്പന്നോ, ഹിതേസീ ഉപനിസ്സിതാനം, അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ, പഥിതോ സബ്ബജനസ്സ, ധനവാ യസവാ'തി ഇദം മഹോസധഗുണട്ഠവീസതികം ഇതി ദ്വേ അട്ഠവീസതികാ വുത്താ.

൩൦. ഇമേഹി തേരസഹി ധുതഗുണേഹി പുബ്ബേ ആസേവിതേഹി നിസേവിതേഹി ചിണ്ണേഹി പരിചിണ്ണേഹി ചരിതേഹി പരിപൂരിതേഹി നിമിത്തഭൂതേഹി അരിയസാവകോ ഇധ ഭവേ തിംസഗുണവരേഹി സമുപേതോ ഹോതി കതമേഹി തിംസഗുണവരേഹി? സിനിദ്ധമുദുമദ്ദവമേത്തചിത്തോ ഹോതി, ഘാതിതഹതവിഹതകിലേസോ ഹോതി, ഹതനിഹതമാനദപ്പോ

ഹോതി, അചലദള്ഹനിവിട്ഠനിബ്ബേമതികസദ്ധോ ഹോതി, പരിപുണ്ണ-പീണിത. പഹട്ഠലോഭനിയ-സന്ത-സുഖ-സമാപത്തിലാഭീ ഹോതി, സീല-വര-പവര-അസമ-സുചിഗധപരിഭാവിതോ ഹോതി, ദേവമനുസ്സാനം പിയോ ഹോതി മനാപോ, ഖീണാസവ-അരിയപുഗ്ഗല-പഥിതോ ഹോതി, ദേവമനുസ്സാനം വദിതപൂജിതോ ധുതഥവിതഥോമിതപസഥോ, ഇധ വാ ഹുരം വാ ലോകേന അനുപലിത്തോ, അപ്പഥോകവജ്ജേ'പി ഭയദസ്സാവീ, വിപുല-വര-സമ്പത്തികാമാനം മഗ്ഗഫലവരഥസാധനോ, അയാചിതവിപുലപണീതപച്ചയഭാഗീ, അനികേതസനോ, ധാനജ്ഝായിതപവരവിഹാരീ, വിജടിതകിലേസജാലവഥുകോ, ഭിന്ന-ഭഗ്ഗ-സങ്കുടിത-സമ്ഹിന-ഗതിനിവാരണോ, അകുപ്പധമ്മോ, അഹീനിതവാസോ, അനവജ്ജഭോഗീ, ഗതിവിമുത്തോ, ഉത്തിണ്ണസബ്ബവിചികിച്ഛോ, വിമുത്തിജ്ഝായിതത്തോ, ദിട്ഠധമ്മോ, അചലദള്ഹഭീരുത്താണമുപഗതോ, സമുച്ഛിന്നാനുസയോ, സബ്ബാസവക്ഖയമ്പത്തോ, സന്തസുഖസമാപത്തിവിഹാരബഹുലോ, സബ്ബസമണണഗുണസമുപേതോ, ഇമേഹി തിംസഗുണവരേഹി സമുപേതോ ഹോതി. ഇതി ധുതങ്ഗഗുണാനിസംസഗുണവരതിംസകം.

ജാതിപി ദുക്ഖാ, ജരാപി ദുക്ഖാ, ബ്യാധിപി ദുക്ഖോ, മരണമ്പി ദുക്ഖം, സോകോപി പരിദേവോപി ദുക്ഖോ,ഉപായാസോപി അപ്പിയേഹി സമ്പയോഗോപി പിയേഹി വിപ്പയോഗോപി, മാതുമരണമ്പി പിതുമരണമ്പി ഭാതുമരണമ്പി ഭഗിനിമരണമ്പി ഞാതിമരണമ്പി ഞാതിബ്യസനമ്പി ഭോഗവ്യസനമ്പി സീലബ്യസനമ്പി ദിട്ഠിബ്യസനമ്പി രാജബ്യസനമ്പി ചോരബ്യസനമ്പി വേരിഭയമ്പി ദുബ്ഭിക്ഖഭയമ്പി അഗ്ഗിഭയമ്പി ദുക്ഖം, ഉദകഭയമ്പി ദുക്ഖം, ഊമിഭയമ്പി ആവട്ടഭയമ്പി കുമ്ഭീലഭയമ്പി സുംസുമാരഭയമ്പി അത്താനുവാദഭയമ്പി പരാനുവാദഭയമ്പി അസിലോകഭയമ്പി ദണ്ഡഭയമ്പി ദുഗ്ഗതിഭയമ്പി പരിസസാരജ്ജഭയമ്പി ആജീവികഭയമ്പി മരണഭയമ്പി മഹാഭയമ്പി വേത്തേഹി താളനമ്പി കസാഹി താളനമ്പി അഡ്ഢദണ്ഡകേഹി താളനമ്പി ഹഥച്ഛേദമ്പി പാദച്ഛേദമ്പി നാസച്ഛേദമ്പി കണ്ണച്ഛേദമ്പി കണ്ണനാസച്ഛേദമ്പി ബിളങ്ഗഥാലികമ്പി സങ്ഖമുണ്ഡികമ്പി രാഹുമുഖമ്പി ജോതിമലികമ്പി ഹഥപജ്ജോതികമ്പി എരകവത്തികമ്പി ചീരകവാസികമ്പി എനേയ്യകമ്പി ബലിസമംസികമ്പി കഹാപണികമ്പി ഖാരാപതച്ഛികമ്പി പളിഘപരിവത്തികമ്പി പലാലപീഠികമ്പി തത്തേനപി തേലേന ഓസിഞ്ചനമ്പി സുനഖേഹി ഖാദാപനമ്പി ജീവസൂലാരോപണമ്പി അസിനാസീസച്ഛേദനമ്പീതി ഇദം ദുക്ഖസട്ഠികം.

സങ്ഖമുണ്ഡകന്തി സങ്ഖമുണ്ഡകമ്മകരണം തം കരോന്താ ഉത്തരോട്ഠസ്സ ഉഭയതോ കണ്ണചൂളികഗലവാടകപരിച്ഛേദേന ചമ്മം ഛിദിവാ സബ്ബകേസേ എകതോ ഗണ്ഠിം കവാ ദണ്ഡകേന വേഢവാ ഉപ്പാടേന്തി സഹ കേസേഹി ചമ്മം ഉട്ഠഹതി തതോ സീസകടാഹംഥൂലസക്ഖരാഹി ഘംസിവാ ധോവന്താ സങ്ഖവണ്ണം കരോന്തി.

തഥ ബിളങ്ഗഥാലികന്തി കഞ്ജിയോക്ഖലികകമ്മകരണം. തം കരോന്താ സിസകടാഹം ഉപ്പാടേവാ തത്തം അയോഗുളം സണ്ഡാസേന ഗഹേവാ തഥ പക്ഖിപന്തി. തേന മഥലുങ്ഗം പക്കഠിവാ ഉപരി ഉത്തരതി.

രാഹുമുഖന്തി രാഹുമുഖകമ്മകരണം. തം കരോന്താ സങ്കുനാ വിവരിവാ അന്തോമുഖേ ദീപം ജാലേന്തി. കണ്ണചൂളികാഹി വാ പട്ഠായ മുഖം

നിഖാദനേന ഖണന്തി ലോഹിതംപഗ്ഘരിവാ മുഖം പൂരേതി.

ജോതിമാലികന്തി സകലസരീരം തേലപിലോതികായ വേഠേവാ ആലിമ്പേന്തി.

ഹത്ഥപജ്ജോതികന്തി ഹത്ഥേ തേലപിലോതികായ വേഠേവാ പജ്ജാലേന്തി.

ഏരകവത്തികന്തി ഏരകവത്തകമ്മകരണം. തം കരോന്താ ഹേട്ഠാഗിവതോ പട്ഠായ ചമ്മവട്ടേ കന്തന്താ ഗോപ്ഫകേ പാതേന്തീ അഥ നം യോത്തേഹി ബധിവാ കഡ്ഢന്തി. സോ അത്തനോ'വചമ്മവട്ടേ അക്കമിവാ പതതി ചീരകവാസികന്തി ചിരകവാസികകമ്മകരണം. തം കരോന്താ തഥേവ ചമ്മവട്ടേ കന്തിവാ കടിയം ഠപേന്തി. കടിതോ പട്ഠായ കന്തിവാഗോപ്ഫകേസു ഠപേന്തി. ഉപരിമേഹി ഹേട്ഠിമസരീരം ചീരകനിവാസനനിവത്ഥം വിയ ഹോതി.

ഏണേയ്യകന്തി ഏണേയ്യകകമ്മകരണം. തം കരോന്താ ഉഭോസു കപ്പരേസു ച ജണ്ണുകേസു ച അയസലാകയോ ദവാ അയസൂലാനി കോട്ടേന്തി. സോ ചതുഹി അയയുലേഹി ഭുമിയം പതിട്ഠഹതി. അഥ നം പരിവാരേവാ അഗ്ഗിം കരോന്തി. തം സധിസധിതോ സൂലാനി അപനോവാ ചതുഹി അട്ഠികോടീഹിയേവ ഠപേന്തി.

ബളിസമംസികന്തിഉഭതോമുഖേഹി ബളിസേഹി പഹരിവാ ചമ്മമംസനഹാരൂനി ഉപ്പാടേന്തി.

കഹാപണകന്തി സകല സരീരം തിണ്ഹാഹി വാസീഹി കോടിതോ പട്ഠായ കഹാപണ മത്തം കഹാപണ മത്തം പാതേന്താ കോട്ടേന്തി.

ഖാരാപതച്ഛികന്തി സരീരം തത്ഥ തത്ഥ ആവുധേഹി പഹരിവാ കോച്ഛേഹി ഖാരം സംസേന്തി ചമ്മമംസനഹാരൂനി പഗ്ഘരിവാ അട്ഠകസങ്ഖലികാ'വ തിട്ഠതി.

പളിഘപരിവത്തകതി ഏകേന പസ്സേന നിപജ്ജാപേവാ കണ്ണണച്ഛിദ്ദേ അയസൂലം കോട്ടേവാ പഥവിയാ ഏകബദ്ധം കരോന്തി അഥ നം പാദേ ഗഹേവാ ആവിജ്ഝന്തി.

പലാലപീഠികന്തി ഛേകോ കാരണികോ ഛവിചമ്മം അച്ഛിദിവാ നിസദപോതകേഹി അട്ഠിനി ഭിദിവാകേസകലാപേ ഗഹേവാ ഉക്ഖിപന്തി. മംസരാസിയേവ ഹോതി. അഥ നം കേസേഹേവ പരിയോനധിവാ ഗണ്ഹന്തി പലാലവട്ടിം വിയ കവാ പളിവേഠേന്തീ'തി വിനയടീകാ.

ഇമഞ്ച സട്ഠിവിധം ദുക്ഖം സല്ലക്ഖേവാ ഭവേസു നിബ്ബിദിവാ വിരജ്ജിവാ ഭവതണ്ഹം പഹാവാ ദുക്ഖലക്ഖണം ദുക്ഖാനുപസ്സനാ ഞാണേന പസ്സിതബ്ബന്തി.

ദിയഡ്ഢസിക്ഖാപദസതന്തി പഞ്ചസത്തതി സേഖിയേ അപനേവാ സേസാനം വസേന ദിയഡ്ഢസിക്ഖാപദസതം വേദിതബ്ബന്തി.

സങ്ഖ്യാപരിച്ഛേദസ്സ സരൂപഗഹണം സമത്തം.

ചതുരാധികസതേസു ഗഹേതബ്ബേഥേസു പന ചതുത്തിംസ ഏകഥാനീ, ചതുത്തിംസ ദ്വേയഥാനി സോളസ ത്യഥാനി, പംച ചതുരഥാനി, തേരസ പഞ്ചഥാനി, ദ്വേ സത്തഥാനീ'തി.

മിലിദപഞ്ഹടീകാ സമത്താ.

കുസലേന ഠിതാ കുസലാ
കുസലോ അധിഗച്ഛതി സന്തിപദം,
കഥിതം മുനിനാ സുചിതം
പരമഥ സഭാവഗതീസു ഗതം;

നാനാഅധിപ്പായവസാ പവത്തേ
പാഠാനമഥേ കുസലോ വിദിവാ,
ആരോചമാനോ വരയുത്തമഥം
ഗണ്ഹേയ്യ സീഹോ വിയ നാഗരാജം;

ഹിവാ അസാരം സുഹിതഞ്ച ഗണ്ഹേ
ആരോഗ്യകാമോ അഹിതം'വ രോഗം,
വിഞ്ഞു പവേസേയ്യ ച യുത്തമഥം
ഹംസാധിപോ വാ ഉദകം'വ ഖീരാ'തി;

പരമവിസുദ്ധസദ്ധാബുദ്ധിവീരിയപതിമണ്ഡിതേന സീലാചാരജ്ജവമദ്ദവാദി-ഗുണസമുദയസമുദിതേനസകസമയസമയന്തരഗഹണജ്ഝോഗാഹസമഥേന-പഞ്ഞാവേയ്യത്തിയസമന്നാഗതേന തിപിടകപരിയത്തിപ്പഭേദേ സാട്ഠ-കഥേ സഥുസാസനേ അപ്പടിഹതഞാണപ്പഭാവേന ആനനുഭാവകരണ-സമ്പത്തിജനിതസുഖവിനിഗ്ഗതമധുരോളാരവചനലാവഞ്ഞയുത്തേന യുത്ത-മഥവാദിനാ വാദീവരേന മഹാകവിനാ സുവിപുലവിമലബുദ്ധിനാ മഹാതിപിടക- ചൂളാഭയഥേരോ'തി ഗരൂഹി ഗഹിതനാമധേയ്യേനഥേരേന കതോ മിലിദടീകാഗഥോ സമത്തോ.

താവ തിട്ഠതു ലോകസ്മിം ലോകനിഥരണേസിതം
ദസ്സേന്തോ കുലപുത്താനം നയപഞ്ഞാ വിസുദ്ധിയാ,
യാവ ബുദ്ധോ'തി നാമമ്പി സുദ്ധചിത്തസ്സ താദിനോ
ലോകമ്ഹി ലോകജേട്ഠസ്സ പവത്തതി മഹേസിനോ;

ഭുത്താ സുധാദ്വാദസ ഹന്തി പാപകേ
ഖുധം പിപാസം അതിദരംത്രിമം (?)
കോധുപനാഹഞ്ചവിവാദപേസുനിം
സിതുണ്ഹതദിഞ്ച രസഗ്ഗമാവഹാ;

ദേന്തസ്സ പാകാദിസകപ്ഫലാവഹാ
ധമ്മോ സുവുത്തോ പന കോപധാപകേ,
തദുത്തരിം ഹന്തി അസേസപാപകേ
ദേന്തസ്സ സോതാദിസകപ്ഫലാവഹോ;

ഇതി പഞ്ച തിയഡ്ഢസതേ സകിദേ (?)
മധുരാഭിരമേകരസേനന യുതോ,

മിലിദാ സുടികാ സുഗുണാ സുകതാ
നിഭയേന ദീപസേന (?) യതാ സമതോ;

ലങ്കവ്ഹയേ ദിപവരേ സുസണ്ണ്ഠിതാ
മഹാവിഹാരേ ച ജിനോരസാലയേ,
പരമ്പരാ ഥേരഗണാ സുസണ്ഠിതാ
പകാസകാ യേ വരസത്ഥുസാസനേ;

തേസം അലങ്കാരഭവേന സാസനേ
തിപേടകേ സുദ്ധവിസുദ്ധബുദ്ധിനാ,
സഹാസയന്തേന നരേ സരാജികേ
പഹാസയന്തേന ഗണേ ഗണുത്തമേ;

ടീകാ'തി നാമേന മിലിദദീപികാ
വരഥതോ ഗഥപ്പകരേന സമ്ഭവം (?)
സുഗഥകാരേനജിനങ്കുരേന മേ
കതഞ്ച യം യം വരപുഞ്ഞ സമ്പദം (?)

കുസലേന തേനേവഹിപഥയന്താ
വരബോധിഞാണം തിവിധേസു യേ യം,
നിഭയേന തേസം തുരസിജ്ഝതം തം (?)
പരമഞ്ച സബ്ബഞ്ഞുതം പാപുണേയ്യം;

ഇതോ ചുതോ'ഹംസുഹിതേന കമ്മുനാ
ഭവാമി ദേവേ തുസിതവ്ഹയേ പുരേ,
ചിരം ചരന്തോ കുസലം പുനപ്പുനം
തഥേവ മേത്തേയ്യവരേ നിരന്തരം;

തതോ നരന്തോ'വ ജിനങ്കുരോ വരോ
യഥാ വീരബുദ്ധോ'തി ഭവേകനായകോ,
തതോ തരന്തോ വരപുഞ്ഞകാരകോ
ഭവാമി നരാനരപൂജിതോ സദാ;

സുസുരോ പവരോ സുമനോ വരദോ
പിടകേന വസേ സജനേ കഥിതേ,
പവരഥ പകാസകഞാണവരോ
വരധമ്മസുഖേസനകോ സീലവാ (?)

സചേ തിദിവേ തുസിതേ മനോരമേ
ഭവാമി ജാതോ മനോരഥപ്പതി,
വരപ്പദേസേ പതിരൂപകേ സദാ
ധീരാ പജായന്തി സുപുഞ്ഞ കമ്മിനോ;

അഹമ്പി തഥേവ പദേസമുത്തമേ
ഭവാമി നാരീഹി നരേഹി പൂജിതോ,
ധനേന ഞാണേന യസേന ദീപിതോ
വിസോധയന്തോ പുന സത്ഥുസാസനനം;

അനേന പുഞ്ഞേന ഭവാവസാനകേ
സബ്ബഞ്ഞുതംയാവ ച പാപൂണേവരം,
നിരന്തരം ലോകഹിതസ്സ കാരകോ
ഭവേ ഭവേയ്യം സുചിതോ ച പാരമീ;

പുഞ്ഞേനനേന വിപുലേന ഭവാഭവേസു
പുഞ്ഞാഭിവൃഡ്ഢ പരിസുദ്ധഗുണാധിവാസോ,
ഹുവാ നരാധികതരോ (വത) സബ്ബസേട്ഠോ;
ബുദ്ധോ ഭവേയ്യമഹമുത്തമനാഥനാഥോ;

പുഞ്ഞേന ചിണ്ണേന പിയേ മയാ'ദരം (?)
സത്താ അവേരാ സുഖിതാ ഭവന്തു തേ,
ദേവാ നരിദാ സകലം ഇമം മഹിം
രക്ഖന്തു ധമ്മേന സമേന ധമ്മിനോ'തി;